Riksdagens protokoll 1990/91:5

Tisdagen den 9 oktober

Kl. 14.30–19.53

Protokoll 1990/91:5

1 § Meddelande om val till Nordiska rådet

Talmannen meddelade att val till Nordiska rådet skulle ske vid morgondagens sammanträde.

2 § Utökning av antalet suppleanter i jordbruksutskottet

Från valberedningen förelåg förslag om att antalet suppleanter i jordbruksutskottet skulle utökas från 22 till 23.

Kammaren biföll denna framställning.

Talmannen meddelade att val av en ytterligare suppleant i jordbruksutskottet skulle ske vid morgondagens sammanträde.

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 2 och 3 oktober.

4 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 4 oktober

1990/91:51 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om ungdomar och fängelsestraff:

Under den senaste femårsperioden har antalet personer som dömts till fängelse ökat kraftigt – 15 574 år 1985, 16 145 år 1986, 17 206 år 1987, 18 063 år 1988, men en liten nedgång skedde 1989 till 17 899 personer. Den nuvarande nivån har aldrig varit så hög som nu med ca 18 000 fängelsedömda.

I åldern 15–17 år dömdes 23 personer år 1988 till fängelse och 24 till

skyddstillsyn i förening med fängelse. År 1989 dömdes 30 ungdomar till fängelse och 22 till skyddstillsyn i förening med fängelse.

I anledning härav får jag ställa följande fråga till justitieministern Laila Freivalds:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att minska användningen av fängelsestraff, och bör fängelsestraffet för ungdomar i åldern 15–17 år avskaffas?

1990/91:52 av *Birthe Sörestedt* (s) till socialministern om den rättspsykiatriska kliniken i Lund:

Det har framkommit uppgifter om att socialstyrelsen vid besök på den rättspsykiatriska kliniken i Lund lämnat besked till klinikledningen och de fackliga representanterna om att denna verksamhet skall läggas ned. Denna nedläggning förväntas ske under nästa år.

Det blir i stället så att de rättspsykiatriska undersökningarna kommer att genomföras ute på häktena i form av kortare observationer.

Jag vill därför fråga socialministern:

Anser socialministern detta vara en korrekt förändring av den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten i södra Sverige?

1990/91:53 av *Birthe Sörestedt* (s) till socialministern om förbud mot halmbränning:

Den årligen återkommande halmeldningen på fälten medför olägenheter för ett stort antal människor, och miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna i den skånska regionen har fått ta emot många klagomål under de aktuella perioderna. Många människor utsätts direkt för rök- och sotnedfall, och sothalten kan bli hög även på stora avstånd från eldningsplatserna. Detta framgår av mätningar som miljö- och hälsoskyddsnämnderna i bl.a. Malmö och Lund utfört. Astmatikerna är naturligtvis särskilt utsatta.

Jag vill nu fråga socialministern:

Ämnar socialministern vidta sådana åtgärder som innebär att halmbränningen kan fås att upphöra?

1990/91:54 av *Carl Frick* (mp) till jordbruksministern om matbristen i Litauen:

I Litauen är det i dag så att befolkningen har det svårt med maten. Hyllorna i butikerna gapar tomma. Människorna måste klara matförsörjningen från dag till dag. Situationen håller på att bli utomordentligt allvarlig inom kort.

Samtidigt vet vi att vi just nu har stora överskott i jordbruket, en rekordskörd som delvis är osäljbar, och man talar om att elda upp maten. 40 000 kreatur skall slaktas ut och köttet säljas billigt på kontinenten i konkurrens med andra köttberg.

Vore det inte rimligare att skänka delar av vårt överflöd till ett svältande grannfolk?

En svensk humanitär hjälp är på plats.

Vad vill regeringen göra?

1990/91:55 av *Eva Zetterberg* (v) till jordbruksministern om det svenska köttöverskottet:

Sverige har denna höst ett enormt överskott på kött. Det borde vara en fullträff för Sveriges konsumenter. I stället säljs detta överskott till utlandet för 6 kr. per kilo, medan köttpriserna i Sverige ligger kvar på sin höga nivå.

Min fråga till jordbruksministern är:

Vore det inte rimligt om den svenska befolkningen också fick köpa av detta köttöverskott för 6 kr. per kilo?

1990/91:56 av *Göran Magnusson* (s) till kommunikationsministern om Södertäljebron:

Den provisoriska bron över Södertälje kanal är ett stort hinder för den viktiga Mälarsjöfarten. Det innebär stora förluster för företag och speditörer om sjöfarten är begränsad. Nuvarande provisorium innebär både stora fördyringar och försämringar ur miljösynpunkt. Det är nödvändigt att en bro med full seglingshöjd snarast kommer till stånd.

När kan en bro som tillåter förutvarande seglingshöjd vara färdig?

den 5 oktober

1990/91:57 av *Roy Ottosson* (mp) till kommunikationsministern om biltullar:

Tidigare har regeringen utlovat en proposition som skulle göra det möjligt att införa biltullar i större städer. Krav på att få denna möjlighet har främst ställts av Stockholms kommun, men även av bl.a. Uppsala kommun.

På grund av protester mot den specifika lösning som blivit aktuell i Stockholm förefaller regeringen, enligt tidningsuppgifter, inte längre vara beredd att ge kommunerna friheten att själva avgöra om de vill ha någon form av biltullar eller ej. Detta slår naturligtvis mot alla de städer som har funderingar i den riktningen, och därmed minskas också de framtida möjligheterna att reglera den alltmer intensiva biltrafiken i städerna. Trängselproblem och miljö- och hälsoproblem växer därmed sannolikt till större proportioner än vad som annars skulle bli fallet.

Den andra fördelen med biltullar, att bekosta kollektivtrafikutbyggnader, hotas naturligtvis också.

Avser regeringen återkomma med förslag som ger kommunerna friheten att själva avgöra om de skall få ha s.k. biltullar eller ej, och i så fall när?

1990/91:58 av *Roy Ottosson* (mp) till kommunikationsministern om resultatkravet på SJ:

Den redan beslutade, men ännu icke genomförda, momsen på järnvägstrafik innebär ett väsentligt avsteg från det trafikpolitiska beslut som togs våren 1988. Enligt 1988 års beslut skulle SJ rekonstrueras på en tid av fyra år med ett specificerat ekonomiskt mål (lönsamhetskrav). Vid fastställandet av de ekonomiska kraven på SJ har ingen hänsyn tagits till den moms som nu kommer mitt i rekonstruktionsperioden.

Momsen försämrar de ekonomiska förutsättningarna för SJ att bedriva järnvägstrafik. Risken är uppenbar att den rekonstruktion som SJ nu håller på att genomföra lider skada av momsen. Det innebär också att de trafik- och järnvägspolitiska målsättningar som riksdagen har fastställt allvarligt urholkas.

Avser regeringen föreslå ett sänkt ekonomiskt resultatkrav för SJ med anledning av järnvägsmomsens negativa effekter?

1990/91:59 av *Karin Israelsson* (c) till statsrådet Bengt Lindqvist om den svenska alkoholpolitiken och EG:

Regeringen visar bristande kunskap om vad som kommer att hända med den svenska alkoholpolitiken vid en anslutning till EG. Den svenska alkoholpolitiken utmärks bl.a. av en aktiv beskattning, en effektiv gränshandel och monopolföretagens – Systembolaget och Vin & Sprit AB – särställning. Vår alkoholpolitik har i stort givit positiva resultat i form av en återhållsam konsumtion. Vid en anslutning till EG torde priset på alkohol sänkas. Vad gäller gränshandeln är EGs policy att gränserna inte skall utgöra hinder för utbyte av varor och tjänster. Monopolföretagens betydelse kommer att minska vid en anslutning. Detta får sammantaget till effekt att alkoholkonsumtionen ökar. Priset för denna liberalisering får vi alla betala. Den svenska sjukvården kommer att kräva ytterligare resurser för att klara alla patienter.

Med anledning av ovanstående vill jag ställa följande fråga till biträdande socialministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att säkra ett bevarande av den svenska särarten inom alkoholpolitiken vid den pågående EG-anpassningen?

1990/91:60 av *Ingbritt Irhammar* (c) till justitieministern om polisens trafikövervakning:

Allt fler polisdistrikt slår nu larm om svårigheterna att kunna sköta trafikövervakningen på vägarna. Detta har sin grund i ett hårt ansträngt ekonomiskt läge, bl.a. på grund av de höga bensinpriserna.

Polisen måste göra hårda prioriteringar, och trafikövervakningen får därmed stå tillbaka för andra polisiära uppgifter. Trafiksäkerheten är hotad på våra vägar. Krav på sänkta bensinpriser och/eller ökade resurser till polisen reses från flera håll.

Ämnar regeringen vidta några åtgärder vad gäller bensinpriset, mot bakgrund av det sagda?

1990/91:61 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om PVC-förpackningar:

PVC-plast innehåller klor och kan ge upphov till en rad miljö- och hälsoskadliga ämnen. Vid tillverkningen från gasen vinylklorid kan också arbetsmiljöproblemen vara stora – vinylklorid är bl.a. starkt cancerframkallande.

PVC-plaster är i princip onödiga i den meningen att det finns andra plaster och andra material som kan utgöra en ersättning inom alla användningsområden. Enligt substitutionsprincipen som numera är inskriven i lagen om kemiska produkter skall den typen av produkter inte tillåtas.

Ändå förekommer PVC-produkter i stor omfattning hos svensk handel. Särskilt anmärkningsvärt är det att även PVC-förpackningar är relativt vanliga!

Vad avser regeringen göra för att substitutionsprincipen i lagen om kemiska produkter skall tillämpas vad gäller bl.a. PVC-förpackningar?

1990/91:62 av *Ingvar Eriksson* (m) till jordbruksministern om export av socker:

Sockernäringens parter – odlare och industri – gjorde för cirka en månad sedan en gemensam framställan hos jordbruksdepartementet om att få exportera det överlager av socker som för närvarande finns. Vidare fanns önskemål om att redan innevarande år få införa ett prissystem liknande det inom EG. Syftet skulle vara att på ett bättre sätt kunna klara betydande naturliga årsvariationer av skörden.

Jordbruksdepartementet har avvisat framställan med hänvisning till bl.a. ett internationellt avtal där Sverige skulle ha åtagit sig att inte uppträda som sockerexportör.

Enligt mitt förmenande finns för närvarande icke ett sådant gällande avtal i kraft.

Med hänvisning till det anförda ställer jag följande fråga:

Varför är jordbruksdepartementet avvisande till sockernäringens framställan, och vad tänker jordbruksministern göra för att undvika ytterligare problem på grund av en förväntad god skörd även innevarande år?

1990/91:63 av *Ann-Cathrine Haglund* (m) till statsrådet Göran Persson om ett nytt betygssystem:

Utbildningsdepartementets expertgrupp för analys av betygens betydelse har avlämnat sitt betänkande. Expertgruppens grundinställning är att betygen har negativa effekter på undervisningen. Förslaget innebär en minskning av betygens roll och att elevens egenskaper såsom samarbetsförmåga och självständighet skall beaktas i betygssättningen.

Skolministern har i olika uttalanden meddelat att han är beredd att nu införa ett nytt betygssystem. Skulle detta överensstämma med expertgruppens förslag vore det enligt min mening ytterligare steg tillbaka från ett betygssystem som bör ge information och stimulans och relateras till kunskapsmål.

Är skolministern beredd att nu ta avstånd från expertgruppens förslag och

i stället förorda betyg som anger kunskaper, som ges ofta och innehåller fler steg än dagens system?

1990/91:64 av *Per Stenmarck* (m) till kommunikationsministern om Öresundsbron:

Beslut i Öresundsfrågan på den socialdemokratiska partikongressen har undanröjt det sista politiska hindret mot byggandet av en bro mellan Malmö och Köpenhamn.

I regeringsförklaringen av den 2 oktober framförs att "förhandlingar genomförs med Danmarks regering om fasta förbindelser över Öresund".

Vilken tidsplan arbetar regeringen efter, i de förhandlingar som genomförs med den danska regeringen, i syfte att bygga en bro mellan Malmö och Köpenhamn?

1990/91:65 av *Per Stenmarck* (m) till kommunikationsministern om Sturups flygplats:

Luftfarten utvecklas sedan början av 1980-talet mycket snabbt och det kommer nog att fortgå. Från Sturups flygplats går nu utrikes flygningar till allt fler destinationer. Samtidigt ökar antalet koncessionsansökningar för sådana flyglinjer. Med den avreglering som nu följer, även för inrikesflyget, så kommer nog också flera flygbolag att om några år trafikera linjen Sturup–Arlanda. Antalet resenärer till och från Sturup beräknas fördubblas under 1990-talet. För att möta denna utveckling planeras en utbyggnad av Sturup i tre etapper. I januari 1991 var utbyggnaden planerad att sättas i gång. Men nu konstaterar luftfartsverket, att utbyggnaden av Arlanda blivit 200 milj. kr. dyrare än beräknat. Luftfartsverket hotar nu med investeringsstopp. I en tidningsintervju säger den tillförordnade generaldirektören att "vi menar att det är riktigt att prioritera Arlanda, som ju har riksintressant betydelse". Sturups utbyggnad kan sålunda komma att skjutas på en oviss framtid.

Vilka åtgärder anser kommunikationsministern bör vidtas för att trygga en nödvändig utbyggnad av Sturups flygplats?

den 8 oktober

1990/91:66 av *Elver Jonsson* (fp) till justitieministern om promilleregler vid framförande av båt:

Under sommaren har en rad allvarliga olyckor inträffat till sjöss. Flera unga människors liv har gått till spillo. I flera fall har båtförarna varit alkoholpåverkade.

I dag finns små rättsliga möjligheter att stoppa en alkoholpåverkad båtförare. Den paragraf i sjölagen som är tillämpbar har i princip visat sig verkningslös om ingen allvarlig olycka redan har inträffat. Justitiedepartementet har under sommaren utarbetat en promemoria som behandlar sjöfylleri. I promemorian avvisas tankarna på att införa en promillegräns. Det finns däremot många andra som förespråkar att en promillegräns bör införas. Vid en

polischefskonferens i Västerås nyligen sällade sig rikspolischefen Björn Eriksson till denna skara. Såvitt jag har förstått av uppgifter i massmedia är civilministern positiv till att införa en promillelagstiftning som syftar till att begränsa onykterheten till sjöss.

Jag vill därför fråga justitieministern:

När kommer regeringen att lägga fram ett förslag till riksdagen som innebär att en promillegräns införs även till sjöss?

1990/91:67 av *Birger Hagård* (m) till utbildningsministern om universitets- och högskoleämbetet:

Regeringen planerar enligt uppgift en nedskärning av den statliga skoladministrationen. Reformen skulle möjliggöra en välkommen förstärkning av utbildningen.

En motsvarande förändring inom den högre utbildningen skulle syfta till att minska den centrala byråkratin och öka friheten för universitet och högskolor. Fria och självständiga universitet skulle bättre kunna svara för den kritiska prövning och kunskapsuppbyggnad som är grunden för vår fortsatta utveckling.

När avser utbildningsministern ta upp skolministerns initiativ och föreslå en minskning beträffande UHÄ?

1990/91:68 av *Lars-Ove Hagberg* (v) till industriministern om svensk tunnplåtstillverkning:

Svenskt Stål AB utreder en galvaniseringslinje för tunnplåt. Detta är en miljardinvestering som skulle kunna ligga intill plåttillverkningen i Domnarvet, men tyvärr utreder SSAB-ledningen en etablering någonstans i EG.

Galvaniseringslinjen är ytterligare ett steg i förädlingen av tunnplåt. Utebliven investering i Borlänge kan på längre sikt få stor negativ betydelse för stålhanteringen i såväl Borlänge som Sverige i övrigt.

Fackföreningen har efterlyst vem som har ansvaret för den nationella stålpolitikens framtid, regionalpolitiken och sysselsättningen i utsatta regioner, utan att få något svar.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga industriministern:

Vilka regionalpolitiska medel tänker regeringen använda för att säkerställa en svensk tunnplåtstillverkning?

5 § Svar på frågorna 1990/91:40 och 56 om Södertäljebron

Anf. 1 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Hugo Bergdahl och Göran Magnusson har frågat mig när Södertäljebron kan vara återställd i ursprungligt skick och enligt gällande vattendom. Jag väljer att besvara båda frågorna i ett sammanhang.

Omedelbart efter att Södertäljebron hade havererat påbörjade vägverket undersökningar för att klara ut vad som skulle behöva göras för att återställa

broförbindelsen. Man fann då ganska snart att kostnaden för reparation av bron blir hög om bron skall återställas till ursprungligt skick, dvs. vara öppningsbar. Vägverket initierade därför en utredning för att klarlägga om ett alternativ med en fast bro är möjligt med hänsyn till sjöfartens intressen. Denna utredning är ännu inte avslutad, men beräknas bli så inom kort. Efter beredning med berörda intressenter kommer det att finnas underlag för att göra en bedömning av olika alternativa lösningar.

Tidpunkten för när bron kan vara återställd varierar med vilken lösning som till slut väljs. En fast bro går att återställa på cirka ett halvår, medan återställandet av en rörlig broförbindelse kan ta upp till två år.

Anf. 2 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret på min fråga, men det svar som jag har fått gör mig djupt bekymrad när det gäller Södertäljebrons framtid.

Som bekant havererade Södertäljebron den 13 maj i år, och därefter kommer inga större fartyg in i Mälaren. Mälarhamnar som Västerås och Köping, liksom företag som är beroende av den här berörda sjöfarten, drabbas av stora förluster.

Det har nu gått fem månader sedan broraset inträffade, och fortfarande har man anledning att ställa frågan: När kommer bron att vara återupprustad, och vem kommer att stå för de kostnader detta för med sig? Man kan också peka på de miljöaspekter som finns i denna fråga. Alltmer av ökade landsvägstransporter gör att miljöproblematiken växer in i frågan om Södertäljebrons framtid.

Kommunikationsministern talar om en reparationstid på två år. Fem månader efter broraset har vi inte ens kommit så långt att vi kan tala om några fattade beslut, utan bara konstatera att utredning pågår. Det känns långt ifrån tillfredsställande att få denna situation redovisad här i kammaren.

Mot bakgrund av det som kommunikationsministern har sagt, skulle jag kunna konstatera att frågan om när och hur bron skall återställas var en av tankarna bakom min fråga. Inget svar i dag. Vem kommer att stå för kostnaderna på ca 200 milj.kr.? Är det staten eller är det någon annan?

Jag vill också ställa frågan om vilket statens ansvar är vid haverier av det slag som drabbat Södertäljebron. Här är det fråga om statlig egendom som inte är försäkrad, och jag tror att det ur allmän synpunkt skulle vara intressant att få kommunikationsministerns syn på vem som skall stå för kostnaderna redovisad.

Anf. 3 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Georg Andersson för svaret. Jag hade givetvis hoppats på ett konkret och positivt besked om att förutvarande lägsta segelhöjd i Södertälje kanal också skall gälla i framtiden.

Jag vill gärna framhålla att hamnarna i Mälaren är av vital betydelse för näringslivet och därmed också för sysselsättningen i bl.a. Västmanland. Kommunerna som äger hamnarna i Västerås och i Köping ser sjöfrakterna som ett viktigt regionalpolitiskt medel. Länsstyrelsen och andra samhällsorgan har naturligtvis ingen annan inställning. Det är också insikten om den

regionalpolitiska betydelsen som gjort att kommunerna och staten under en lång period gjort insatser för att underlätta för sjöfarten på Mälaren.

De senaste stora insatserna gjordes i mitten av 1970-talet. Då förbättrade staten kanalen, och de båda hamnkommunerna och landstinget tillsammans fördjupade farleden och hamnarna för stora pengar. Därigenom uppnåddes en väsentlig tonnageökning, vilket förbilligat frakterna.

En viktig förutsättning för dessa insatser och andra investeringar var naturligtvis att de brohöjder som då fanns, och som fastlagts i vattendomar, också skulle gälla i framtiden. Man kan kanske skjuta in, med hänsyn till den stora prioritering av bilfabriken som görs i debatten, att det faktiskt är bil- och järnvägstrafikens framväxt som har inneburit begränsningar av sjöfarten på många håll, bl.a. i Södertälje kanal. Att nu göra ytterligare begränsningar som innebär att hittills satsat kapital i kanal, farleder och hamnar får en sämre avkastning är naturligtvis inte någon bra ekonomisk eller transportekonomisk politik. Det måste också vara fel, det som vägverket tycks laborera med som ett alternativ, att begränsa brohöjden till 26 meter. Det är ett kortsiktigt ekonomiskt tänkande som skapar låsningar för framtiden. Jag skulle vilja komplettera frågeställningen med frågan om vilka alternativ som statsrådet ser i denna fråga.

Anf. 4 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Haveriet av bron över Södertälje kanal är naturligtvis en mycket besvärande omständighet för trafiken. Jag tycker det är värt att understryka i detta sammanhang att vägverket agerat med berömvärd snabbhet när det gäller att finna en provisorisk lösning.

När det gäller den långsiktiga lösningen har man konstaterat att om man väljer en lägre fast bro så kostar det ca 20 milj.kr. En rörlig bro kostar cirka tio gånger så mycket, 200 milj.kr. Ett alternativ som man också har velat titta på är en ny högbro i ett läge som skulle medge fri seglats under bron, men det skulle kosta 1,5 miljard.

Det är naturligt att man ordentligt vill gå igenom de olika alternativen, innan man slutligen tar ställning. Jag har försäkrat mig om att vägverket arbetar intensivt med den här frågan och att ett samråd med sjöfartsverket kommer att ske, detta för att få frågan belyst med hänsyn till båda dessa transportsystem som här korsar varandra. Det är klart att det är staten som bär det ekonomiska ansvaret för att lösa denna fråga, men staten har inte någon uppsjö med pengar utan måste naturligtvis analysera detta ordentligt, så att man får ut mesta möjliga av de insatser man gör, när man nu reparerar eller bygger om bron över Södertälje kanal.

Anf. 5 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Att Södertäljebron har rasat samman innebär givetvis stora problem, icke minst för biltrafiken. Kommunikationsministern framhåller här vilka problem detta för med sig för biltrafiken.

Låt mig emellertid tillägga att de problem som detta har förorsakat sjöfarten på många sätt är mycket allvarligare, eftersom detta berör en del av näringslivet i Mälardalsområdet och de viktiga sjötransporterna som detta näringsliv är beroende av.

Det borde vara självklart att kommunikationsministern inte bara konstaterar att detta blir dyrt för staten och att det är ont om pengar. Jag hade förväntat mig att få ett klart besked om att staten står för sådana här kostnader. Det har staten gjort i andra liknande fall, och jag hoppas att kommunikationsministern vill klargöra att detta kommer att bli fallet även när det gäller broraset i Södertälje.

Anf. 6 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Jag vill gärna inleda med att säga att det naturligtvis är viktigt att framkomligheten och förhållandena blir bra både för biltrafiken och för sjötrafiken. Man får naturligtvis inte övervärdera någon del av dessa olika trafikslag.

Inom Mälarledskommittén – som är en sammanslutning av hamnar, stuverier, mäklare, speditörer och näringsliv i Västmanland och andra delar av Mälarområdet – anser man att det inför framtiden är viktigt att stärka sjöfartens konkurrenskraft. Höjden på broarna har stor betydelse för båtstorlekarna, och det påverkar i sin tur kraftigt fraktkostnaderna.

För Mälarledskommittén finns det egentligen bara ett alternativ som är gångbart, nämligen att de tidigare gällande, ursprungliga segelfria höjderna och seglationsförhållandena återställs, så att det finns möjligheter att klara av de viktiga transporter som sker på Mälaren. Det finns alltså ett alternativ, nämligen att återställa de tidigare rådande seglationsförhållandena.

Anf. 7 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill bara understryka att när jag talade om problem som förorsakats av brohaveriet, så talade jag inte bara om de problem som biltrafiken drabbas av, utan självfallet också om problem som drabbar sjötrafiken.

Detta är två olika transportsystem, och de är beroende av en gemensam lösning. Staten bär naturligtvis ansvaret för att vi finner en tillfredsställande lösning och kan finansiera den. Men just utifrån den utgångspunkten är det viktigt att hitta en bra lösning till så låg kostnad som möjligt. Det gäller då att göra en avvägning i fråga om vad olika insatser ger när det gäller fördelar resp. nackdelar för de två transportslagen.

Anf. 8 HUGO BERGDAHL (fp):

Herr talman! Kommunikationsministerns senaste svar var enligt min mening mer klargörande. För mig förefaller det helt riktigt och naturligt att det är staten som står för kostnader i samband med en olycka. Staten har efter vad jag känner till inte sin egendom försäkrad. Mot den bakgrunden borde det enligt min mening vara självklart att staten står för kostnaderna.

Jag vill också tillägga att Mälarleden fördjupades till en kostnad av många miljoner kronor för ca 20 år sedan. De pengarna har använts på ett bra och riktigt sätt.

Som representanter för Mälardalsområdet och hamnarna, i i första hand Västerås och Köping, är det nu vår förhoppning att det sker en upprustning av Södertäljebron. Enligt vårt sätt att se på frågan är detta det enda riktiga alternativet när det gäller trafiken till Mälardalsområdet.

Anf. 9 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! När det olycksaliga broraset i Södertälje inträffade var Mälarledskommittén egentligen alldeles upptagen av ett helt annat projekt, nämligen att ta till vara de tidigare gjorda investeringarna i Mälarleden i Södertälje kanal genom att försöka verka för att en utbyggnad av Södertälje kanal kom till stånd. För det relativt blygsamma beloppet av 30 milj. kr. skulle man enligt gjorda beräkningar kunna åstadkomma en tonnageökning vad gäller båttrafiken på Mälaren med närmare 50 %, ungefär från 7 000–8 000 till 11 000–12 000 ton. Det skulle ha utomordentligt stor betydelse för näringslivet om dessa vinster i frakthänseende kunde tas till vara och skapa bättre förutsättningar också för näringslivet i det inre av Mälaren.

Det är därför angeläget att vi får själva brofrågan utklarad, så att vi kan sätta in krafterna på denna väsentliga förbättring av sjötrafiken.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1990/91:41 om SJs Notviksverkstad

Anf. 10 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att trygga verksamheten och sysselsättningen vid SJs Notviksverkstad.

Låt mig först erinra om att riksdagen i det trafikpolitiska beslutet från år 1988 har satt upp mål för SJ på olika områden. Utifrån dessa mål har sedan SJ fått befogenheter att självt bestämma hur verksamheten skall bedrivas och hur arbetet skall organiseras.

SJ är för närvarande inne i en omstruktureringsfas som innefattar rationaliseringar i syfte att sänka SJs kostnader. Rationaliseringarna innebär bl.a. att lokparken ses över och att äldre loktyper tas ur drift. Det är bl.a. på grund av dessa åtgärder som SJs Notviksverkstad i Luleå drabbas av personalminskningar, eftersom Notviksverkstaden delvis har ansvarat för underhållet av dessa äldre loktyper.

SJs egna utredningar visar att förläggning av service av s.k. RC-lok till Notviksverkstaden medför motsvarande minskningar av arbetsstyrkan på andra orter i landet samt ökade transportkostnader. Efter vad jag erfarit undersöker SJ för närvarande möjligheterna att behålla Notviksverkstaden, nu med funktionen som en större trafikverkstad där svarvning av hjul och vagnsreparationer blir de huvudsakliga verksamheterna.

Dessa arbetsuppgifter räcker dock inte till nuvarande arbetsstyrka, varför viss personalminskning anses nödvändig för att underhållet i Luleå–Bodenområdet även i fortsättningen skall fungera effektivt.

Jag förutsätter, herr talman, att SJ vid strukturrationaliseringar i fråga om verksamhet på de mest utsatta orterna så långt möjligt tar regionalpolitiska hänsyn.

Anf. 11 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Det är välkänt att SJ nu håller på med omfattande omstruktureringar, och det är, precis som statsrådet säger, naturligtvis viktigt för att SJ skall kunna sänka sina kostnader och klara av verksamheten på ett effektivt sätt.

Det är när det gäller Notviksverkstaden bland de anställda och hos arbetsmarknadsmyndigheterna i regionen inte okänt och inte heller oväntat att det kommer att ske en viss minskning av arbetsstyrkan. Men att SJs förslag skulle bli så drastiskt, dvs. att närmare 150 personer eller två tredjedelar av de anställda skulle behöva gå inom loppet av tre år, det kommer som en verklig överraskning.

Vid de första diskussionerna om strukturomvandlingen utlovades att det bortfall som blev följden av att man inte längre kunde renovera de gamla loken skulle ersättas av översyn och service av RC-loken. Om nu, som kommunikationsministern säger i sitt svar, den typen av service skall koncentreras till en annan verkstad, måste det, såvitt jag kan förstå, innebära väldigt långa transporter i framtiden. Det kan betyda att ett RC-lok måste transporteras i det närmaste 100 mil till Örebro. Man får då verkligen hoppas att detta går att ordna på något rationellt sätt, så att följden inte blir att man måste ta till de underliga landsvägstransporter som ibland används för att transportera SLs pendeltågsvagnar från Kalmar.

Jag hoppas verkligen att vi i det här fallet skall kunna bevaka frågan, så att SJ inte går fram som en ångvält i sina strukturrationaliseringar utan tar regionalpolitisk hänsyn. Det tror jag gynnar företaget på sikt, inte minst dess verksamhet i de norra delarna av landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:49 om skyltfonden

Anf. 12 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Margareta Gard har frågat mig om jag är beredd att fullfölja tidigare beslut om att skyltfondens medel får tas i anspråk för ny eller kompletterande verksamhet på trafiksäkerhetsområdet.

Bakgrunden till frågan är att föredraganden i budgetpropositionen år 1988 anslöt sig till trafiksäkerhetsverkets (TSV) förslag att landets fordonsägare skulle erbjudas möjlighet att individuellt välja ett registreringsnummer. I propositionen föreslogs vidare att det borde vara en uppgift för regeringen att besluta om användningen av inkomsterna från försäljningen av s.k. personliga skyltar. Riksdagen godkände de förordade riktlinjerna. De medel som influtit från försäljningen finns i den s.k. skyltfonden.

Inom kommunikationsdepartementet är trafiksäkerheten ett prioriterat område. Jag anser därför att det är angeläget att "skyltpengarna" används så att de gagnar trafiksäkerheten. Beredning av ärendet pågår nu inom regeringskansliet.

Anf. 13 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Tack för svaret på min fråga, kommunikationsministern! Det är tillfredsställande att man arbetar med att utforma regler på detta område. Jag kan tänka mig att det är det man håller på med.

Men det brådskar, och vi behöver få tillgång till pengarna. Det finns nämligen mycket angelägna projekt, som inte ryms inom de vanliga forskningsanslagen hos trafiksäkerhetsverket. Man har därför tänkt sig att man skulle få ta i anspråk pengar ur skyltfonden för dessa projekt, t.ex. de haveriundersökningar som det nu anses mycket angeläget att komma i gång med. När man fått dessa pengar måste man detaljplanera för att få ett bra projekt som blir utfört på det sätt man vill.

Jag vill betona det angelägna i att det snart kommer fram pengar. Jag vill också påminna kommunikationsministern om att det finns personer som beställt personliga skyltar med syftet att merparten av pengarna skall gå till trafiksäkerhet. Det känns därför mycket angeläget att pengarna kommer fram snabbast möjligt så att man uppfyller de krav som ställdes när fonden inrättades.

Jag vill ställa en följdfråga till kommunikationsministern: Har kommunikationsministern någon uppfattning om hur länge det kan dröja innan beredningen är klar så att man kan betala ut pengar?

Anf. 14 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! På den frågan kan jag inte ge något exakt svar. Beredningen pågår, och den skall naturligtvis genomföras så ordentligt som möjligt, men också så skyndsamt som möjligt.

Anf. 15 MARGARETA GARD (m):

Herr talman! Det finns nu ganska mycket pengar i fonden, och det är angeläget att man kommer i gång med att använda pengarna. Kan kommunikationsministern tänka sig att det finns några prioriterade områden i detta beredningsarbete?

Anf. 16 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Eftersom beredningen pågår vore det fel av mig att nu ge antydningar om på vilka områden regeringen mer exakt vill använda dessa pengar. Jag hänvisar till det svar som jag har givit. Jag kan dock påpeka att en viss fördelning redan har skett till information, och detta är något som har mottagits med mycket stor tillfredsställelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1990/91:57 om biltullar

Anf. 17 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Roy Ottosson har frågat mig om regeringen avser att återkomma med förslag som ger kommunerna friheten att själva avgöra om de skall få ha s.k. biltullar.

Ett förslag till bilavgifter i form av områdesavgifter för motorfordon har lämnats av storstadstrafikkommittén. Förslaget har mött kritik främst vad gäller rättssäkerheten. Bl.a. av detta skäl avser regeringen inte att lägga fram förslaget om bilavgifter för riksdagen.

Enligt regeringsförklaringen avser regeringen att sätta in andra åtgärder för att göra trafiksystemet miljövänligt.

Anf. 18 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret. Det var kortfattat.

Skälet till att jag ställde frågan är att det inte bara är i Stockholm som man är intresserad av den här enkla lösningen, dvs. att införa områdesavgifter för bilar, populärt kallat "biltullar". Det är också aktuellt i andra delar av landet. I bl.a. Uppsala finns ett beslut av kommunfullmäktige att göra detta, och man har också budgeterat för sådant framöver. Om man då inte får den lagliga möjligheten att införa områdesavgiften är det självklart att det blir mycket svårt för kommunen att klara av detta.

Om jag har förstått debatten rätt är skälet till att regeringen inte har velat komma med ett förslag den debatt som förts i Stockholm om den tekniska lösningen. Man har i Stockholm kommit med förslag som varit otillfredsställande på olika sätt, bl.a. ur rättssäkerhetssynpunkt. Det vore bra om kommunikationsministern kunde precisera vilka problem det fanns med rättssäkerheten, om de är så allmängiltiga att de i princip helt och hållet förhindrar biltullar eller om det bara var en viss teknisk lösning som var problemet.

Man kan i framtiden tänka sig elektroniska system, framför allt längre fram, och man skulle kunna lösa problemen mycket smidigt. Områdesavgifter och biltullar förekommer på många håll i världen, och där fungerar det utmärkt, bl.a. i Norge. Det vore litet märkligt om vi inte skulle klara av det i Sverige. Man kan också fråga sig om det möjligen är sämre rättssäkerhet i Norge, eftersom det ju är detta som varit det principiella felet, om jag skall se till det svar jag fått.

Vi är säkert överens om att vi måste göra trafiksystemet miljövänligt. Detta är en viktig pusselbit, framför allt för att få en bra finansiering av utbyggnaden av kollektivtrafiken. Det är i det sammanhanget som frågan också togs upp av storstadstrafikkommittén. Det vore bra om regeringen ville tänka om här.

Anf. 19 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Problemet med rättssäkerheten var naturligtvis främst förknippat med frågan om kontroll, dvs. svårigheten att finna ett tillfredsställande kontrollsystem. Att här göra en jämförelse med systemet i Norge tycker jag inte är rättvisande. Storstadstrafikkommitténs förslag mynnade ut i något som vi kallar områdesavgifter medan man i Norge tillämpar vanliga biltullar.

Att man i Uppsala fattat beslut utan stöd i lagstiftning kan inte i sig innebära att riksdagen skall vara tvungen att genomföra en sådan lagstiftning. Om man skall ge frihet åt kommunerna på det här området, måste vi naturligtvis ha en lagstiftning som grund för i huvudsak likformiga regler så att vi inte får olika regler i olika städer som kanske ibland ligger nära intill varandra. En sådan lagstiftning förutsätter i sin tur att det finns ett system, som uppfyller rimliga krav på rättssäkerhet och som dessutom inte kräver mycket höga administrationskostnader.

Anf. 20 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Nu kom vi litet längre i preciseringen. Det var alltså kontrollfrågan som var det besvärliga och här fanns också krav på likformighet, dvs. alla kommuner eller städer som vill ha områdesavgifter eller biltullar skall i princip ha samma system. Det kan i och för sig ifrågasättas om det är nödvändigt. Man kan tänka sig en rad olika lösningar beroende på de lokala omständigheterna.

Vad gäller byråkratin har man i Uppsala räknat med en intäkt på 90 milj.kr. och administrativa kringkostnader på kanske 6 milj.kr. Man budgeterar i det fallet med ett netto på 84 milj.kr.

Det jag tycker är litet konstigt är att man ändå lägger en död hand över kommunernas vilja att utveckla och göra någonting av detta. Det ställs centrala krav på likformighet. Jag anser också att exempel i omvärlden visar att det går att komma fram.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1990/91:58 om resultatkravet på SJ

Anf. 21 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Roy Ottosson har frågat mig om regeringen avser föreslå ett sänkt resultatkrav för SJ med anledning av järnvägsmomsens negativa effekt.

Resultatkravet för affärsverket SJ innebär att man av egen kraft skall förbättra resultatet efter finansnetto så att det år 1992 är minst en miljard kronor bättre än motsvarande resultat år 1987. Detta resultatkrav skall ses som ett delmål på vägen mot en sådan lönsamhet att SJ uppnår acceptabel avkastning efter rekonstruktionsperiodens utgång, dvs. efter år 1992. En acceptabel avkastning är en nödvändighet för SJ om man på sikt skall kunna överleva av egen kraft.

Syftet med den skattereform som riksdagen beslutat om och som i sin helhet träder i kraft 1991 är att förbättra de ekonomiska förutsättningarna för Sverige. En förbättrad svensk ekonomi gynnar också näringslivet, däribland SJ.

Skattereformen finansieras delvis genom ett breddat momsuttag. SJ är ett av de företag som påverkas av detta genom att personbefordran från årsskiftet blir momspliktig. Den samlade effekten av skattereformen på SJ:s ekonomi känner vi dock inte med säkerhet till i dagsläget. Jag förutsätter att SJ genom fortsatt offensiv satsning i kombination med interna effektiviseringsåtgärder arbetar för att uppnå det uppsatta resultatmålet.

Mot denna bakgrund finner jag inte anledning att föreslå ett sänkt resultatkrav för SJ.

Anf. 22 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka också för detta svar. Det var litet fylligare, men dess värre inte bra.

SJ fick fyra år på sig att rekonstruera, och riksdagen beslutade om be-

stämda ekonomiska krav. Nu går staten in mitt i den här rekonstruktionsperioden och lägger på en skatt, dvs. tar tillbaka pengar från SJ. Det innebär att SJ får mycket svårt att klara av att fylla resultatkraven på det sätt som var tänkt. På det sättet är detta ett svek mot det trafikpolitiska beslut som fattades här 1988. Det är därför som SJ, bl.a. i dagens tidningar, går ut och berättar att man kommer att minska omfattningen av turerna med 10 % nästa år enbart som en följd av momsen.

Om vi tittar på vad kostnadseffekten i plånboken blir för den enskilde, finner vi att momsen på järnvägsbiljetten för t.ex. en resa på 100 mil motsvarar ungefär 2:50 kr. per liter bensin, om den skulle räknas om som bensinskatt. Det handlar om mycket pengar för dem som reser med tåg.

Till 80 % är det privatpersoner som åker tåg. Därför är det inte så enkelt att som ministern gjorde nyss säga att en förbättrad svensk ekonomi också gynnar näringslivet, däribland SJ. Här gäller det att närmare 80 % är privatpersoner som betalar ur egen ficka. Det är alltså inte något företag som betalar biljetterna. Järnvägssidan drabbas särskilt illa av den typen av extra skattebelastning.

Felet som vi ser i detta beslut om moms på resor med tåg är att det tidigare har fattats ett beslut om ekonomisk rekonstruktion av SJ. Nu går man alltså ifrån detta beslut och lägger på en skatt utan att justera resultatkraven.

Anf. 23 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det går naturligtvis inte att diskutera denna fråga isolerat från den övriga skattereformen. Men det vägrar olika debattörer att inse. Ena dagen vill man diskutera bensinmomsen, andra dagen krognotorna, tredje dagen matmomsen i övrigt och den fjärde dagen gäller det kollektivtrafiken. Vi måste se detta i sin helhet.

Skattereformen har som ett viktigt syfte att öka effektiviteten och avkastningen i svenskt näringsliv. Då går det bättre för företagen, och det blir mer pengar över att disponera för privatpersoner. Hur dessa pengar disponeras kan vi inte och skall vi inte detaljreglera.

Enligt min bedömning försämras inte SJ:s konkurrenskraft gentemot andra trafikslag på grund av att momsen införs, snarare tvärtom. Bensinkostnaderna har stigit mycket mera än vad som motsvarar den prisstegring på SJ:s biljetter som är motiverad av momsen. Gentemot privatbilismen bör SJ efter alla de förändringar som har skett och kommer att ske av priser på grund av momsen behålla sin konkurrenskraft fullt ut.

Anf. 24 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! I viss utsträckning är det olika människor som åker tåg, bil eller flyg. Jag försökte framhålla i mitt tidigare inlägg att de som åker tåg är ekonomiskt mer känsliga. De är till 80 % privatresenärer. Många utnyttjar järnvägen just för att det är det billigaste transportmedlet när det gäller längre resor – om det finns någon järnvägsförbindelse. Om priserna på järnvägen går upp slår det alltså hårdare.

Samma effekt finns i regionalpolitiken. Höjda bensinpriser slår hårdare på Norrlands inland än resten av landet just därför att man där är mer bero-

ende av bilen. Den typen av snedvridning måste justeras. Jag menar att det blir en snedvridning just när det gäller järnvägstrafiken.

Jag har i och för sig inte kritiserat bensin- och krogmomsen. Men jag tycker att detta med järnvägen är en speciell situation med tanke på de målsättningar som har funnits tidigare.

Anf. 25 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Nej, Roy Ottosson har inte kritiserat bensinmomsen här. Men jag är inte alldeles säker på att inte Roy Ottosson i andra sammanhang har kritiserat bensinmomsen. Det är det debattklimatet som jag tycker är litet bekymmersamt. Bristen på helhetssyn är frapperande i hela diskussionen om skattereformen.

Jag vill återigen upprepa att de prisstegringar på grund av momsen som drabbar SJ:s kunder för persontransporter är mycket lägre än de prisökningar som drabbar privatbilister när det gäller att inhandla bensin. SJ kommer också att upprätthålla konkurrenskraften gentemot flyget efter det att momsen har införts i sin helhet.

Anf. 26 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Först och främst har vi vår inställning till bensinmomsen. Vi har från miljöpartiets sida föreslagit punktskatter på bensin som skulle leda till lika stora skatteintäkter som bensinmomsen skulle göra och litet mer därtill. I det fallet har vi inte ute i landet kritiserat skattenivån på bensinen. Om någon har gjort det har denne person inte följt partilinjen.

Räknar man ut vad effekten av momsen blir på bensin och jämför en 100 mils resa med järnväg med en 100 mils resa med personbil, visar det sig att det blir ungefär ett dubbelt så stort genomslag för den egna plånboken med järnvägen jämfört med bilen, dvs. 2:50 kr. per liter bensin motsvarar momsen på järnvägsbiljetten.

På grund av krisen i Kuwait har det tillkommit andra kostnadsökningar på bensinen. Det gör att man kanske, i bästa fall, kommer upp i samma nivå. Då blir det åtminstone konkurrensneutralitet. Men det slår snett regionalpolitiskt.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1990/91:64 om Öresundsbron

Anf. 27 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Per Stenmarck har frågat mig vilken tidsplan regeringen arbetar efter i de förhandlingar som genomförs med den danska regeringen i syfte att bygga en bro mellan Köpenhamn och Malmö.

Min danske kollega och jag har under de överläggningar vi hittills genomfört om Öresundsförbindelserna haft ambitionen att snarast nå ett utkast till regeringsöverenskommelse.

Därvid har vi uttalat förhoppningen om att ett sådant utkast kan föreligga kring årskiftet.

Anf. 28 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag betecknar det som utomordentligt positivt.

För alla oss som utgår från att en fast förbindelse i form av en bro mellan Malmö och Köpenhamn skall få positiva effekter är den senaste tidens händelseutveckling utomordentligt positiv. Efter många år av debatt har nu också socialdemokraterna gjort ett klart och entydigt ställningstagande för en sådan förbindelse. Därmed finns det rimligen nu en klar majoritet i den svenska riksdagen för en sådan lösning. Nu har också det sista partipolitiska hindret på den danska sidan undanröjts. Det innebär att det för första gången på många år finns en samstämmighet för frågans lösning på båda sidor om Öresund.

I enlighet med regeringsförklaringens ord fråden 2 oktober i år är nu förhandlingar i gång mellan den svenska och den danska regeringen. Låt mig med detta såsom bakgrund fråga. Gör kommunikationsministern bedömningen att det bör vara möjligt att lägga en proposition på riksdagens bord under det innevarande riksmötet?

Anf. 29 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill inte göra några konkreta utfästelser. Sådana skall vi akta oss för. Här är det fråga om en förhandling med ett annat lands regering. Vi har en gemensam ambition, och jag är optimistisk när det gäller att nå en lösning. Den lösningen skall nås gemensamt, och jag vill inte ensidigt göra några ytterligare utfästelser beträffande tidpunkten.

Anf. 30 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag förstår att det ändå är en målsättning för kommunikationsministern att en lösning kan nås. Jag efterlyste en tidsplan för frågans fortsatta handläggning, och jag tycker att jag har fått ett utomordentligt positivt svar. Jag skall med stort intresse följa regeringens fortsatta handläggning av ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1990/91:65 om Sturups flygplats

Anf. 31 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Per Stenmarck har frågat mig vilka åtgärder jag anser bör vidtas för att trygga en nödvändig utbyggnad av Sturups flygplats.

I det övergripande målet för luftfartsverket ligger att inom ramen för de av riksdag och regering fastställda ekonomiska målen vidta åtgärder för att stärka sektorns långsiktiga konkurrenskraft. Att prioritera mellan olika investeringar i flygplatssystemet är därvid en naturlig del av luftfartsverkets uppgifter.

Beträffande prioriteringen av investeringar vid Arlanda känner frågeställaren säkert till att riksdagen vid åtskilliga tillfällen ställt sig bakom denna prioritering. I takt med att den europeiska luftfartspolitiken utvecklas mot

mer avreglerade former är det givetvis viktigt att skapa möjligheter för ny trafik att etableras till och från även andra svenska flygplatser, bl.a. Sturup. Utbyggnader vid Sturup ingår som en viktig del i den investeringsplan som luftfartsverket föreslagit för perioden 1991–1993. Treårsplanen kommer på vanligt sätt att behandlas i budgetpropositionen, varför jag inte nu kan föregripa detta arbete.

Mot denna bakgrund avser jag inte att vidta några särskilda åtgärder med anledning av frågan.

Anf. 32 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret.

Till stor del hänger denna fråga samman med den förra frågan. En bro mellan Malmö och Köpenhamn kommer att innebära en kraftig stimulans för näringslivet i regionen och kommer att öka behovet av effektiva flygförbindelser till och från Sturup.

Detta är i hög grad en utveckling som redan har börjat. Under 1980-talet har luftfarten utvecklats utomordentligt snabbt. För Sturups flygplats har detta inneburit fler reguljära utrikesflygningar och samtidigt en mycket kraftig ökning av antalet koncessionsansökningar. En fortsatt avreglering av luftfarten, som kommer att ske under 1990-talet, kommer att i snabb takt fortsätta att öka antalet avgångar.

För Sturups del räknar man med en årlig tioprocentig ökning eller med en fördubbling under hela 1990-talet. För att möta den utvecklingen har man planerat en utbyggnad i tre etapper, som var avsedd att sättas i gång i januari eller i varje fall i början av 1991.

Nu konstaterar luftfartsverket att utbyggnaden av Arlanda har blivit 200 milj.kr. dyrare än beräknat, och man hotar nu med att införa ett investeringsstopp. Det vore, som jag ser det, utomordentligt allvarligt för en hel regions fortsatta utveckling. Det gäller för Sturup, och det gäller givetvis också för många andra flygplatser.

Detta är inte en acceptabel utveckling. Låt mig därför ställa följande fråga: Kan kommunikationsministern ge något besked om när denna utbyggnad skulle kunna komma i gång? I kommunikationsministerns svar ligger faktiskt en hänvisning till budgetpropositionen. Den hinner vi ju inte ta ställning till före den tidpunkt då utbyggnaden var avsedd att påbörjas.

Anf. 33 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag hänvisar till att vi i budgetpropositionen naturligtvis behandlar, kommenterar och tar ställning till relevanta delar i den treårsplan som luftfartsverket har lagt fram.

Jag kan konstatera att det i luftfartsverkets förslag till treårsplan ingår en investering vid Sturup i olika steg under perioden fram till 1993 på sammanlagt 140 milj. kr.

Sedan är det väl bekant att den snabba kostnadsutvecklingen har ställt luftfartsverket inför stora ekonomiska problem när det gäller att upprätthålla soliditeten och samtidigt göra investeringar. De kostnadsstegringarna kan man beklaga men i dagsläget inte göra särskilt mycket åt; de liggar bakom oss – det gäller ju att åtgärda det som ligger framför oss.

De prioriteringar av Arlanda som luftfartsverket har gjort när det gäller inrikesterminalen och även när det gäller att markera behovet av utbyggnad av en tredje start- och landningsbana har riksdagen ställt sig bakom. Vi bär i det avseendet ett gemensamt ansvar. Men i treårsplanen finns som sagt en väsentlig investering på Sturup. Det återstår att göra det möjligt för luftfartsverket att förverkliga de ambitionerna genom en sund ekonomisk planering.

Anf. 34 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Den planerade utbyggnaden var, som jag tidigare sade, avsedd att börja om två tre månader. Det är alltså något sent att ta ställning vid behandlingen av budgetpropositionen.

Kommunikationsministern kom i sitt kompletterande svar också in på de allmänna ekonomiska problemen med att göra den här typen av investeringar. Låt mig då bara ställa frågan: Hur ser kommunikationsministern i ett mer långsiktigt perspektiv på möjligheterna att göra om de statliga flygplatsernas affärsdrivande verksamhet till bolag? Därmed skulle vi faktiskt skapa en möjlighet både för andra ägare att komma in i bilden och att finna externa finansieringsmöjligheter.

Anf. 35 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Vi har under sommaren fått en utredning om huvudmannaskap för flygplatser på kommunikationsdepartementets bord. Den är föremål för remissbehandling, och därefter avser jag att med största skyndsamhet och noggrannhet bereda ärendet.

Anf. 36 PER STENMARCK (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det kompletterande svaret. Jag skall med glädje ta del av resultatet av det arbetet så småningom.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:33 om de statliga företagen

Anf. 37 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Anne Wibble har frågat mig om jag har för avsikt att sätta i gång någon sorts klassificering av svenska kapitalägare i "trogna" resp. "klippare" och på vilka grunder detta i så fall skall ske.

Svaret på Anne Wibbles fråga är nej. Däremot bör även fortsättningsvis – på samma sätt som hittills – noga övervägas hur eventuella ägarförändringar i de statliga företagen skall se ut. Ofta är en ägarförändring kopplad till och ibland också en förutsättning för en angelägen industriell strukturförändring. Det är då viktigt att företaget får ägare som har ett långsiktigt och seriöst intresse av att vidareutveckla företaget i fråga. Här har den statliga ägaren ett ansvar vid val av meddelägare.

När ett av staten delägt företag är börsnoterat, är det självfallet inte statens sak att styra vem som säljer resp. köper de aktier som finns på marknaden.

Anf. 38 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka industriministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga var en intervju i Veckans Affärer, där Molin säger att han kan släppa in utländskt kapital i de statliga företagen, men – det framgår också mycket tydligt – det skall vara s.k. nationellt troget kapital, Sverigetroget. Han ger två exempel: Volvo och SPP.

Det framgår av intervjun också att det finns kapitalägare som Rune Molin på på det viset litar på. Jag kan citera en mening: "Det finns nya kapitalägare, som inte bryr sig om var de placerar sitt kapital. Det innebär att dessa kan flytta från Sverige." Uppenbarligen anser Rune Molin att det statliga kapitalet är Sverigetroget. Jag förmodar att det är därför som han vill utöka det statliga ägandet.

Nu har Rune Molin svarat att han inte tänker ge sig in på något slags klassificering av tänkbara kapitalägare i Sverigetrogna och klippare. Jag välkomnar det svaret. Jag såg framför mig hur ett gäng på industridepartementet satt och gick igenom ledamöterna i olika bolagsstyrelser och fann att där satt N.N. Han var inte riktigt gångbar i sammanhanget, så därför kunde inte det företaget vara en tänkbar samarbetspartner till staten, osv.

Får jag då fråga Rune Molin: Vad betyder talet om nationellt troget kapital? Vad är det som avgör vad som är nationellt troget kapital – är det industriministerns eget tyckande efter förhandling i varje enskilt fall, eller finns det någon tanke bakom detta?

Om jag skall göra en välvillig tolkning av svaret skulle det snarast vara att begreppet nationellt troget kapital numera med fördel kan utmönstras ur den politiska debatten. Jag tror att det skulle vara mycket klargörande och ett positivt bidrag till den industriella utvecklingen i Sverige.

Anf. 39 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! För mig är nationellt troget kapital det kapital som stannar i Sverige – som investeras i Sverige och där avkastningen hamnar i Sverige.

Anf. 40 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Får jag då fråga om industriministern ser det som negativt att svenska företag som har investeringar i Sverige samtidigt har investeringar utomlands? Är det så att säga en negativ företeelse? Det är uppenbarligen några som har åtminstone delar av sina investeringar i andra länder och också har avkastningen där. För egen del tycker jag att det är en mycket naturlig utveckling, som jag välkomnar.

Problemet är att så få utländska företag finner det mödan värt och lönsamt att investera i Sverige. Om industriministern vore angelägen om att utveckla näringspolitik och industriklimat i Sverige, skulle han anstränga sig mer för att förbättra investeringsklimatet i Sverige rent allmänt.

Anf. 41 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Jag är utomordentligt angelägen om att utländska investerare skall investera i Sverige – det ger ju sysselsättning och utveckling här. Samtidigt finns i artikeln i fråga exempel på svenska företag som har stora investeringar utomlands, t.ex. Volvo och SPP, som jag också tycker är utom-

ordentligt trogna. Volvo investerar 10 av 13 miljarder i Sverige under det här året.

Anf. 42 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Då kan jag egentligen bara dra den slutsatsen att begreppet nationellt troget kapital är någonting som förekommer i industriministerns huvud. Det anger vad industriministern själv anser om olika bolag eller olika personer i dessa bolags styrelser. Det tycker jag är mycket godtyckligt och skadligt.

Låt mig ställa en kompletterande fråga om de anställda i företagen och allmänheten som potentiella ägare till statliga företag. Är inte *det* några som verkligen har ett, som det heter i svaret, långsiktigt och seriöst intresse av att vidareutveckla företaget? Jag tycker att industriministern verkligen skulle anstränga sig för att sälja de statliga ägardelarna till just de anställda och till allmänheten snarare än till bolag, av vilka enligt Rune Molin själv vissa är bra och vissa är mindre bra.

Anf. 43 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Jag har inget emot att anställda köper aktier, tvärtom. När Procordia introducerades på börsen gick en stor del av aktierna till de anställda. 11 % av aktierna i Procordia ägs nu av de anställda – 14 000 ägare. Det tycker jag är bra.

När det gäller frågan om nationellt troget kapital finns det ett antal exempel på att man har tagit med sig kapital och flyttat utomlands. Då tycker jag inte att det är nationellt troget.

Anf. 44 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det var faktiskt en mycket liten andel av aktierna i Procordia som gick till allmänheten och de anställda, och det förekom ganska mycket kritik på denna punkt.

Vad industriministern säger tycker jag bekräftar min farhåga som var skälet till att jag ställde frågan, nämligen att industriministern fortfarande anser att det finns kapitalägare som inte har något intresse av långsiktig industriell verksamhet i Sverige. De vill han inte ha som ägare till olika företag.

Jag måste därför upprepa min ursprungliga fråga: Hur skall Rune Molin avgöra vilka som uppfyller hans egna krav och vilka som inte gör det?

Anf. 45 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Som svar på Anne Wibbles fråga har jag försökt att definiera vad jag anser vara nationellt troget kapital och vad som inte är troget kapital. Det finns de som tar sitt kapital och flyttar utomlands. De tar ett kapital som har upparbetats i Sverige och flyttar ifrån Sverige, vilket innebär att vi inte får den sysselsättning och utveckling som vi vill ha. Denna utveckling tycker jag inte är positiv och bra.

Jag kan inte hindra dem, och jag tänker inte göra det heller, men däremot tycker jag att det är en fördel att ha företag, enskilda grupper, försäkringsbolag och andra som är Sverige trogna och ser till att det kapital som är upparbetat här också investeras och leder till utveckling av svensk industri.

Anf. 46 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Den mest välvilliga tolkning jag kan göra av svaret – jag gör det med viss självövervinnelse – är att Rune Molin egentligen borde syssla med att förbättra industriklimatet i Sverige, så att de som han tror och befarar skall flytta med sitt kapital utomlands inte får intresse av att göra det. Det gör man nämligen enbart därför att avkastningen på industrikapitalet och företagsamheten är bättre utomlands än i Sverige.

Det är en stor risk och en stor brist i dagens Sverige att det faktiskt förhåller sig så att många är intresserade av att flytta ut och få är intresserade av att flytta hit. För att upprätthålla den balansen borde Rune Molin ägna sig åt att förbättra det allmänna industriklimatet så att fler vill flytta hit. I annat fall gör han sig till tolk för ett slags negativism i det internationella integrationsarbetet som just bygger på ett utbyte av investeringar länder emellan.

Anf. 47 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Vi har haft en situation där det har förekommit stora investeringar i Sverige både av svenska företag och också av utländska investerare. Det tyder på att det har varit ett ganska bra klimat i Sverige. Vi har haft rekordökningar när det gäller investeringar under hela 80-talet. Vi skall naturligtvis ha en industripolitik som gör det utomordentligt lönsamt. För en del räcker inte detta, utan de flyttar i alla fall sitt kapital utomlands av skattemässiga skäl och andra skäl som vi känner till.

Det är ingen uppfattning som är specifik för mig. Det är ganska vanligt att industriledare, industrialister, är ganska kritiska mot den här företeelsen.

Anf. 48 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Det finns nog många som hellre skulle vilja driva företagsamhet i Sverige än utomlands, men som förhindras att göra detta, eftersom industriklimatet och det företagsmässiga klimatet i Sverige inte är tillräckligt bra.

Industriministern säger att en del tar sitt kapital och flyttar. Dem tycker industriministern illa om. Den naturliga slutsatsen är att dessa "en del" inte skall få göra det. Min fråga var ursprungligen: Hur bestämmer Rune Molin vilka som tillhör den här gruppen "en del"som tar sitt kapital och flyttar?

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:34 om Saabs industrilokalisering till Karlskrona

Anf. 49 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Sven-Olof Petersson har frågat arbetsmarknadsminister Mona Sahlin vad hon avser att göra för att en planerad Saab-etablering i Karlskrona skall komma till stånd. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Staten träffade under hösten 1990 ett avtal med Saab-Scania AB avseende finansiering av flygprojektet SAAB 2000 till vilket riksdagen anvisade medel

(prop. 1989/90:51, NU18, rskr. 104). I avtalet har Saab-Scania gjort vissa åtaganden, bl.a. att etablera en ny produktionsenhet för montering av bensinmotorer för personbilar eller annan industriell verksamhet i Karlskrona som inom några år skall sysselsätta minst 500 personer, varav minst 70 före utgången av år 1991. Riksdagen har även anvisat medel till det lokaliseringsstöd som Saab-Scania enligt avtalet skall erhålla i samband med investeringar i Karlskrona (prop. 1989/90, AU20, rskr. 144).

Jag utgår från att avtalet kommer att fullföljas.

Anf. 50 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på denna fråga. Jag hade dock hoppats att det skulle innehålla litet mera konkret om vad regeringen tänker vidta för åtgärder och ha för kontroll av att Saab lever upp till det avtal som man har träffat. Vi har haft förhoppningar, och har det givetvis fortfarande, om att det skall bidra till att lösa många av de arbetsmarknadsproblem som finns i Blekinge län.

När det gäller den här fabriken hade man tänkt ha en byggstart för fabrikslokalen redan före semestern innevarande år. Ännu har inte Saab givit något konkret besked om när man ämnar komma i gång och på vilket sätt.

Vad gör regeringen för kontroll och uppföljning av att Saab lever upp till det som är inskrivet i avtalet mellan Saab och staten och som också fanns med i det beslut som riksdagen fattade i våras när det gäller särskilda regionalpolitiska insatser i Blekinge län?

Anf. 51 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Jag utgår ifrån att om Saab har för avsikt att frångå avtalet så är det Saabs sak att ta kontakt med industridepartementet. Någon sådan kontakt har inte skett.

Anf. 52 SVEN-OLOF PETERSSON (c):

Herr talman! Det här skulle utgöra en del av en regionalpolitisk satsning i Blekinge, en satsning som vi vet är nödvändig och kommer att fylla ett stort behov. När det nu drar ut på tiden utan att man får några konkreta besked ifrån det företag som i detta fall är inblandat, tycker jag ändock att det borde vara av intresse för regeringen att kontrollera att de pengar som man har givit i samband med det här beslutet kommer till nytta och får den avsedda effekten.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1990/91:36 om arbetsmarknaden i Östersundsområdet

Anf. 53 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig vilken regionalpolitisk beredskap regeringen har för den uppkomna situationen i Östersundsområdet.

Bakgrunden till frågan är att Ageve Maintenance AB har meddelat sin

avsikt att lägga ner underhållsverkstaden i Östersund. Detta berör 180 anställda.

Jag är i dag inte beredd att uttala mig i det aktuella fallet. Jag kan konstatera att MBL-förhandlingarna just har påbörjats och att något beslut ännu inte fattats.

Jag vill emellertid erinra om att riksdagen i våras, på förslag av regeringen, beslutade om omfattande regionalpolitiska insatser i Jämtlands län.

I juni beslöt vidare regeringen att tilldela länsstyrelsen 130 milj.kr. via länsanslaget, en ökning med 12 milj.kr.

Från regeringens sida följer vi noga utvecklingen på arbetsmarknaden och har en hög beredskap att vidta ågärder på orter som drabbas av omfattande strukturomvandlingsproblem. Samtidigt vill jag framhålla att ägarna har ett ansvar för att medverka till en lösning av de problem som kan uppstå.

Anf. 54 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Tyvärr innehåller det egentligen ingenting om regeringens inställning till den aviserade nedläggningen i Östersund.

Jag måste säga att det är en skandal om Asea Brown Boveri Ageve får möjlighet att verkställa den aviserade nedläggningen, som skall ske mycket snabbt. Samhället behöver den f.d. verkstaden, och samhället behöver järnvägen. Man behöver satsa ännu mer än hittills. Vi kommer också att behöva järnvägsmateriel, rullande materiel, och vi behöver människor som kan reparera. Jobben är viktiga och meningsfulla. Frågan är vad regeringen tänker göra för att dessa jobb skall finnas kvar och för att stoppa Asea Brown Boveri Ageves planer.

Eftersom Rune Molin var andre ordförande i LO när regeringen fattade beslutet i december 1988, det beslut som hjälpte SJ att sälja ut verkstaden i Östersund till Asea Brown Boveri, som då blev majoritetsägare, hoppas jag att Rune Molin håller med mig om att regeringen har ett ganska stort ansvar när det gäller konsekvenserna för de 180 människor som ställts utan arbete och att det är förskräckligt och att regeringen också har ett ansvar för att ingripa i detta fall. I juli 1989 tog Asea Brown Boveri Ageve över. Facket hade misstänkt att den här privatiseringen skulle leda till nedläggning. Här i riksdagen var det bara vänsterpartiet, dåvarande vpk, som agerade för att stoppa privatiseringen. Vi i vänsterpartiet stödde de anställda i den kampen. De anställda hade också misstänkt att företaget skulle läggas ned efter det att Ageve hade tagit över.

Vid den högtidliga invigningen sades det att det fanns stora utvecklingsmöjligheter, och facket fick löften om jobb. Det sades att det inte skulle ställas några ekonomiska krav under fem år, m m. Likafullt har detta besked kommit.

Anf. 55 Industriminister RUNE MOLIN:

Herr talman! Jag är ganska övertygad om att de fackliga organisationerna i Ageve i Östersund kommer att göra allt vad de kan för att få behålla sina arbetsplatser. Från industridepartementets sida skall vi naturligtvis också påpeka för Ageve vilket socialt ansvar som vi förväntar oss av den typen av

storföretag när sådana inskränkningar och nedläggningar blir aktuella. Vi kommer naturligtvis att på olika sätt medverka till att man kommer till rätta med den situation som kan uppstå beroende på vilket beslut som företaget kommer att fatta. Vi i regeringen har inte några medel för att stoppa privata företagsbeslut. Däremot kan vi naturligtvis medverka genom att påverka utvecklingen, och det skall vi naturligtvis göra. Vi skall se till att de problem som kan uppkomma i detta sammanhang mildras, så att vi kan klara av att skapa nya jobb för de anställda.

Anf. 56 VIOLA CLAESSON (v):

Herr talman! Vad jag vill komma fram till, Rune Molin, är att det är horribelt om en verkstad som denna läggas ned, eftersom den uppenbarligen har behövts och kommer att behövas. Just denna verkstad som privatiserades är den som faktiskt har gått ekonomiskt bäst. Den har gått bäst jämfört med de andra verkstäder som Asea Brown Boveri Ageve fick ta över. Det är också den verkstad som är modernast och nyast och som därför också hade förutsättningar att visa detta resultat. Den verkställande direktören herr Karlstrand och företaget, som trots allt utlovade så mycket till arbetarna när övertagandet var ett faktum, har inte alls hållit vad de utlovat. Jag undrar vad regeringen och Rune Molin mer konkret tänker göra för att i första hand stoppa ambitionen att lägga ned verkstaden i Östersund.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1990/91:39 om den nya länsstyrelseinstruktionen

Anf. 57 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Sigge Godin har frågat mig om regeringen avser att tona ner riksdagens beslut att den nya länsstyrelsen skall förses med en expertfunktion inom sakområdet regionalpolitiskt utvecklingsarbete.

Sigge Godins fråga är föranledd av en formulering i det förslag till ny länsstyrelseinstruktion som utarbetats av den centrala organisationskommittén för en ny regional statlig förvaltning. I förslaget benämns det aktuella sakområdet "regionalpolitiskt utredningsarbete och näringslivsutveckling". Regeringen har ännu inte tagit ställning till förslaget till ny länsstyrelseinstruktion.

Mitt svar på Sigge Godins fråga är nej. Någon förändring av riksdagens ställningstagande är självfallet inte aktuell. Så kan enligt min mening inte heller kommitténs förslag till formulering tolkas. Ett viktigt syfte med länsförvaltningsreformen är nämligen att stärka länsstyrelsernas roll när det gäller regionalpolitiskt utvecklingsarbete. I samband med behandlingen av den regionalpolitiska propositionen slogs också fast att länsstyrelserna på regional nivå bör ha huvudansvaret för samordningen av statens regionala utvecklingsinsatser. Detta bör komma till uttryck i den nya länsstyrelseinstruktionen.

Anf. 58 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret. Det var ett positivt svar. Den nya länsstyrelsen får en mycket central roll i länens utveckling, framför allt nu när det blir en samordnad länsförvaltning. Samtidigt vet vi att länen genom det regionalpolitiska beslutet fått ökade befogenheter. De tar över mycket av beslutanderätten från t.ex. SIND. Det innebär att det ställs större krav på expertkunskaper och framför allt att det skall finnas en framförhållning från länen i det regionala arbetet. Jag anser att de inte längre har samma möjligheter som tidigare att luta sig mot SIND.

Jag tycker att det är glädjande att regeringen ännu inte har fattat något beslut när det gäller länsstyrelseinstruktionen som går emot riksdagens uppfattning. Det är ju entydigt klarlagt vad riksdagen anser i denna fråga. Jag förutsätter också att organisationskommitténs förslag ändras så att denna expertfunktion tillkommer när det gäller själva utvecklingsarbetet. Men jag vill ändå ställa en fråga till civilministern. I svaret sägs det att kommitténs förslag inte kan tolkas som att någon förändring av riksdagens ställningstagande är aktuell. Hur skall man då tolka det som civilministern talar om och som organisationskommittén i klartext har skrivit i sitt förslag?

Anf. 59 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Man bör tolka detta på det sätt som det står i svaret, dvs. att den expertfunktion som finns innebär regionalpolitiskt utredningsarbete och näringslivsutveckling. Det kan tolkas som att man har en mycket expansiv formulering, en annan formulering än den som stod i den gamla instruktionen. Jag tycker, Sigge Godin, att vi lämnar den diskussionen därhän i varje fall tills vi har antagit en ny instruktion och så att säga har en utgångspunkt för diskussionen.

Anf. 60 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Man måste väl ändå tolka detta som att utvecklingsarbete inte är detsamma som utredningsarbete? Utredningsarbete kan ju vara i stort sett vad som helst. Men jag menar att utvecklingsarbete skall ligga längre fram. Utvecklingsarbete skall innebära att det sker en planering och att experter verkligen arbetar inför framtiden. I dag är detta arbete faktiskt mycket eftersatt i våra län. Länsstyrelserna har kanske varken personal eller befogenheter att göra så värst mycket, eftersom det finns centrala organ som skall sköta detta. Men de centrala organens uppgifter tonas ju ner nu, och arbetet och uppgifterna läggs på länsstyrelserna. Kan vi då inte vara överens om att det skall stå utvecklingsarbete och inte utredningsarbete?

Anf. 61 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Sigge Godin, expertfunktionen kan inte överordnas länsstyrelsen och vad som är dess uppgifter, utan inom länsstyrelsen finns det en expertfunktion för regionalpolitiskt utredningsarbete och näringslivsutveckling enligt det förslag till länsstyrelseinstruktion som föreligger från en utredning. Jag tycker inte att det är någon dålig formulering. Jag vill inte förutspå hur regeringen kommer att fatta beslut. Men jag tycker att Sigge Godin gör en alldeles felaktig tolkning om han menar att detta skulle innebära att man

så att säga spelar ned den regionalpolitiska funktionen hos den expertfunktion som planeringsdirektören normalt hanterar. Det är många expertfunktioner i länsstyrelsen som sysslar med regionalpolitiskt utvecklingsarbete. Det gör hela länsstyrelsen inkl. många av de expertfunktioner som finns där.

Anf. 62 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag har i min fråga angett exakt vilka ämnesområden det handlar om. Detta kan vi därför vara överens om. Men låt mig tolka ministerns svar som att det skall vara ett utvecklingsarbete på mycket hög nivå. Om vi nu kan vara överens om det har vi också klarat ut det för all den personal som finns ute i våra län och som nu med oro har sett denna formulering. Dessa människor har ställt frågan: Vad betyder nu detta? Man behöver i och för sig inte tvista om ord, men vad betyder detta egentligen? I riksdagsbeslutet talas det nämligen om en sak och i förslaget till länsstyrelseinstruktion talas det om något annat. Det skapar oro.

Anf. 63 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag menar att det inte alls är så att riksdagsbeslutet strider mot den formulering som den här utredningen har kommit fram till. Det sitter tre landshövdingar i den, varav två har stödområden, och de vet mycket väl vad detta handlar om. I så fall är det en fråga om ordformuleringar och vad som skall ligga på länsstyrelsen och att länsstyrelsens roll naturligtvis är överordnad de olika expertfunktionerna. Om Sigge Godin ursäktar så tycker jag att detta litet grand är en strid om påvens skägg.

Anf. 64 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Som norrlänning och mycket intresserad av och – om jag får skryta litet – aktiv när det gäller regionalpolitiska frågor tycker jag att det här är mycket avgörande för de glesbygdslän som har problem i dag och som kommer att få mycket stora problem inom något år. De måste få klara och konkreta signaler.

Om civilministern nu säger att det är strid om ord är vi överens. Låt mig då tolka civilministern som så att det handlar om ett mycket aktivt utvecklingsarbete i länen, och det tänker varken regeringen eller riksdagen ge avkall på. Jag tolkar civilministern på det sättet, och jag är ganska nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:60 om polisens trafikövervakning

Anf. 65 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Ingbritt Irhammar har frågat justitieministern om regeringen ämnar vidta åtgärder för att polisens trafikövervakning inte blir eftersatt till följd av de höjda bensinpriserna. Arbetet inom regeringen är sedan länge fördelat så, att det är jag som skall svara på frågan.

Som Ingbritt Irhammar nämner måste polisen göra prioriteringar mellan olika arbetsuppgifter. Detta är inte något unikt för polisen. I det förnyelsear-

bete av den offentliga sektorn som regeringen har påbörjat är just prioriteringar ett viktigt begrepp. Det är nödvändigt att våra myndigheter – såväl polisen som andra – vänjer sig vid att prioritera inom givna ekonomiska ramar. Det finns i dag inte ekonomiska förutsättningar att möta varje kostnadsökning för myndigheterna med nya resurstillskott.

Regeringen är dock självfallet medveten om att ökande drivmedelskostnader kan innebära problem för polisen – vad gäller såväl ordningspolistjänsten som trafikövervakningen – och i det budgetarbete som fortlöpande sker inom regeringskansliet ägnas uppmärksamhet åt frågan.

Anf. 66 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret, även om det inte var ett lugnande besked mot bakgrund av problemen med de höga bensinpriserna.

Tre gånger så många dödades i trafiken under 1989, ca 900 personer, som blev dödade genom mord, dråp och grov misshandel det året. Antalet skadade samma år var runt 60 000 personer. Dessa siffror, tycker jag, ger en bra bakgrund till nödvändigheten av en effektiv och välfungerande trafikövervakning.

Den planerade trafikövervakningen och andra polisuppgifter ute i länen och polisdistrikten är nu i fara på grund av de höjda bensinpriserna, som dels är en följd av regeringens skatteuppgörelse med folkpartiet, dels en följd av Kuwaitkrisen.

Läget är bekymmersamt ute i landet. Det är sant – det har man sagt till mig – att en viss omprioritering kan ske, men utrymmena är ändå så små att det på intet sätt räcker med de resurser som finns i dag. Resurser måste tillföras. Efter de beräkningar som har gjorts med utgångspunkt i hur det är i dag ser man med fasa att "bensinpengarna" ser ut att ta slut mot vårkanten i februari–mars, beroende på polisdistriktens storlek och de stora avstånden inom polisdistrikten. Därför räcker det inte att inför budgetarbetet ta upp problemet, för det här gäller tiden efter nästa sommar. Jag skulle vilja ha ett kompletterande svar på vad man kan göra inför nästa sommar.

Anf. 67 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Budgetarbetet pågår året runt, inte bara i samband med det förslag som läggs fram för riksdagen i januari. Vi får hoppas att situationen med mycket höga bensinpriser som följd av Kuwaitkrisen inte består. Men det kan vi inte överblicka eller göra någonting åt här i kammaren.

Ingbritt Irhammar talar om behovet av en effektiv och välfungerande trafikövervakning. Därom råder inga delade meningar. Jag tycker att man skall se det så här: I situationen med höjda bensinpriser, som ju aktivt berör oss alla både som privatpersoner och som nation, bör polisen givetvis runt om i landet pröva vilka besparingar som kan göras inom polisdistrikten när nu bensinen kostar mer, se vad man dra in på och vad som under alla förhållanden måste göras – övervakning, utryckningar m.m. Sedan får vi centralt bedöma – om bensinpriserna skulle fortsätta att ligga högt – om det krävs särskilda beslut för att underlätta situationen för poliser. Jag är väl medveten om situationen, särskilt i de stora glesbygdsdistrikten.

Anf. 68 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Jag har talat med representanter för rikspolisstyrelsen som säger att man redan i våras såg att det skulle bli problem med höga bensinpriser. Så egentligen har det framförts signaler mycket tidigt om att pengarna inte kommer att räcka. Man säger nu inför nästa budgetår att det faktiskt saknas uppemot 13 milj. kr. Man har förklarat för mig vad man skulle kunna omprioritera och vad det troliga resultatet av omprioriteringarna skulle bli. Här blir jag mycket rädd när jag hör att det troligtvis är en minskning av polisövervakningar på landsbygden som blir resultatet, därför att pengarna inte räcker. Man får i stället satsa på fotpatrulleringar i tätorterna. Resultatet kommer alltså att bli en ytterligare centralisering av polisens resurser och en försämrad service på landsbygden. Hur ser civilministern på detta? Kan det ligga någonting i dessa farhågor?

Anf. 69 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag tycker att vi får låta den här frågan anstå tills vi har sett vilka åtgärder som behöver vidtas. Jag menar att polisen naturligtvis har möjligheter och ett ansvar att pröva vad som kan göras utan att eftersätta den viktiga verksamheten. Det finns alltid saker som kan göras i ett sådant här läge för att också spara in på bensin. Sedan kan det bli tal om omprioriteringar inom polisen och i fråga om de möjligheter som vi centralt har. Men det får vi återkomma till.

Anf. 70 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Ett alternativ i stället för att ge mer resurser är faktiskt att ompröva skattereformens finansiering. I dag är av en bensinkrona 70 öre skatt. Om man tar bort momsen på bensinen och går över till punktbeskattning, skulle man få en rättvisare fördelning över huvud taget, och man skulle få en bättre helhetssyn på bensin och miljö. Är detta en fråga som har diskuterats inom regeringen, eller är det att avslöja för mycket att svara på den?

Anf. 71 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Nu för diskussionen ändå litet väl långt. Vi tycker att man skall ha en ansvarsfull finansiering av skatteomläggningen. Det har vi stått för i riksdagen, och sedan får andra partier tala för sig.

Anf. 72 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Herr talman! Det verkar som att det vi är överens om är att man skall ha en ansvarsfull finansiering, för det ställer vi oss i centern också bakom. Däremot vill vi ha en helhetssyn, och det tycks vi inte få gehör för.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1990/91:5 om den treåriga försöksutbildningen vid vårdgymnasium

Anf. 73 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig hur regeringen avser att lösa frågan om tillträde från den treåriga försöksutbildningen vid vårdgymnasium och när eleverna kan få besked i denna för dem så viktiga utbildningsfråga och varför inte denna fråga var löst redan innan försöksutbildningen startade. Enligt frågeställaren finns det en oro bland eleverna att de skulle komma i underläge gentemot sökande från den tvååriga vårdutbildningen och från gymnasieskolans teoretiska linjer.

På de yrkesinriktade treåriga försökslinjerna ges inga betyg i karaktärsämnena, utan eleverna får i stället kompetensbevis som visar vilka s.k. moduler de genomgått med godkänt resultat. Den särskilda behörigheten för tillträde till de allmänna utbildningslinjerna fastställs av universitets- och högskoleämbetet. Efter vad jag erfarit har UHÄ beaktat de nya treåriga vårdlinjerna i gymnasieskolan när man fastställt behörighetskraven för hälso- och sjukvårdslinjen. Generellt gäller enligt bestämmelserna i högskoleförordningen att en motsvarande bedömning av de formella behörighetsvillkoren alltid skall göras. Självfallet är det så att sökande från de treåriga försökslinjerna skall anses ha förkunskaper som motsvarar utbildning från närmaste reguljära linje i gymnasieskolan.

När det gäller meritvärderingen och urvalet av sökande från försökslinjerna beslutade regeringen förra hösten att sökande från dessa linjer skall placeras i en särskild grupp inom ramen för det betygsurval som ingår i det nya systemet för tillträde till högskolan och som skall börja tillämpas fr.o.m. antagningen till höstterminen 1991. Det är den tidpunkt när de första studerande från försökslinjerna har möjlighet att söka till högskolan.

Kompetensbevisen på försökslinjerna kan inte jämföras med betyg i en femgradig skala. Vid meritvärderingen tar man därför endast hänsyn till betygen i de allmäna ämnena. Av den anledningen jämförs eleverna från försökslinjerna endast med varandra i en egen grupp till resp. högskolelinje. Fördelningen av utbildningsplatser mellan de olika undergrupperna i betygsurvalet sker i förhållande till antalet sökande i varje grupp. Ju fler sökande det finns i en undergrupp, desto fler platser får den gruppen.

När regeringen fattade beslut om den särskilda urvalsgruppen för studerande från försökslinjerna beaktades problemet med platsfördelningen. Det beslut som fattades bedömdes vara mest rättvist. Det ankommer nu främst på UHÄ att vara uppmärksam på hur de nya urvalsreglerna kommer att fungera för de vårdstuderande från försökslinjerna. Om gruppen blir så liten att ingen av de sökande skulle antas till en viss utbildning, har antagningsmyndigheten möjlighet att beakta dessa sökandes meriter särskilt och bedöma om enstaka sökande kan antas av särskilda skäl. Efter hand som antalet elever på de treåriga försökslinjerna ökar och allt fler söker till högskolan kommer problemet att minska. För samtliga sökande gäller också möjligheten att kunna meritera sig genom att delta i högskoleprovet.

UHÄ uppmärksammar de här berörda frågorna i den speciella fortbildning av syo-funktionärer m.fl. som nu genomförs inför det nya tillträdessy-

stemet 1991. UHÄs informationsmaterial innehåller också uppgifter om vad som gäller vid antagningen av studerande från försökslinjerna. Jag bedömer därför att flertalet berörda studerande nu bör ha kännedom om vad som gäller i tillträdessammanhang. Självfallet måste det dock alltid vara en strävan att de studerande så tidigt som möjligt skall ha kännedom om vilka förutsättningar som gäller för fortsatta studier efter genomgången gymnasieutbildning.

Sammanfattningsvis vill jag alltså hävda att det inte finns skäl till oro från de studerandes sida på de här berörda försökslinjerna med treårig yrkesutbildning.

Anf. 74 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för ett långt och utförligt svar. Jag är ändå inte riktigt nöjd, för en del meningar i svaret var krångliga, och det var inte så tydligt att jag förstod allt.

Rektorer, studierektorer och elever inom den treåriga försöksutbildningen har ställt denna fråga till mig, och det visar att informationen inte har trängt ut. Jag har lovat att jag skall berätta för dem vad utbildningsministern har svarat.

Det var orätt mot dessa elever att de inte från början visste riktigt vad som skulle gälla. Nu har jag fått höra att regeringen förra hösten fattade ett särskilt beslut, så det förefaller som att frågan åtminstone delvis är löst. Men det finns fortfarande kvar några frågetecken.

Dessa elever skall särbehandlas. Deras meriter skall beaktas särskilt och de skall utgöra en egen grupp. Vid samtal med elever på olika vårdskolor och vårdgymnasier har de uttryckt en önskan att bli behandlade som övriga elever, dvs. att de i likhet med elever från den tvååriga utbildningen antas på graderade betyg även i de specifika ämnena.

Jag vet att det parti som jag tillhör avgav en reservation när detta beslut fattades. Vi ville att man skulle gå efter reguljära betyg även när det gällde dessa linjer. Regeringen uttalade då att dessa elvers möjligheter till högre studier skulle bedömas på särskilda grunder. Det är väl så jag får tolka utbildningsministerns svar.

Kan jag nu, herr minister, gå till rektorerna och elverna och säga att de alls inte behöver vara oroliga? Kan jag göra det?

Anf. 75 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Man kan nog vara ganska lugn ute på de olika skolorna, både på de skolor som släpper ut elever och på de skolor som tar emot elever. Det finns en mycket hög kompetens att bedöma också underlag av annan art än de traditionella.

Jag förstår naturligtvis att dessa elever vill bli behandlade som alla andra, men då måste de gå i en skola som är som alla andra. Poängen med försöksverksamheten är ju att man försöker hitta en ny modell. Här har i en treårig gymnasieutbildning införts att de s.k. karaktärsämnena är sådana som man får studera ute på arbetsplatser, i annan form än i den traditionella skolan. Det har dock inte ansetts lämpligt att utan vidare överlåta betygsättningen på handledare ute på arbetsplatserna och låta dem gradera eleverna i en rela-

tiv betygskala. För att försöksverksamheten över huvud taget skall kunna genomföras får man finna sig i att det finns särskilda bedömningsformer och särskilda intagningskriterier. Det är vad det handlar om.

Den här frågan är nu också på väg att lösas på ett annat håll. Min ministerkollega Göran Persson kommer att i en efterföljande fråga redovisa planer på en omformning av betygssystemet. Det skulle i så fall vara av nostalgiska skäl som man kvickt som ögat skulle söka föra in dessa elever i ett relativt betygssystem, innan detta system helt försvinner. Men den sortens reformiver drivs i varje fall inte jag av.

Anf. 76 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag är inte ute efter det relativa betygssystemet, utan ett betygssystem som är likvärdigt med det som tillämpas för andra elever.

Det är riktigt att denna försöksutbildning är speciell och att eleverna går i en skola som är annorlunda. Tyvärr har många av dessa elever inte själva sökt till denna utbildning, utan de känner det som att de har blivit placerade där. Därför tycker man sig – med rätt eller orätt – vara orättvist behandlad jämfört med övriga sökande. Jag hoppas naturligtvis att utbildningsministern har rätt när han säger att denna fråga kommer att lösas.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1990/91:21 om närradion

Anf. 77 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att skapa nya villkor för närradions verksamhet och finansieringsmöjligheter. Frågan föranleds av att förbudet mot lokal reklam i närradion enligt frågeställarens uppfattning framstår som obsolet.

Närradioutredningen (U 1988:7) har nyligen avgivit betänkandet (SOU 1990:70) Lokalt ledd närradio. I betänkandet behandlas en rad olika frågor av betydelse för närradioverksamheten. Bland dessa kan nämnas decentralisering av beslut om sändningstid, närradioföreningarnas sändningsrätt, huvudmannaskapet för närradiosändarna, närradions roll i krig och vid krigsfara samt motverkandet av rasistiska program i närradion. Utredningens betänkande skall nu gå på remiss. När remissinstansernas synpunkter föreligger kommer jag att pröva vilka förslag som bör föreläggas regeringen.

En förutsättning för utredningens arbete har varit att närradion skall behålla sin karaktär av föreningsradio. Utredningen har inte haft till uppgift att lägga synpunkter på närradions finansieringsfrågor och har därför inte behandlat frågan om reklam i närradion.

När vi här i kammaren för tio månader sedan diskuterade dessa frågor bedömde jag inte att reklamsändningarna skulle stärka närradion som föreningsradio. Jag hade därför inte för avsikt att arbeta för någon ändring av nuvarande regler, som innebär att reklam inte får förekomma.

Jag har samma uppfattning i dag.

Anf. 78 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar utbildningsministern för svaret.

Jag tycker att Leif Anderssons utredning, som visserligen blev åtskilligt försenad, på många sätt ändå är bra. Jag tror att det bör kunna bli en ganska bred enighet om hans förslag.

På sistone har debatten om närradion i rätt stor utsträckning kommit att handla om Radio Nova eller, rättare sagt, om behovet av en översyn av möjligheterna att sända lokal ljudradio – Radio Nova är ju inte en föreningsradio i traditionell mening.

Sveriges Radios lokalradio är ju regional till sin karaktär. Det tycks nu kunna bli enighet om att det skall bli tillåtet med nationell reklam i en eller fler TV-kanaler. Då är frågan hur man skall kunna försvara ett förbud för specerihandlarna i Trosa och Vagnhärad mot att göra reklam i ljudradio, när KF, Volvo och andra företag kommer att kunna göra reklam som sänds ut över hela landet. Detta var nu inte någon fråga för Leif Andersson att utreda, men jag undrar om det inte borde kunna bli en uppgift för den parlamentariska beredningen att pröva denna fråga, dvs. att ge möjlighet för lokala reklamfinansierade ljudradiosändningar vid sidan av den traditionella närradion.

Anf. 79 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Parlamentariska beredningar kan naturligtvis ta på sig många uppgifter och diskutera många ting. De som ingår i parlamentariska beredningar är naturligtvis de som i hög grad avgör vilka frågor man skall resonera om.

Låt mig i detta sammanhang bara notera att Jan-Erik Wikström mycket bestämt understryker att han inte betraktar den närradiosändare som huvudsakligen har diskuterats i relation till reklamförbudet – Radio Nova – som en egentlig närradio. Det är ett viktigt påpekande. Jag vill då erinra om vad Jan-Erik Wikström som föredragande statsråd uttalade i den ursprungliga närradiopropositionen: "För att markera det angivna primära syftet med närradion föreslår jag att sändningstillstånd skall kunna ges till sådan lokal ideell sammanslutning vars verksamhet huvudsakligen är av annan karaktär än att sända närradio."

Propositionen syftade alltså till att möjliggöra för ideella föreningar att sända egna program och bedriva egen närradioverksamhet som mycket klart skulle bära sin identitet av den egna föreningen.

Jan-Erik Wikström säger vidare: "Jag utgår från att etermedierna i Sverige inte heller i framtiden skall användas för kommersiella syften. Närradion bör i det avseendet inte utgöra något undantag. Jag anser därför att kommersiell reklam inte skall få förekomma i närradion."

Jag vill understryka också det som där sägs om att det även om man i etermedierna kan ha reklamfinansierade program, därmed inte är sagt att man använder etermedierna för kommersiella syften. Men den diskussion som rör den fria radion handlar i stor utsträckning om att exploatera radiomediet för kommersiella syften, att driva radioverksamhet som affär. Jag tycker inte att den diskussionen har förts med den omsorgen och det allvaret att man nu bör vara beredd att säga att vi i framtiden skall ha ett sådant kommersiellt

system. På den punkten tycker jag tvärtom att det finns anledning att slå vakt om närradions karaktär av föreningsradio.

Anf. 80 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tycker alltid att det är behagligt att höra citat från min egen penna uppläsas i kammaren – så även denna gång. Jag sade "den traditionella närradion", och man kan inte säga att Radio Nova motsvarar den beskrivningen. Men utvecklingen framför allt på TVs område och diskussionen om finansieringsmöjligheter där har naturligtvis aktualiserat frågan varför man kan få göra nationell reklam i TV, men inte lokal reklam i ljudradion. Jag tror att man måste kunna hitta ett både principiellt och praktiskt tillfredsställande svar på den frågan, och det kanske vi kan göra i den parlamentariska beredningen.

Anf. 81 Utbildningsminister BENGT GÖRANSSON:

Herr talman! Låt mig bara än en gång understryka att, som jag ser det, min viktigaste uppgift i förhållande till närradion är att säkerställa att de många föreningarna också i fortsättningen har tillgång även till etermediet för att kunna presentera sin verksamhet och sina budskap utan att vara hänvisade till att under ett beskyddande paraply av en för ändamålet konstruerad närradioförening låna sitt namn som huvudman för den grammofonmusik som spelas.

Anf. 82 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! På denna punkt har jag inte någon från utbildningsministern avvikande uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:63 om ett nytt betygssystem

Anf. 83 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Ann-Cathrine Haglund har frågat mig om jag är beredd att ta avstånd från ett förslag om betygen från en expertgrupp och i stället förorda betyg som anger kunskaper, som ges ofta och som innehåller fler steg än dagens system.

En expertgrupp har på regeringens uppdrag analyserat vilken betydelse betygen har för undervisningen i grundskolan och gymnasieskolan från pedagogiska utgångspunkter. Expertgruppen överlämnade den 28 september sitt förslag till regeringen.

Utbildningsutskottet uttalade i sitt betänkande 1989/90:UbU4 att man förutsatte att resultatet av expertgruppens arbete kommer att resultera i ett underlag för politiskt ställningstagande och att de politiska partierna kommer in i det fortsatta beredningsarbetet när underlaget föreligger.

Jag avser därför inom kort att hemställa att regeringen bemyndigar mig att tillkalla en parlamentarisk beredning för att utreda förutsättningarna för ett nytt betygssystem i skolan. Beredningen får ta ställning till det förslag

som expertgruppen har lagt fram. Jag vill inte nu föregripa det arbete som den parlamentariska beredningen skall utföra.

Anf. 84 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret på min fråga, som är föranledd av att skolministern flera gånger har sagt att han är beredd att föreslå ett nytt betygssystem och att han också har sagt att det i och med expertgruppens förslag finns ett bra underlag för det politiska beredningsarbetet. Expertgruppens grundinställning är dock att betygen har negativa effekter på undervisningen. Förslaget innebär i praktiken en avveckling av betygen, och det är tvärt emot vad en majoritet av föräldrarna önskar. Eleverna har rätt att få betyg för motivation, för information, för urval och för rättstrygghet, betyg som anger kunskaper och färdigheter.

Att expertgruppen nu föreslår ett avvecklande av de relativa betygen är mycket bra, men expertgruppen säger att underlaget för ett målrelaterat betygssystem skall vara kunskaper och färdigheter i vid bemärkelse. Egenskaper som kreativitet, samarbetsförmåga, initiativförmåga, självständighet osv. skall beaktas. Beträffande kompetensbeviset säger expertgruppen att det skall vara en samlad bedömning av elevens kunskaper och övriga egenskaper av betydelse.

Det är en utomordentligt farlig väg som expertgruppen är inne på. Den öppnar för flum och för subjektiva bedömningar av eleverna i stället för bedömningar av kunskaper och färdigheter. Jag tycker att det är mycket viktigt för oss att få veta om skolmininistern instämmer i expertgruppens åsikt att egenskaper som kreativitet och samarbetsförmåga skall ingå i betygsättningen. Eller är skolministern beredd att förorda ett system som redovisar kunskaper och färdigheter?

Anf. 85 Statsrådet GÖRAN PERSSON:

Herr talman! Som jag sade i svaret kommer jag inom kort att bjuda in riksdagspartierna till just den typ av beredningsarbete där man skall ta upp sådana frågor som Ann-Cathrine Haglund nu ställer till mig. Som underlag kommer den parlamentariska gruppen att ha det arbete som expertgruppen har gjort. Expertgruppen har bestått av skolledare, lärare, föräldrarepresentanter och elevföreträdare. Man kan gilla deras resultat eller ogilla det, men det är det resultat som expertgruppen har lagt fram. Jag kommer självfallet inte att binda mig vid det, men det kan säkerligen tjäna som en utgångspunkt för samtal och resonemang.

Vi vet, och det framgår inte minst av Ann-Cathrine Haglunds sätt att lägga upp diskussionen, att detta är en partipolitiskt laddad fråga, som har varit något av en symbolfråga inom skolpolitiken. Att mot den bakgrunden försöka att pressa mig här i riksdagen, innan jag skrivit direktiven, på ett ställningstagande i den ena eller andra riktningen vore att direkt försvåra den samförståndslösning som vi enligt min uppfattning har skyldighet att sträva efter.

Det gäller ett viktigt avgörande för skolan och för eleverna. Därför borde vi politiker försöka ta oss samman och lyfta oss över den gamla typ av debatt som har förts i betygsfrågan. Här ges en öppning för detta, och jag kommer

mot den bakgrunden, herr talman, inte att föregripa den parlamentariska beredningens arbete i någon enda detalj.

Jag skall nu utarbeta direktiven och bjuda in de politiska partierna. Min inställning är den att vi skall sätta oss ned och resonera på ett klokt och vuxet sätt, utan att sitta fast i de gamla låsningarna.

Anf. 86 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! Jag håller helt och fullt med skolministern om att detta är en mycket viktig fråga. Det är inte bara en partipolitisk fråga utan också en fråga som landets elever och föräldrar tycker är mycket viktig. Det har inte minst föräldraopinionen inom Hem och Skola visat.

Nu har skolministerns expertgrupp lagt fram ett förslag. Skolministern har sagt att det är ett bra underlag för vidare beredning. Det är då av mycket stor vikt för oss alla, både politiker och föräldrar, att få veta om skolministern instämmer i att elevens egenskaper skall beaktas vid betygsättningen. Det är ett mycket viktigt ställningstagande och en mycket viktig anvisning för framtiden.

Jag vill återigen fråga: Anser skolministern att egenskaper som kreativitet och samarbetsförmåga skall beaktas vid betygsättningen?

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1990/91:6 om statsbidrag till kyrkans barnomsorg

Anf. 87 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Gullan Lindblad har frågat mig om jag avser att föreslå att statsbidrag skall kunna utgå även till kyrkans barnomsorg och när ett förslag i så fall kan förväntas.

Denna fråga har nyligen behandlats av aktionsgruppen för barnomsorg. Aktionsgruppen konstaterar i sitt betänkande (SOU 1990:80) Förskola för alla barn 1991 – hur blir det? bl.a. att, även om det inte föreligger några formella hinder för att ge statsbidrag till en kyrklig kommun, är det en principiell fråga huruvida statsbidrag bör utgå till verksamhet som motsvarar primärkommunernas verksamhet men som inte faller inom ramen för socialtjänstlagens bestämmelser. Aktionsgruppen pekar också på formella hinder och förordar därför ytterligare utredning.

Ett sådant ytterligare utredningsarbete pågår inom regeringskansliet.

Anf. 88 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret, men särskilt uttömmande tycker jag inte att det var.

Det framgår av artiklar helt nyligen i Kyrkans Tidning att man i det längsta hade hoppats på att aktionsgruppen skulle föreslå att svenska kyrkans församlingar skulle få rätt till statsbidrag på samma sätt som kommunerna för att bedriva förskolor. Besvikelsen blev naturligtvis stor när det inte kom något sådant förslag. Statsrådet Lindqvist sade då att det skulle bli en snabb lösning av frågan. "Jag skall skyndsamt se till att det blir en lösning av frå-

gan", sade statsrådet, i varje fall enligt citat i Kyrkans Tidning nr 36. Statsrådet säger också att det var med ett visst beklagande han konstaterade att aktionsgruppen inte hade tagit ställning, men statsrådet tillägger: "Jag tycker ändå att vi flyttat fram positionerna, och min vilja är att göra det bästa möjliga för att även svenska kyrkans församlingar skall kunna bedriva barnomsorg."

Jag frågar: Kan vi förvänta oss ett sådant förslag inom rimlig tid? Statsrådet är säkerligen medveten om att åtskilliga motionärer genom åren talat sig varma i denna fråga. Skall vi uppnå full behovstäckning, som ju är det socialdemokratiska målet för barnomsorgen, borde statsrådet här verkligen räcka ut handen och göra allt som är möjligt för att åstadkomma detta statsbidrag.

Anf. 89 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag är väldigt glad över att Gullan Lindblad ansluter sig till det socialdemokratiska utbyggnadsmålet inom barnomsorgen.

Jag har uppfattningen att statskyrkan så långt det är möjligt bör jämställas med frikyrkosamfunden. Enbart om det finns grundlagsmässiga hinder för att styra pengar från staten och kommunen ser jag svårigheter att förverkliga denna möjlighet. Jag utgår från att det utredningsarbete som nu pågår snabbt kommer att visa om vi kan gå vidare.

Min inställning är alltså att vi skall öppna samma möjligheter för statskyrkan som gäller för frikyrkosamfunden.

Anf. 90 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Jag tackar för detta förtydligande.

Det är förvisso inte så, herr statsråd, att jag ansluter mig till den socialdemokratiska målsättningen. Vi har ju helt andra förslag som innebär större valfrihet och alternativ för föräldrar och familjer. Men när regeringen nu satt upp det här målet tycker jag att det talar för att man ger kyrkan dessa möjligheter. Om jag förstått statsrådets uttalande rätt kommer det snart ett förslag i den riktningen. Det skulle väl vara förödande för regeringen att inte leva upp till dessa uttalanden och om det löfte som ändå getts i Kyrkans Tidning bara skulle bli en "målsättning", varom vi ingenting vet.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1990/91:15 om socialtjänsten och vården av kriminella ungdomar m.m.

Anf. 91 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig vad regeringen tänker vidta för åtgärder för att förhindra att fler barn sätts i fängelse.

Den som är under 18 år får dömas till fängelse endast om det föreligger synnerliga skäl. I första hand överlämnas unga brottslingar till vård inom socialtjänsten. I socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om

vård av unga, LVU, anges klart socialnämndens ansvar för att bereda de här aktuella ungdomarna vård.

Under senare år har antalet ungdomar under 18 år som dömts till fängelse varierat något men låg år 1989 på ungefär samma nivå som år 1982. För åldersgruppen 18–20 år har antalet fängelsedomar under senare år oförändrat legat på ca 1 000. Det går alltså inte av statistiken att utläsa någon trendmässig ökning.

En mycket bestämd målsättning är att så långt möjligt undvika att ungdomar under 18 år tas in i fängelse. För att denna målsättning skall klaras är det viktigt att det förebyggande och vårdande arbetet samordnas och utvecklas. Jag vill här nämna att regeringen nyligen har beslutat tillsätta en parlamentarisk kommitté som skall se över det allmännas insatser när unga människor begår brott. Jag vill också peka på att regeringen i olika sammanhang har lämnat omfattande stöd till utveckling av kommunernas arbete inom den förebyggande barn- och ungdomsvården. Regeringen har bl.a. beslutat avsätta 10 milj.kr. årligen i tre år för ett projekt om samordning av insatser för utsatta ungdomar i vissa bostadsområden.

Ett omdaningsarbete vad beträffar de särskilda ungdomshemmen pågår med stöd av det särskilda statsbidrag som utgår inom detta område. Här behövs såväl en snabb utbyggnad av platsantalet som en metodmässig och organisatorisk utveckling. Jag avser att föreslå regeringen att senare återkomma till riksdagen i denna fråga.

Jag vill med kraft invända mot den beskrivning som Gudrun Schyman givit av en ändrad färdriktning. Principen att socialtjänsten har huvudansvaret för de unga lagöverträdarna ligger sålunda fast.

Anf. 92 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för det här svaret.

Jag ställer mig frågande till en del saker.

Det ena är att vi tydligen har litet olika statistikuppgifter. Jag bygger denna fråga på en intervju i Dagens Nyheter för inte så länge sedan med kriminalvårdschefen. Jag utgår från att han är en person som vet vad han talar om och att de siffror som jag refererat från den intervjun är riktiga. Sedan kan man alltid skoja med statistiken – om man väljer olika årtal får man olika siffror osv.

Men oavsett hur det förhåller sig med den saken är det här allvarligt. Om antalet ungdomar under 18 år som dömts till fängelse var detsamma i början av 80-talet som i slutet av 80-talet, är det i alla fall oroväckande att vi inte kommit längre, dvs. att antalet inte har minskat, detta med tanke på de ambitioner som jag förmodar att vi båda har i det här avseendet.

Sedan vet jag inte riktigt vad det betyder att Bengt Lindqvist med kraft invänder mot den beskrivning som jag givit av en förändrad färdriktning. Jag tycker att jag beskriver verkligheten. Om den inte sammanfaller med Bengt Lindqvists önskningar kan jag förstå det. Men den verklighet som min fråga utgår från ser ut på det här sättet.

Jag har här ett pressmeddelande om ett tal som Margot Wallström håller i dag. Hon talar där om att vi med kraft måste motverka tendenserna att det krävs hårdare tag och mindre dalt. Hon säger också att vi går ifrån våra

humanistiska traditioner. Hon säger med bestämdhet att fängelse för barn och ungdomar inte leder till någonting gott.

Vad är det för ändrad färdriktning som vi inte är överens om? Jag skulle också vilja veta vad Bengt Lindqvist tänker återkomma till riksdagen med i den här frågan. Det skulle vara intressant att få veta vad det är han aviserar på det här området. Det behövs, såvitt jag förstår, krafttag i den här frågan. Vi har dessutom nyligen skrivit under den barnkonvention som uttryckligen förbjuder dessa fängelsestraff.

Anf. 93 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Först till statistiken. Vi arbetar med att få fram en statistik över antalet domar mot ungdomar. Det är viktigt att konstatera att den siffran som används som intäkt för att det skulle ske ett trendbrott är att över 50 ungdomar under 18 år dömdes till fängelsestraff år 1989. Siffran var lika hög år 1982. Därmed inte sagt att situationen skulle vara tillfredsställande. Siffran är hög, högre än genomsnittet. Man kan emellertid inte påstå att det är ett trendbrott uppåt, i synnerhet som mycket tyder på att siffran 1990 kommer att bli lägre enligt de uppgifter jag fått beträffande första halvåret 1990.

När det gäller innehållet i det förslag som jag kommer att föreslå regeringen att förelägga riksdagen vill jag säga att min bestämda inriktning är att vi skall försöka lösa det problem som består i ett för litet antal platser och för dålig differentiering av behandlingen och vården av unga lagöverträdare. Detta är egentligen helt i enlighet med riksdagens beställning. Vad jag avser att göra är att arbeta för att få till stånd en ökning av antalet platser och den ändring av inriktningen som är nödvändig. Detta kräver ett riksdagsbeslut, och jag ämnar därför via regeringen återkomma till riksdagen.

Anf. 94 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Det var bra att få de kompletterande uppgifterna, men det här bekymrar mig ändå. När vi debatterade den här frågan i våras var vi också överens om att det behövdes krafttag och att någonting behövde ske snabbt.

I sitt svar talar också Bengt Lindqvist om att det skall tillsättas en parlamentarisk kommitté. Samtidigt säger Margot Wallström här i dag i sitt anförande att vi redan har alla de kunskaper som behövs. Vi behöver inte utreda dessa frågor längre. Vi känner dessutom till orsakssambanden, och vi har riklig tillgång på information som säger att det är förebyggande verksamhet som behövs. Jag undrar om detta stämmer överens med den ekonomiska politik som regeringen bedriver och som får sådana konsekvenser för utvecklingen just på dessa områden. Efter vad jag förstår måste det också till pengar för dessa förändringar som Bengt Lindqvist förespråkar.

Anf. 95 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Kort sagt är det på det sättet att vi nyligen har beslutat om ett statsbidrag på 950 milj. kr. till kommunerna för det behandlingsarbete som kommunerna och landstingen utför på kommunernas uppdrag. Det är med hjälp av dessa resurser som staten har möjlighet att ställa anspråk på att

huvudmännen löser de problem som dessa pengar var avsedda för. Det är med den utgångspunkten som vi nu från regeringens sida går in i de diskussionerna.

Anf. 96 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Slutligen vill jag fråga hur tidtabellen för förändringsarbetet ser ut. När kan man tänka sig att detta skall bli verklighet? Vad har man tidsmässigt för ambitioner?

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1990/91:16 om förmedlingen av jourfosterhem

Anf. 97 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig vilka åtgärder socialministern tänker vidta för att se till att sociallagstiftningen efterlevs.

I det ärende som Gudrun Schyman beskrivit har socialstyrelsen startat ett utredningsarbete tillsammans med länsstyrelsen i Stockholms län. JO-ämbetet handlägger även anmälningar som inkommit i frågan. Vidare pågår inom Stockholms kommun interna revisionsutredningar. Jag vill inte föregripa pågående utredningar inom ansvariga tillsynsmyndigheter.

Anf. 98 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka för svaret, även om det faktiskt inte är något svar. Jag tycker att det är tråkigt att inte Bengt Lindqvist kan ha några synpunkter över huvud taget på den här affären. Jag tycker att den är alarmerande, eftersom jag tror att vi kommer att få skåda många lika trassliga affärer med tanke på den ekonomiska situation som kommuner och landsting står inför.

Jag är medveten om att både landstinget och de socialdistrikt som har anlitat firman har gjort det därför att de helt enkelt tyckt att de har varit tvungna till det. De har inte haft något att välja på. Det har ju gällt barn som far väldigt illa. De har själva inga resurser numera att ta hand om denna typ av ärenden. Jag klandrar inte dem.

Jag klandrar inte heller dem som håller på med denna verksamhet. Jag tror att de gör ett väldigt bra jobb, faktiskt. Jag vet att det är kvalificerade personer som arbetar med detta och som har lämnat den offentliga vården just därför att där bedrivs en så usel personalpolitik bl.a. i fråga om löner och att det är svårt att få utveckla sina ambitioner över huvud taget.

Resultatet blir att man bedriver verksamhet som ingen riktigt har kontroll över eller insyn i. Landstinget, som har haft men fått lägga ner sådan här verksamhet, får anlita den här typen av firmor i stället. Inte heller socialdistrikten har några egna resurser. Man tvingas att anlita sådan här mer eller mindre privat verksamhet. Man förlorar all insyn och kontroll och får alltså en verksamhet som bedrivs utan demokratisk insyn eller kontroll och där själva ärendet eller verksamheten hamnar mellan två stolar.

Om det här är lagvidrigt eller inte återstår väl att se i utredningarna. Hur

som helst är det ju en väldigt olycklig utveckling. Jag tror att vi på det här sättet bäddar för en kraftig privatisering av denna typ av verksamhet, där vi inte alls kan garantera kvaliteten längre. Jag tycker att det vore väldigt märkligt om inte statsrådet Bengt Lindqvist hade några synpunkter på detta.

Anf. 99 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag har uppfattningar om detta. Jag anser att det skulle vara mycket allvarligt om kommunerna frånhänder sig den möjlighet att ta ansvar som åligger kommunerna enligt socialtjänstlagen.

Jag är mycket glad över att alla dessa utredningar så snabbt har kommit till stånd. Nu är det min roll att avvakta resultaten innan vi går vidare i denna fråga.

Anf. 100 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag förmodar att det innebär att det inte är någon idé att jag ställer fler frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1990/91:18 om utbyggnaden av barnomsorgen

Anf. 101 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Berith Eriksson har frågat mig om regeringen är beredd att fastställa en ny tidpunkt för när full behovstäckning av platser i förskolan skall vara genomförd.

Den av regeringen tillkallade aktionsgruppen för barnomsorg (dir. 1990:13) har i sitt nyligen redovisade betänkande (SoU 1990:80) Förskola för alla barn 1991 – hur blir det? – konstaterat att en klar majoritet av landets kommuner kommer att klara det uppställda målet för heldagsomsorgen. Ett antal kommuner har emellertid i en av aktionsgruppen genomförd enkätundersökning anmält att de har svårigheter att klara utbyggnaden.

Jag kan konstatera att utbyggnaden nu går mycket snabbt. Under det senaste året beräknar kommunerna således att ytterligare nära 30 000 barn kommer att erhålla plats inom heldagsomsorgen. Jag räknar därför med att kommunerna mycket snart kommer att ha fullföljt den av riksdagen beslutade utbyggnaden till full behovstäckning.

Anf. 102 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret, men när man tittar på det är det ju inte mycket nytt som statsrådet har att säga.

Det sägs här att en klar majoritet av landets kommuner kommer att klara det uppställda målet. Det handlar om litet över 50 % – alltså handlar det om ca 40 % som inte klarar det.

Statsrådet säger också att under innevarande år ytterligare nära 30 000 barn kan komma att få plats inom heldagsomsorgen. Men om behovet var 120 000 återstår det ju fortfarande 90 000.

Sedan till det min fråga gällde. Vi har ett riksdagsbeslut om full behovs-

täckning till år 1991. Vi är snart där. Jag undrar om statsrådet verkligen menar att full behovstäckning kommer att vara en verklighet till 1991 eller om vi måste återkomma senare till en ny planperiod.

Vi har stått här i talarstolen ett par gånger under våren och debatterat barnomsorg. Vid dessa tillfällen har jag framfört synpunkter vad beträffar lagstiftningen. Bengt Lindqvist hänvisade då till aktionsgruppen och att denna också hade detta som uppdrag. Gruppen har återkommit och den föreslog lagstiftning. Vad blir det av detta?

Anf. 103 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag tror att det vore mycket olämpligt att just nu börja tala om en ny tidpunkt. Nu gäller det för kommunerna att göra allt vad de kan, allt vad som står i deras förmåga, att komma så nära det mål som riksdagen har ställt upp som det över huvud taget är möjligt.

Jag menar att för tre fjärdedelar av kommunerna, och det var vad aktionsgruppen redovisade, är man mycket nära att nå det målet 1991. Det behövs ytterligare en liten ansträngning i ungefär 20 % av kommunerna för att till 1991 verkligen nå målet för heldagsomsorgen.

Mitt budskap är därför att kommunerna nu bör anstränga sig till det yttersta för att så snart som möjligt nå det av riksdagen uppställda målet och även förverkliga vad som beslutats om full behovstäckning, att alla barn skall ha en plats inom barnomsorgen. För de flesta kommuner går detta att klara 1991, men en del kommuner får lov att gå en bit in på året därpå.

Ett nytt datum skulle emellertid göra att kommunerna fick längre tid på sig, och jag anser att det skulle vara alldeles fel signal i det här läget.

Anf. 104 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag kan hålla med om att det utifrån den synpunkten kan vara bra för kommunerna att få den pressen på sig. Bengt Lindqvist undvek att svara på frågan vad beträffar lagstiftning. Det är ju en annan väg man kan gå.

Det är också viktigt att regeringen har en samlad linje när det gäller barnomsorgen. Man måste då se på flaskhalsarna i fråga om utbyggnaden. Dessa flaskhalsar har att göra med personalen och ekonomin på så sätt att utbildningsministern inte ger några fler utbildningsplatser och civilministern inte ger ytterligare statsbidrag. Har det förts några resonemang angående hur man skall komma till rätta just med dessa flaskhalsar?

Anf. 105 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Jag har inte möjlighet att ge några besked om den kommande budgeten, men jag vill påminna Berith Eriksson om att statsbidraget för nu innevarande budgetperiod höjdes med 900 milj. kr. och att antalet platser på utbildningarna utökades med 550 stycken. Det är ett inte alldeles oväsentligt tillskott som på det sättet skapades av regering och riksdag. Nu skall arbetet naturligtvis gå vidare.

Min inställning när det gäller lagstiftningsfrågan är att vi så snart som möjligt skall återvända till diskussionen om lagstiftning men att vi nu i första

hand skall koncentrera oss på att skapa förutsättningar för att kommunerna skall kunna nå utbyggnadsmålet.

Anf. 106 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Statsrådet säger att statsbidragen höjdes under förra året, men de har ju sedan 1955 minskat med motsvarande 5,5 miljarder, vilket motsvarar 80 000 daghemsplatser. Det behövs alltså ytterligare tillskott om utbyggnadsmålet skall nås. Man räknar med att det behövs 20 000 nya förskollärare och fritidspedagoger inom barnomsorgen. Även detta gör det nödvändigt med en fortsättning vad beträffar utökningen av antalet platser inom förskollärarutbildningarna. Kommer det även inför nästa år att bli aktuellt med en utökning av antalet utbildningsplatser?

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1990/91:29 om en mer aktiv alkoholpolitik

Anf. 107 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Daniel Tarschys har frågat mig när regeringen avser att framlägga det av riksdagen beställda programmet för en mer aktiv alkoholpolitik.

Beredningen av de alkoholpolitiska frågorna pågår för närvarande i regeringskansliet. Regeringen avser att förelägga riksdagen en proposition med förslag till insatser på det alkoholpolitiska området under innevarande riksmöte.

Anf. 108 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka Bengt Lindqvist för detta besked.

Det sociala Sverige är ju fullt av människor som väntar: föräldrar som väntar på daghemsplats, sjuka som väntar på operation, gamla som väntar på plats i gruppboende och många många andra. Riksdagens roll i sammanhanget är att vi väntar på regeringen, som sakta men säkert framarbetar olika förslag.

I fjol skrev riksdagen till regeringen och bad om ett rejält alkoholpolitiskt program. Det mål som vi i stor enhällighet har uppställt här i riksdagen, dvs. att få ned alkoholkonsumtionen, håller nämligen inte på att uppnås, utan tvärtom fjärmar vi oss från det målet. Det är därför utomordentligt angeläget att vi får en mera aktiv alkoholpolitik. Regeringen har också på sitt bord ett utförligt förslag från socialstyrelsen, som innehåller en mängd konkreta uppslag och idéer om hur en sådan alkoholpolitik skulle kunna utformas.

Vi menar att det därför inte borde vara en alltför svår uppgift att lägga samman riksdagens enhälliga beställning med socialstyrelsens konkreta program till en sådan proposition. Vi hade hoppats att en sådan skulle komma under hösten, men så är inte fallet. Jag tolkar Bengt Lindqvists svar så, att en sådan proposition kommer under våren. Jag vill också fråga: Kommer vi även att kunna behandla propositionen här i riksdagen under våren?

Anf. 109 Statsrådet BENGT LINDQVIST:

Herr talman! Det är naturligtvis min avsikt att lägga fram en proposition så att den är möjlig att behandla under vårriksdagen. På den punkten kan jag emellertid inte svara alldeles bestämt. Men detta är i alla fall min avsikt.

Daniel Tarschys och jag har samma inställning till alkoholpolitiken, och vi delar uppfattningen att vi skall försöka leva upp till målet att mellan åren 1980 och 2000 minska konsumtionen med 25 %.

Mot den bakgrunden är den preliminära statistik som kommit för det första halvåret 1990 glädjande. Denna statistik visar faktiskt att försäljningen omräknat i ren alkohol mellan 1989 och 1990 har minskat med 3,5 %. Det kanske mest glädjande är att denna minskning sker i fråga om alla tre alkoholsorterna – sprit, vin *och* starköl. Det är första gången som det sker något slags minskning när det gäller starköl. Minskningen är liten, men den är ändå ett tecken på att vi kan vara på väg mot ett trendbrott i fråga om utvecklingen av konsumtionen av starköl.

Anf. 110 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag delar Bengt Lindqvists glädje över detta trendbrott – om det nu är ett trendbrott. Den erfarenhet vi gjorde i början av 70-talet var att alkoholkonsumtionen sjönk om man förde en aktiv alkoholpolitik och även – mindre glädjande – om landets ekonomi utvecklades illa. Vi har nu inte fått någon ny alkoholpolitik, och kanske är det därför snarare ekonomin som har utvecklats illa.

Min förhoppning är att regeringen dels skall få bukt med ekonomin, dels skall föra en aktiv alkoholpolitik.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.37 på förslag av talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

26 § Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00 under ledning av förste vice talmannen.

27 § Svar på fråga 1990/91:1 om Världsbankens miljökonsekvensbeskrivningar

Anf. 111 Finansminister ALLAN LARSSON:

Fru talman! Åsa Domeij har frågat mig om regeringen kommer att arbeta för att Världsbankens miljökonsekvensbeskrivningar görs offentliga och för att allmänheten ges möjlighet att delta i diskussioner vid offentliga hearings.

Ansvaret för de konsekvensbeskrivningar som åsyftas ligger inte hos banken utan hos låntagarlandet. Det viktigaste skälet är att man vill öka miljömedvetandet hos låntagarlandets myndigheter. Därför är det också det landet som avgör om rapporten skall offentliggöras eller inte. Hittills har låntagarländerna valt att inte göra det.

Det bör framhållas att inte heller övrig dokumentation kring enskilda världsbanksprojekt är offentlig. Ett viktigt skäl är även här att låntagarländerna motsätter sig detta. Dessutom skulle ett offentliggörande av dessa dokument försvåra en förtroendefull dialog mellan banken och låntagarna.

De restriktioner jag har redovisat hindrar inte att Världsbanken i andra former lämnar upplysningar om de miljömässiga effekterna av bankens insatser. Min uppfattning är att banken under senare år också har blivit mer öppen och mer benägen att informera allmänheten om sitt arbete. Ett krav som banken numera ställer på sina låntagare är att ordentlig information ges till de befolkningsgrupper som berörs av ett projekt. Sådana grupper skall enligt bankens direktiv också ges tillfälle att komma med synpunkter på ett tidigt stadium. Denna ökade öppenhet är ett resultat bl.a. av krav som Sverige och likasinnade länder har ställt i bankens styrelse. Vår strävan är att banken skall vara så öppen som möjligt med hänsyn till de begränsningar som jag här har redogjort för.

Anf. 112 ÅSA DOMEIJ (mp):

Fru talman! Finansministern säger här att det är låntagarlandet som skall avgöra om miljökonsekvensbeskrivningen skall offentliggöras eller ej. Men Världsbanken brukar för sitt långivande ställa upp en rad olika villkor, bl.a. att en miljökonsekvensbeskrivning skall tas fram. Men den miljökonsekvensbeskrivning som tas fram är bara halv av just det skälet att allmänheten inte får chansen att delta i offentliga hearings osv.

Det är just processen som är det allra mest intressanta när det gäller att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning. Processen är viktigare än själva slutprodukten, vad som står i slutrapporten. Varför kan inte finansministern i Världsbankens styrelse arbeta för ett krav på en hel miljökonsekvensbeskrivning när man nu redan har tagit det positiva steget att kräva en halv miljökonsekvensbeskrivning?

Anf. 113 Finansminister ALLAN LARSSON:

Fru talman! Jag anser att det som skett är ett stort framsteg. Vi har fått in ett mycket större hänsynstagande till miljöfrågor i Världsbankens arbete. Den svenska regeringen har i de instruktioner som givits till arbetet i Världsbanken betonat dessa frågor. Det sker en avvägning när det gäller att få till stånd ett sådant arbete i de enskilda länderna, att få till stånd ett förtroendefullt samarbete och önskemålet om öppenhet.

Från svensk sida, med de traditioner vi har när det gäller offentlighet i den statliga verksamheten, är det naturligt att ha den hållningen. Vi kan inte nå dessa mål på en gång, utan vi får göra en avvägning mellan att nu driva kravet på miljökonsekvensbeskrivningar, ett samarbete mellan banken och länderna, och den öppenhet som vi i och för sig vill eftersträva.

Anf. 114 ÅSA DOMEIJ (mp):

Fru talman! Jag har litet svårt att förstå den inställningen. Varför är det inte möjligt att här i dag lova att Sverige kommer att aktivt arbeta för detta i Världsbankens styrelse? Då behövs över huvud taget inte den här avvägningen göras när det gäller att driva frågan om miljökonsekvensbeskrivningar och frågan om en fullständig miljökonsekvensbeskrivning.

Världsbanken har ju redan infört en miljökonsekvensbeskrivning så till vida att det måste tas fram en rapport som behandlar miljöeffekterna av ett visst projekt. Dit har man redan nått. Nu gäller det att gå vidare. Min fråga blir här: Vad innebär det som finansministern säger om vår strävan? Innebär det att finansministern själv i Världsbankens styrelse kommer att arbeta för att göra miljökonsekvensbeskrivningar fullständiga?

Anf. 115 Finansminister ALLAN LARSSON:

Fru talman! Regeringen kommer att på alla sätt arbeta för och hävda miljöintressena i Världsbankens verksamhet. Jag vill gärna hänvisa till de inlägg och de ställningstaganden som gjorts från svensk sida. Vi får ta en sak i taget. Det viktiga just nu är att få till stånd miljökonsekvensbeskrivningar, ett bra samarbete mellan Världsbanken och resp. länder och att markera att man skall ta kontakt med olika grupper i resp. länder kring de projekt som Världsbanken är engagerad i.

Det har gjorts ansträngningar för att ge dessa grupper en röst i olika projekt. Jag kan nämna att seminarier och symposier har arrangerats tillsammans med miljöorganisationer. Det läggs också stor vikt vid de utbildningsprogram som Världsbanken anordnar för regeringstjänstemän i låntagarländerna. Jag understryker gärna vikten av att Världsbanken arbetar aktivt på det här området.

Jag tror att vi i grunden har likartad uppfattning, men vi får ta det i en sådan takt att vi kan nå framgångar.

Anf. 116 ÅSA DOMEIJ (mp):

Fru talman! Jag uppfattar att finansministern är rätt positiv till att i Världsbankens styrelse arbeta för fullständiga miljökonsekvensbeskrivningar. Jag tror att det helt enkelt är så att regeringen inte riktigt har tänkt igenom vad en miljökonsekvensbeskrivning verkligen innebär.

Detta är en metod som har prövats i andra länder, t.ex. i USA. Alla de människor som jag har varit i kontakt med under två olika studieresor i USA säger att det viktigaste med miljökonsekvensbeskrivning är dels processen, dvs. den offentliga diskussionen kring frågan och möjligheten att överklaga, dels att ta fram alternativ. Det skulle därför vara intressant om jag här i dag kunde få ett löfte av finansministern att han skall sätta sig in litet mer i vad miljökonsekvensbeskrivningar innebär och ett svar på om det vore positivt att arbeta för sådana i Världsbankens styrelse.

Anf. 117 Finansminister ALLAN LARSSON:

Fru talman! Jag har satt mig in i Världsbankens arbete och de här frågorna. Jag vill inte nu gå in på vilka steg regeringen ytterligare kan ta i den här frågan, men jag vill markera att Sverige har varit en av de länder som

drivit miljöfrågorna mycket aktivt i Världsbanken, och med framgång, och vi kommer att göra det i fortsättningen. Vi får pröva de olika vägar som kan visa sig vara öppna vid de tillfällen då det blir aktuellt.

Anf. 118 ÅSA DOMEIJ (mp):

Fru talman! Jag tror att jag faktiskt inte kommer så mycket längre när det gäller ett löfte, men jag hoppas att jag trots allt har gett finansministern en mycket intressant fråga att driva i Världsbankens styrelse nu när han skall börja det nya arbetet. När jag ställde den här frågan i våras var nämligen inte den person som skulle sitta i styrelsen utsedd.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1990/91:10 om återöppnande av BB i Oskarshamn

Anf. 119 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Birger Rosqvist har frågat mig om jag är beredd att medverka till en sådan ändring i kommunallagstiftningen att det blir möjligt för primärkommunen att bidra till kostnaderna för att driva BB-avdelningen i Oskarshamn.

Enligt 1 kap. 4 § kommunallagen (1977:179) får kommun och landsting själva vårda sina angelägenheter. Detta innebär bl.a. att om något, t.ex. sjukvård, är en angelägenhet för landstinget så är det inte en angelägenhet för primärkommunen. De regler som gäller kompetensfördelningen är dock allmänt hållna och det går inte alltid att svara ett kategoriskt ja eller nej på om det är fråga om ett kompetensöverskridande i det särskilda fallet.

Socialtjänstlagen (1980:620) och hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) anger ytterligare ramar för fördelning av ansvar och uppgifter mellan huvudmännen inom socialtjänsten resp. hälso- och sjukvården. I vissa avseenden förutsätts att huvudmännen själva träffar överenskommelser om den närmare uppgiftsfördelningen. Den s. k. kompetensprincipen när det gäller social hemtjänst – sjukvård i hemmet – är ett exempel på en sådan överenskommelse. Länssjukvård har dock sedan länge ansetts vara en renodlad uppgift för sjukvårdshuvudmannen.

Regeringen kommer senare i denna vecka att till riksdagen överlämna en proposition om ansvaret för service och vård till äldre och handikappade, som innebär ett utökat och samlat ansvar för primärkommunerna. Det pågår också försök med en primärkommunalt driven primärvård inom ramen för frikommunförsöken. Något motsvarande är inte aktuellt inom de verksamheter som vanligen brukar hänföras till länssjukvården.

Mot bakgrund av gällande principer för att bestämma vad som är kompetensenligt är jag inte beredd att nu medverka till en ändring av kommunallagstiftningen i det avseende som Birger Rosqvist angett.

Anf. 120 BIRGER ROSQVIST (s):

Fru talman! Tack för svaret.

Efter en stundtals hätsk debatt beslöt landstinget i Kalmar län för några

år sedan att BB i Oskarshamn skulle läggas ned. En bred opinion i Oskarshamn, alla partier, tycker illa om beslutet. Det kommer ständiga propåer om att det bör finnas ett BB vid lasarettet.

Det finns motiveringar. Födelsetalet har ökat. Det är periodvis trångt på de BB-avdelningar som landstinget hänvisar blivande mödrar till. Beskedet är: "Kom inte tidigare än absolut nödvändigt. Åk hem så fort det bara går." Födslar sker i taxibilar på väg till anvisat BB i Kalmar eller Västervik.

Anledningen till min fråga är följande. I Oskarshamn är man beredd att pröva att själv stå för BB-servicen. Landstinget har sagt nej och hänvisar till att lagen gör detta omöjligt. Statsrådet säger att reglerna om kompetensfördelning mellan kommun och landsting är allmänt hållna. Ett kategoriskt svar ja eller nej går alltså inte att ge. Det sägs också att det i vissa avseenden förutsätts att landsting och kommun själva träffar en överenskommelse. Kan inte detta gälla också hållande av BB? Om gällande principer inte medger detta är det föga tröst för den blivande moder som känner att barnet är på väg i en taxi någonstans på E 66 eller för den medföljande make som nervöst följer förloppet.

Föda barn bör ske i en annan och lugnare miljö. Det måste vara sämre att riskera att få göra detta under en bilresa än att bli hjälpt på ett mindre men bra BB, i det här fallet Oskarshamn.

Jag undrar om statsrådet är villig att svara på om dessa förhållanden på något sätt kan påverka ett återöppnande av BB i Oskarshamn.

Anf. 121 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Som framgår av mitt svar är paragrafen brett skriven. Men om man tittar på den hälso- och sjukvårdsutredning som föregick lagen uppmärksammar man problemet klart och entydigt. Det framgår att man i utredningen avsåg att landstingskommunerna skulle ha ansvaret för hälso- och sjukvården, dess planering och dess drift. Däremot framgår det också att det finns möjligheter att överlåta viss drift till annan än huvudmännen. Här menar man naturligtvis drift av verksamheter i privat eller annan regi.

Reglerna för kompetensfördelning är allmänt hållna. Det blir ytterst en fråga för en allmän förvaltningsdomstol att pröva gränserna för kommunal kompetens. Det är klart och entydigt att utredarnas avsikt var att landstingen skall bedriva sjukvård och ha huvudmannaansvar för sjukvården. Jag har ingen annan uppfattning i vad avser länssjukvård och regionsjukvård i det fallet.

Anf. 122 BIRGER ROSQVIST (s):

Fru talman! Om lagen säger nej till en kommun i ett sådant fall, har jag också erfarit att lagen inte har prövats av förvaltningsdomstol. Man kan fråga sig om man skall behöva gå så långt. Skall jag tolka statsrådet så att hon inte nu är beredd att medverka till en ändring?

En överenskommelse mellan kommun och landsting behöver inte vara

lagstridig. Om viljan finns på två håll, kommun och landsting emellan, kan ett uppslitande problem lösas i mitt hemlän.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1990/91:23 om rätten till pensionstillskott

Anf. 123 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Barbro Sandberg har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att även de som inte begärde undantagande men inte heller betalt sina avgifter skall få rätt till pensionstillskott.

Möjligheten att vara undantagen från ATP-försäkringen upphörde med utgången av år 1981. De personer som är födda år 1923 eller tidigare fick möjlighet att behålla sitt tidigare undantagande för andra förvärvsinkomster än av anställning.

En undersökning av pensionsberedningen visade att majoriteten av pensionärerna med undantagande inte hade sämre ekonomi än pensionärer i övrigt. Ca 4 000 hushåll hade dock en bruttoinkomst som understeg nivån för folkpension med fullt pensionstillskott och lägsta oreducerade KBT.

För att garantera denna grupp en god ekonomisk miniminivå beslutade riksdagen att fr.o.m. den 1 juli 1990 ge dessa pensionärer rätt till pensionstillskott och KBT.

Om gruppen pensionärer som inte begärt undantagande men som ändå har låtit bli att betala ATP-avgifter skulle beviljas pensionstillskott, skulle detta öppna dörren för att personer med egen rörelse helt låter bli att betala sina ATP-avgifter. Ett sådant beslut skulle ändå tillförsäkra denna grupp fullt pensionstillskott i framtiden trots obetalda avgifter.

Riksdagen har också så sent som i våras godkänt ett utlåtande från socialförsäkringsutskottet som innebär att denna grupp inte skall ha pensionstillskott och KBT som om de betalt sina avgifter.

Jag tänker därför inte ta något initiativ i denna sak.

Anf. 124 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

På dessa personers vägnar är jag inte nöjd med svaret. I våras fattades ett beslut som var en framgång för vissa. Men att det skulle bli en stor grupp kvar hade jag inte en tanke på just då. De personer som situationen nu gäller är mycket gamla. En person som jag har talat med är 82 år och hade en egen rörelse på 60-talet som gick med förlust. Han hade helt enkelt inga pengar att betala in avgiften med. Han får i dag arbeta för att över huvud taget kunna försörja sig, trots att han är 82 år. Han har 1 943 kr. i månaden i pension. Han skulle säkert få socialbidrag om han gick till socialkontoret. Men som vi vet är denna generation mycket mån om att inte ta emot samhällets stöd. Jag tycker inte att det är rätt att dessa personer inte skall få något pensionstillskott.

Jag förstår inte när Ingela Thalén säger, att om dessa personer skulle ges pensionstillskott, skulle dörren öppnas för att personer med egen rörelse

skulle låta bli att betala avgifter. Sedan 1982 kan ju ingen stå utanför ATP-systemet. Av vilken anledning skulle alla egenföretagare kunna låta bli att betala ATP-avgift?

Anf. 125 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Jag vill hänvisa till mitt svar, och jag vill också hänvisa till den utredning och det underlag som ligger bakom riksdagens beslut i våras.

Anf. 126 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! Pensionsutredningen konstaterade att det fanns ca 4 000 hushåll som hade denna låga inkomst. Hur många är kvar av dessa 4 000 i dag? Det vore kanske anledning att titta på det om man inte generellt vill ge pensionstillskott. Man kunde inom regeringskansliet åtminstone göra en snabbutredning för att se hur många av dessa 4 000 som finns kvar och hur många i denna grupp som inte har haft råd eller inte förstått att de måste begära undantagande när de inte kunde betala. När detta system var nytt på 60-talet var många av dessa personer redan då något äldre egenföretagare och kunde kanske inte reglerna eller kunde inte få hjälp med dem.

Anf. 127 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! När det gäller denna sista fråga kan jag lova Barbro Sandberg att departementet skall se över den punkten.

Anf. 128 BARBRO SANDBERG (fp):

Fru talman! Det hoppas jag. Jag kommer att följa upp denna fråga. Vi kommer säkert att återkomma med motioner i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1990/91:52 om den rättspsykiatriska kliniken i Lund

Anf. 129 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Daniel Tarschys och Barbro Westerholm har frågat mig när en tobakspolitisk proposition kommer att föreläggas riksdagen.

Tobaksutredningen har i slutet av mars i år överlämnat sitt betänkande (SOU 1990:29) Tobakslag. Betänkandet har sänts på remiss. Remissyttrandena skulle komma in senast den 30 september 1990. Några remissinstanser har begärt förlängd remisstid.

En proposition om åtgärder mot tobaksbruket m.m. beräknas kunna läggas fram våren 1991.

Anf. 130 BARBRO WESTERHOLM (fp):

Fru talman! Jag tackar socialministern å Daniel Tarschys och mina vägnar för svaret – vi har kommit överens om att det är jag som skall föra debatten, eftersom våra frågor var så lika. Jag tar socialministerns svar som ett bin-

dande löfte – och inte som någon till intet förpliktande målsättning – om att komma med en proposition våren 1991.

Socialutskottet förutsatte vid behandlingen av olika riksdagsmotioner i våras att regeringen efter remissbehandling och beredning av utredningsförslagen skyndsamt skulle lägga fram förslag till riksdagen. Remisstiden var ganska väl tilltagen jämfört med andra remisstider som vi har att iaktta. Jag tycker att det är förvånande att inte alla har klarat av att svara inom den tiden, eftersom alla inblandade parter vet vad de vill och vad de står för; det finns inte så många nya uppfattningar här, utan vad olika parter kommer att säga är nog väntat.

Det är viktigt att den här propositionen kommer snabbt. Det handlar om 11 000 för tidiga dödsfall om året. Jag har sagt tidigare här i riksdagen att om de hade förorsakats av ett miljögift eller ett läkemedel hade det minsann blivit fart på propositionsskrivandet för att göra någonting åt det och på beslutsfattandet hos myndigheterna. Men nu handlar det om en – självvald, ja! – risk, men en betydande sådan.

I många länder görs nu omfattande insatser för att minska sjuklighet och dödlighet i tobaksrelaterade sjukdomar, och tobaksindustrin är allvarligt oroad över den minskande försäljningen och har också givit ut en skrift om hur man skall bearbeta myndigheter, beslutsfattare och politiker för att fördröja beslut av restriktionskaraktär på det här området. Men, som sagt, jag tolkar svaret som ett bindande löfte och väntar mig att vi får se en proposition till våren 1991. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1990/91:52 om den rättspsykiatriska kliniken i Lund

Anf. 131 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Birthe Sörestedt har frågat mig om jag anser det vara en korrekt förändring av den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten i södra Sverige om den rättspsykiatriska kliniken i Lund skulle läggas ned och de rättspsykiatriska undersökningarna genomföras vid häktena i form av kortare observationer.

I avvaktan på beslut om avveckling av socialstyrelsens chefsmyndighetsfunktion för den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten utgår jag från att styrelsen ser till att verksamheten bedrivs utifrån gällande lagstiftning.

Den i mars 1990 beslutade lagrådsremissen om psykiatrisk tvångsvård omfattar också förslag till ny lagreglering för det medicinska utredningsförfarandet vid straffrättsliga åtgärder mot psykiskt störda lagöverträdare. Lagrådsremissen behandlas för närvarande i lagrådet, och en proposition i ärendet beräknas kunna föreläggas riksdagen under hösten. På regeringens uppdrag bedrivs för närvarande förhandlingar med berörda landsting om att sjukvårdshuvudmannen fr.o.m. den 1 januari 1992 regelmässigt skall utföra de rättspsykiatriska undersökningarna.

Hur den rättspsykiatriska undersökningsverksamheten i södra Sverige kommer att läggas upp kommer alltså att bli beroende av resultatet av dessa förhandlingar. Målsättningen är att de skall vara avslutade under innevarande år.

Anf. 132 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret.

Den här frågan har diskuterats vid ett flertal tillfällen här i kammaren. Det har påtalats att väntetiderna i häktet varit alltför långa innan undersökning påbörjats, vilket medfört att verksamheten inte bedrivits på ett acceptabelt sätt. De årligen återkommande sommarstängningarna av avdelningar har bidragit till att verksamheten fungerat otillfredsställande.

Nu skall den i Lund stängda avdelningen om 13 platser förbli stängd för gott, och på sikt skall hela kliniken göras om till en station. Eftersom det inte kan skönjas någon tendens från domstolarnas sida att begränsa behovet av gjorda undersökningar aktualiseras naturligtvis frågan, om undersökningarna skall utföras vid häkten. I annat fall återstår långa frihetsberövanden i häkte i väntan på plats. Väntetiderna har tenderat att öka.

Humanitet och omtanke om dessa i många fall sköra och sårbara personer måste vara vägledande för hur verksamheten skall bedrivas. Påfrestningarna i samband med frihetsberövande är mindre uttalade vid vistelse på en klinik än vid vistelse i ett häkte. Rättssäkerhetsaspekter talar också för att undersökningar i häkte bör begränsas till vissa fall. Jag kan inte se att en överflyttning av undersökningsverksamheten till häkten är förenlig med de uttalanden som socialstyrelsen har gjort, och inte heller med riksdagens uttalanden.

Enligt vad jag förstår finns redan nu beslut i MBL-förhandlingar om nedläggning, främst då av en avdelning, men också om att det på sikt skall bli häkte i lokalerna i Lund. Anser inte socialministern att det är felaktigt att man drar ned verksamheten innan förhandlingarna är färdiga?

Anf. 133 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Om man tittar på utvecklingen av antalet rättspsykiatriska undersökningar under ett antal år – man behöver inte gå alltför långt tillbaka i tiden – kan man konstatera att den utveckling som förutspåddes vid riksdagsbehandlingen av frågan om omorganisation av det rättspsykiatriska undersökningsväsendet inte har blivit verklighet; antalet rättspsykiatriska undersökningar har minskat. Det betyder att en del av de avdelningar som man hade tänkt ta i bruk inte har tagits i bruk eller också har överlämnats eller hyrts ut till landstingen, bl.a. i Stockholms län. Den klinik som sist stod i tur att öppnas – den i Umeå – startades aldrig. Man tillgodoser behovet av rättspsykiatrisk service i de fyra nordligaste länen genom den rättspsykiatriska stationen i Umeå och kliniken i Uppsala.

Socialstyrelsen har beslutat sig för att titta närmare på omstruktureringen av verksamheten i Lund. Jag kan konstatera att socialstyrelsen i dag prövar varje enskilt fall där frågan om eventuell rättspsykiatrisk undersökning på häkte uppkommer, just för att kunna följa utvecklingen i avvaktan på att förhandlingarna slutförs.

Anf. 134 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Jag vill peka på att det görs utredningar på häkte i vissa fall – det är när det gäller fritagningsförsök och hot mot personal på de rättspsykiatriska klinikerna. Men från rättssäkerhetssynpunkt är det bättre om utredningarna görs på kliniken. Det har man påtalat från Uppsalakliniken, när man tittat närmare på flera undersökningar som har gjorts på häkten.

När det gäller en eventuell överkapacitet vill jag fråga varför man inte integrerar undersökningsverksamheten med vård. Ligger det inte mer i linje med lagrådsremissen, av vilken det framgår att enheter där rättspsykiatrisk undersökningsverksamhet kommer att bedrivas även skall kunna meddela rättspsykiatrisk vård? Jag undrar om nedläggningarna verkligen överensstämmer med intentionerna i den framlagda lagrådsremissen.

Anf. 135 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Jag kan inte härifrån talarstolen göra en bedömning av huruvida man i varje enskilt fall följer vad som uttalats i lagrådsremissen, men det är helt uppenbart att intentionerna i lagrådsremissen överensstämmer med de uppfattningar som man har på socialstyrelsen. Framför allt skall de intentionerna styra de förhandlingar som nu pågår med landstingen om hur den framtida verksamheten skall se ut. Det är självklart att det skall harmonisera med den lagrådsremiss som nu behandlas och som så småningom skall övergå i proposition.

Anf. 136 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Jag vill peka på att väntetiderna har ökat. I maj, juni och juli var det mellan sex och åtta personer som väntade mer än sex veckor innan utredningen på en klinik kunde påbörjas. Det stämmer inte överens med den nuvarande lagstiftningen.

Jag vill också visa på att det är en förutsättning för den här verksamheten att det är kvalitet i den. Om man nu drar ned innan förhandlingarna är färdiga, undrar jag vilken kvalitet man kommer att få på undersökningarna framöver.

Anf. 137 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Det är alldeles självklart att förfarandet vid de rättspsykiatriska undersökningarna inte skall förändras. Naturligtvis skall inte vare sig kvalitet eller innehåll i dem försämras. Det är utgångspunkten både för förhandlingarna och för harmoniseringen mellan lagrådsremissen som nu pågår och det sätt på vilket verksamheten skall bedrivas efter det att förhandlaren och landstingen kommit överens.

Anf. 138 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Jag tar socialministern på orden när hon säger att kvaliteten på verksamheten inte skall sänkas och att det inte skall bli några försämringar framöver. Tack!

Överläggningen var härmed avslutad.

32 § Svar på fråga 1990/91:53 om förbud mot halmbränning

Anf. 139 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Birthe Sörestedt har frågat mig om jag ämnar att vidta sådana åtgärder som innebär att halmbränningen upphör.

Ur miljömedicinsk synpunkt är det naturligtvis önskvärt att utsläpp av föroreningar till omgivningsluften minskas. Även om utsläppen från halmbränning är små jämfört med utsläppen vid många andra typer av förbränning och oftast inte sker i tätorter, kan det inte uteslutas att de kan orsaka besvär, t.ex. luftvägsirritation, hos vissa personer. Halmbränning torde dock vara ett förhållandevis litet miljömedicinskt problem.

Socialutskottet behandlade i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SoU3 frågan om förbud mot halmbränning med anledning av frågeställarens med fleras motion 1987/88:So417 och anförde då:

"Hälsoskyddslagstiftningen saknar specifika bestämmelser om halmbränning. Miljö- och hälsoskyddsnämnderna kan dock med stöd av nuvarande bestämmelser ingripa mot verksamheten ifråga, om denna kan sägas medföra sanitär olägenhet. Utskottet konstaterar att halmeldning som alternativ till halmnedplöjning har kommit att minska trots avsaknaden av generella förbud. Enligt utskottets mening är det angeläget att denna minskning fortsätter. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan verka för detta genom information och upplysning. Några ytterligare bestämmelser krävs inte enligt utskottet. Motion So417 avstyrks således."

Min uppfattning i denna fråga skiljer sig inte från socialutskottets.

Anf. 140 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Jag vill tacka socialministern för svaret, fastän jag är besviken. Jag är besviken över att vi inte kan få ett slut på halmeldningen på åkrarna.

Halmbränningen kan tyckas vara ett litet problem, eftersom det främst förekommer lokalt i Skåne. Men för de människor som utsätts för halmröken kan det vara ett stort problem. Röken innehåller en rad fina stoftpartiklar, bl.a. tjärämnen som är allergiframkallande och giftiga. Dessa ger upphov till andningsproblem för astmatiker.

Halmbränningen ökar också kväveoxidhalterna i atmosfären. Genom sotnedfall smutsar röken ned tvätt som hänger ute och bilar. Jorden blir utarmad, och i regel måste man ersätta den energi som halmen kan ge med konstgödsel. Man borde i stället se halmen som en resurs att återföra till jorden som ett led i ett långsiktigt bevarande av marken.

Alla anser egentligen att det inte är nödvändigt att bränna halmen. Därför

har kampanjer av olika slag pågått under senare år för att få ett stopp på halmbränningen. Tyvärr har dessa gett ringa resultat. I år har trakterna kring Lund och Eslöv varit särskilt utsatta. Det kan konstateras att det dagligen bränns halm på de skånska åkrarna under vissa perioder.

Flera myndigheter och enskilda personer har skrivit till departementet för att få ett förbud. I Danmark har man ett sådant. Även riksdagen har behandlat frågan, men hänskjutit den till regeringen. Nu står faktiskt hoppet till socialministern om regeringen, som har möjlighet till det, skall ge kommunerna möjligheter att meddela föreskrifter på detta område.

Anf. 141 Socialminister INGELA THALÉN:

Fru talman! Om det är som Birthe Sörestedt säger, nämligen att alla talar för att det är rimligare att plöja ner halmen därför att det ur mänsklig, miljömässig och jordens synpunkt är det lämpligaste, är jag helt övertygad om att miljö- och hälsoskyddsnämnderna och kommunstyrelserna genom adekvat information ändå kan övertyga de berörda om att man skall göra det som alla är överens om.

Anf. 142 BIRTHE SÖRESTEDT (s):

Fru talman! Information har som sagt gått ut på många sätt ifrån lantbruksnämnderna. Böndernas egna organisationer är med i de här kampanjerna. Jag har här ett kort där det står: Renare luft. Aldrig mer halmbränning. Plöj ner halmen, låt oss slippa kvalmen. Detta kort sändes ut för några år sedan.

Det har inte hänt någonting. Vi kommer inte fram informationsvägen. Vi ser ingen annan möjlighet än att kommunerna skall ges möjlighet att ingripa om det behövs, om det är sådan väderlek att det är olämpligt att bränna halm. Varför kan man inte ge kommunerna denna möjlighet?

Överläggningen var härmed avslutad.

33 § Svar på fråga 1990/91:24 om den svenska flyktingpolitiken

Anf. 143 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Bengt Westerberg har frågat mig om jag avser ta initiativ till förändringar av svensk flyktingpolitik i den riktning som förespråkas i en tidningsartikel av förre kabinettssekreteraren Sverker Åström.

Det är bra att Bengt Westerberg ställt den här frågan, så kan kanske en del missuppfattningar om min ståndpunkt som rått i pressen redas ut.

Den 25 augusti intervjuade Dagens Nyheter mig och bad om en kommentar med anledning av Sverker Åströms artikel.

Det blev en ganska fyllig intervju, dess värre betydligt nedkortad i tidningen. Bengt Westerberg vet, likaväl som jag, att allt man säger i en tidningsintervju sällan kommer med i den färdiga artikeln. Det är dessutom journalistens sak att välja vad som skall framhävas i en kommentar. Den delen av intervjun som handlade om mina synpunkter på enskilda förslag i Åströms artikel blev åtskilligt rumphuggen. Vad jag sade redan då och som

redovisades i intervjun med mig var att den övergripande problembeskrivningen av svensk flyktingpolitik var utmärkt. Att jag ställde mig mycket kritisk till en del av hans slutsatser kom inte med, utan endast min kritik mot förslaget om ett tak för invandringen.

Våra överenskommelser med internationella organ som FN, och som vi inte har för avsikt att frångå, innebär att alla de som söker asyl här skall ha sin sak prövad i Sverige. Det utesluter att ett tak för asylinvandringen sätts. Dessutom utesluter den nordiska passöverenskommelsen, framför allt den fria nordiska arbetsmarknaden, ett tak för invandringen i sin helhet.

Invandringen är reglerad i lag, och min uppfattning, liksom FNs flyktingkommissaries, är att de som har de starkaste skyddsbehoven – enligt FNs flyktingkonvention – skall ges en fristad. Detta i sig utesluter en prövning av den asylsökandes förutsättningar att kunna anpassa sig till svenska samhällsförhållanden.

Jag avser inte att ta några som helst initiativ till förändringar av flyktingpolitiken med anledning av Åströms artikel.

Anf. 144 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret. Jag tycker fortfarande att det är konstigt att statsrådet kan beskriva Sverker Åströms artikel som en utmärkt problembeskrivning av svensk flyktingpolitik, eftersom artikeln förutom en hel del mycket konstiga åsikter också innehåller en rad sakfel.

Sverker Åström påstår t.ex. att det skulle finnas en stark motsättning mellan önskemålet om assimilering i det svenska samhället och satsningen på hemspråksundervisning och föreningsbidrag till invandrarföreningar. Jag tror inte att det finns några belägg för ett sådant påstående.

Han påstår att det kommer miljontals utomeuropéer som flyktingar till Europa. I verkligheten har det under de senaste fem åren rört sig om 100 000, 150 000 eller möjligen 160 000 personer per år. Det handlar således om betydligt mindre siffror.

Sverker Åström ger sken av att alla personer som finns i FNs flyktingläger skulle vara flyktingar enligt Genèvekonventionen. Det är inte sant. Inte ens alla de som vi tar hem till Sverige som kvotflyktingar faller under den definitionen, utan bara ungefär hälften. Den andra hälften utgörs av s.k. de facto-flyktingar, även om de kommer hit som kvotflyktingar.

Det grundläggande problemet med Åströms analys och det som ofta framskymtar i vad Maj-Lis Lööw säger både i svaret här och i andra sammanhang är att den snäva definitionen av flyktingar som ryms i Genèvekonventionen i allt högre grad accepteras av den svenska regeringen. Under lång tid har vi i praktiken fört en politik, som har byggt på att vi anser att det finns många flyktingar som inte faller in under den snäva definitionen. Här håller man nu på att strama upp flyktingpolitiken genom det beslut som fattades före jul och genom direktiven till en nyligen tillsatt utredning. I förlängningen ser jag risken att vi inte kommer att acceptera den vidare definition av flyktingar som är den enda humanitärt rimliga.

Anf. 145 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Får jag bara tala om vad jag tycker är riktigt i Sverker Åströms artikel och som också stämmer med den utredning som Bengt Westerberg talar om, nämligen att Sverker Åström försöker sätta in den svenska flyktingpolitiken i dess globala sammanhang. Jag tror att det är helt nödvändigt att man gör det om man skall förstå och om man dessutom skall kunna få till stånd ett internationellt samarbete kring dessa frågor som är så oändligt viktiga.

Artikeln beskriver bakgrunden till den förstudie som föregick det utredningsuppdrag som nu pågår och som dessutom har rönt en mycket stor internationell uppmärksamhet och ett stort internationellt intresse. I denna förstudie försöker man se vilka andra åtgärder som tillsammans med detta kan vidtas på andra områden inom politiken och vilket stöd som kan ges till det internationella flyktingarbetet. Det tycker jag i och för sig är en viktig utgångspunkt för alla resonemang. Att man sedan inte drar samma slutsatser om de åtgärder som vi skall vidta när det gäller den svenska flyktingpolitiken betyder inte att man inte kan tycka att det är bra att försöka sätta in politiken i sitt globala sammanhang.

Sedan vill jag säga att vi är överens om att denna snäva definition som vi i dag har för konventionsflyktingar inte räcker. Det är också därför som vi tillämpar inte bara denna snäva definition. När vi fattade detta beslut i december sade vi att det måste tilläggas att det finns många människor som därutöver kan ha ett starkt skyddsbehov som vi måste ta hänsyn till.

Anf. 146 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Jag tycker att man i direktiven till denna utredning som görs av förre statssekreteraren Edgren och Johan Munck har valt en konstig utgångspunkt. Man pekar nämligen på den flyktingström som för närvarande går till Västeuropa och säger att den har ökat från 70 000 år 1983 till ungefär 350 000 nu. Då har man som startår valt ett år då det var en ovanligt liten flyktingström. Både 1982 och 1984 var i själva verket flyktingströmmen större. Som slutår väljs ett år då det var väldigt många som av kända skäl flydde från Östeuropa till Västeuropa. Därför får man en felaktig bild av den faktiska flyktingströmmen. Det är möjligt att det i framtiden kommer att bli aktuellt med en mer omfattande migration från andra länder till Europa. Detta beskrivs också i dessa direktiv. Men vi har ännu inte sett några exempel på det, utan de människor som hittills kommit har i allt väsentligt varit flyktingar enligt Genèvekonventionen eller de facto-flyktingar.

Anf. 147 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Det är klart att vi kan diskutera huruvida vi är överens om direktiven i alla delar. Jag vill peka på att jag inte har så lång erfarenhet av att utfärda direktiv, men jag har ganska stor erfarenhet av att sitta i utredningar. Och jag kan inte påminna mig att jag har stött på någon utredning, vars direktiv har varit så tydligt och grundligt förankrade i förväg eftersom de bygger på den förstudie som föregick utredningsuppdraget. Det i sin tur har vi försökt att diskutera ordentligt och förankra i det flyktingpolitiska rådet, där alla partier inkl. folkpartiet är representerade. Vi har faktiskt verkli-

gen ansträngt oss den här gången för att få en bra diskussion i förväg om dessa direktiv, eftersom detta så småningom skall utmynna i en principproposition. Men självfallet accepterar jag också att vi till alla delar inte kan vara överens om direktiven.

Anf. 148 BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Det är riktigt att detta har diskuterats i flyktingpolitiska rådet. I detta råd har också vår representant Maria Leissner på avgörande punkter framfört kritik mot dessa direktiv. Jag tycker att det är bra att statsrådet har tagit avstånd från de värsta övertrampen i Sverker Åströms artikel. Jag förstår, som jag sade tidigare, fortfarande inte vad som var briljant eller vad som var lysande i denna artikel. Jag tycker att det är en alltigenom dålig artikel med ett dåligt faktaunderlag och en dålig analys. Det grundläggande för svensk framtida flyktingpolitik är att vi i Sverige inte väljer att acceptera den mycket snäva definition på flyktingar som Genèvekonventionen innebär – åt det håll åt vilket regeringen har rört sig bl.a. genom beslutet strax före jul förra året – utan att vi accepterar att världen i dag ser annorlunda ut än när Genèvekonventionen skrevs och att vi måste se vidare på flyktingar än vad som görs i Genèvekonventionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1990/91:27 om kontaktförmedlingen av utländska kvinnor

Anf. 149 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Ingrid Ronne-Björkqvist har frågat socialminister Ingela Thalén om regeringen tänker ta några initiativ för att stävja viss typ av förmedlingsverksamhet av utländska kvinnor till svenska män.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Bakgrunden är upprörande skildringar i massmedia om hur utländska kvinnor, som lockats hit, utnyttjas och misshandlas av sina svenska män.

Låt mig först säga att misshandel och annat våld som förövas i Sverige faller under svensk strafflag. Det gäller självfallet också i dessa fall.

När det gäller själva förmedlingsverksamheten har regeringen redan tagit initiativ i denna fråga. Redan i april 1988 fick diskrimineringsombudsmannen – DO – i uppdrag att utreda behovet av åtgärder mot oetisk kontaktförmedling av utländska kvinnor. I februari året därpå kom DOs rapport.

I rapporten konstaterar DO att det inte finns några belägg för att förmedlingsverksamhet av det beskrivna slaget skulle förekomma i någon betydande utsträckning. DO fann det också "svårt, för att inte säga omöjligt, att i lag formulera gränsen för vad som i fråga om förmedlingsverksamhet bör godtas i ett fritt samhälle."

Att verksamheten inte är särskilt omfattande hindrar naturligtvis inte att samhället skall vidta åtgärder i de fall där det behövs. Som jag redan har

nämnt är de vanliga svenska straffreglerna tillämpliga också i dessa fall. Här finns alltså möjligheter till ingripande.

Självfallet följer vi också fortsättningsvis utvecklingen uppmärksamt. Invandrarverket har dessutom i årets anslagsframställning aviserat en studie i syfte att kartlägga förhållandena för den kategori utländska kvinnor som frågan gäller och lägga fram förslag till åtgärder.

Anf. 150 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Fru talman! Tack för svaret, även om jag tycker att det är ofullständigt. Jag skall komplettera en del angående DOs utredning. Det stämmer att han säger att det inte verkar vara så många av de 60 personer som han har frågat som hade kontaktats – inte någon från t.ex. socialvården och sjukvården. Och det är ju där som dessa kvinnor som misshandlats och förnedrats dyker upp. Detta förvånar mig. DO talar inte bara om det som är svårt att göra, han talar också om vad han tycker skall göras. Bl.a. anser han att huvudregeln skall bli att kvinnorna får stanna i Sverige trots att relationen spruckit inom två år. Han anser alltså att tvåårsregeln skall skrotas. Det är något som vi har ställt krav på här i riksdagen just med tanke på dessa kvinnor. Är det inte dags för regeringen att slå till i fråga om detta snart?

Han anser även att anslagen till kvinnojourerna skall ökas. Han skriver bl.a. att det är hans bestämda uppfattning att regeringen bör betänka detta när bidragen prövas. Han påpekar vilken nyckelroll kvinnojourerna spelar. Vi från folkpartiet föreslog en femdubbling av anslagen. Det handlar inte om så väldigt stora summor, det blir 5 miljoner. Men för dessa kvinnor betyder detta oerhört mycket.

DO tar i denna utredning även upp att det är helt klarlagt att det annonseras i porrtidningar om utländska kvinnor som varken vet om detta eller har bett om det. För ett par år sedan gjorde 90 utländska kvinnor en JK-anmälan om detta. Integritetskommittén har också, precis som DO i denna utredning, sagt att det borde tillkomma en lagstiftning mot detta ofog. Är det inte dags för regeringen att plocka fram denna utredning igen och se vad han föreslår och verkligen göra något?

Anf. 151 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Jag kan försäkra Ingrid Ronne-Björkqvist att jag med mycket stort intresse tog del av DOs utredningsresultat. Jag vill också understryka att regeringen inte har lagt denna utredning i någon byrålåda på departementet, utan det är självfallet på det sättet att beredningen inte är avslutad i regeringskansliet.

Som jag redan har sagt följer regeringen denna utveckling med mycket stor uppmärksamhet. Det är svåra och viktiga frågor som leder till svåra överväganden. Frågan är bara vilken väg vi skall gå, om det går att klara ut det här lagstiftningsvägen eller om vi, som också Ingrid Ronne-Björkqvist påpekade, får ta hjälp av kvinnojourerna, eller gå informationsvägen för att nå de kvinnor som kan tänkas hamna i riskzonen därför att de är utsatta och inte har fått så mycket information.

Diskrimineringsombudsmannen prövade också möjligheterna att hitta ett bra sätt att förhindra själva förmedlingsverksamheten. När han inte hittade

det prövade han möjligheten att gå via tillståndsgivningen, så att man helt enkelt vägrar att ge arbets- och uppehållstillstånd till de kvinnor som vill besöka eller leva tillsammans med vissa män, eller alternativt åtminstone informera den grupp kvinnor som står i begrepp att besöka eller flytta ihop med män av den här typen. Inte heller den vägen fann han framkomlig, eftersom vi då skulle utsätta alldeles vanliga hyggliga män för svårartad integritetskränkande granskning. Det skulle kräva förändring av utlänningslagen och sekretesslagen och gå tvärtemot datalagen, om invandrarverk började föra register över sådana män och deras förflutna och informera om det.

Anf. 152 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Fru talman! Det räcker inte med att intressera sig, man måste göra någonting. Varför tittar ni i regeringen på allt som har sagts inte går att göra? Diskrimineringsombudsmannen har ju tagit fram flera exempel på sådant som han tycker går att göra, att skrota tvåårsregeln osv.

Jag skall ta upp en sak till som diskrimineringsombudsmannen har nämnt, även om han där inte har kommit med något förslag. Han påpekade att det i brottsbalken 4 kap. talas om vit slavhandel, som det populistiskt kallas, dvs. åtgärder då man tar kvinnor från Sverige till förnedring i utlandet. Däremot kan inte denna lagparagraf tillämpas när man tar kvinnor från utlandet till förnedring i Sverige. Den lagen skulle man också kunna ändra.

Vad är regeringen villig att göra av det som diskrimineringsombudsmannen säger borde göras? Jag är mera intresserad av det än vad han har sagt inte är lämpligt.

Anf. 153 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Jag understryker, Ingrid Ronne-Björkqvist, att vi naturligtvis fortsätter beredningen av förslagen i diskrimineringsombudsmannens betänkande. Det är ändå viktigt att påpeka de vanligaste förslag som cirkulerar i debatten och att få förklara varför det inte går att genomföra dem.

Låt mig ta detta med tvåårsregeln. Man menar att allt skulle vara så enkelt som att skrota den. Ingrid Ronne-Björkqvist säger att det borde regeringen göra. Frågan har ju, såvitt jag vet, behandlats vartenda år i riksdagen, och man har kommit fram till att det finns andra skäl att behålla tvåårsregeln. I stället har man valt att i de fåtal individuella fall där övergrepp förekommer ta särskilt stor hänsyn till de drabbade kvinnorna. Så gör vi i dag. Det är uttalat av regeringen, invandrarminister efter invandrarminister och av riksdagen, och det tillämpas i dag av invandrarverket och regeringen. Det är kanske viktigt att komma ihåg detta.

Anf. 154 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Fru talman! Det är riktigt att en majoritet bestående av socialdemokrater och moderater i riksdagen inte vill ta bort tvåårsregeln. Visst finns det nackdelar med att ta bort den. Det kan bli ett och annat skenäktenskap, fastän det inte är lika stor risk för sådana med den politiska utveckling som har varit. Men här måste man väga detta emot att hindra att kvinnor far utomordentligt illa. Det är därför som man får acceptera ett och annat skenäktenskap. Många kvinnor har det utomordentligt svårt i dag därför att man

har tummen på ögat på dem och de hotas av att bli hemskickade om de inte sköter sig, med stöd av tvåårsregeln, även om de inte har någon som helst framtid i hemlandet. Därför är det så angeläget att få bort den.

Anf. 155 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Fru talman! Om vi behåller tvåårsregeln av andra skäl men säger att vi i den mån den s.k. tvåårsregeln skulle vara tillämplig tar hänsyn till den situation som dessa kvinnor har hamnat i, kan jag faktiskt inte förstå att den här situationen skall behöva uppstå. Jag är rädd för att det är precis lika illa med eller utan tvåårsregeln. Det här är kvinnor som över huvud taget inte har någon information om hur det svenska samhället fungerar. Jag är rädd för att de i så fall, isolerade och okunniga som de är, faktiskt kan hotas med både det ena och det andra och inte vågar bryta upp. Vi måste försöka nå dessa kvinnor med information på ett helt annat sätt än att tro att det hela löser sig bara vi slopar tvåårsregeln.

Anf. 156 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Fru talman! Det gällde inte bara tvåårsregeln, utan det var en lång rad förslag. Jag hoppas verkligen att Maj-Lis Lööw går hem och funderar på dessa förslag. Det här är en angelägen fråga att ta tag i. Jag tycker att det är miserabelt att diskrimineringsombudsmannens utredning har legat i ett och ett halvt år utan att regeringen har följt upp något enda av förslagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på frågorna 1990/91:7 och 17 om olämpliga förpackningar

Anf. 157 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser att lägga fram en proposition liknande den i Förbundsrepubliken Tyskland som ger handeln skyldighet att ta hand om de förpackningar som kunden väljer att lämna direkt i butiken. Annika Åhnberg har också frågat mig om vad regeringen avser att göra för att förhindra att en ny flerskiktsförpackning kommer ut på marknaden.

Eftersom båda frågorna handlar om förpackningar väljer jag att svara på dem i ett sammanhang.

Regeringen har både i årets budgetproposition och i andra sammanhang markerat att man avser att tydligt motverka förpackningar som belastar miljön och avfallshanteringen. Det gäller såväl redan befintliga förpackningssystem som nya produkter. Regeringens arbete är inriktat på att styra mot resurs- och energihushållning samt miljövänliga materialslag. Den som ger upphov till miljöpåverkan och avfall skall stå för kostnaderna som miljöpåverkan och avfallet orsakar.

Regeringen har därför den 31 maj i år tillsatt en utredning med uppdrag att utreda och lämna förslag till åtgärder inom förpackningsområdet som främjar retursystem på bekostnad av engångsförpackningar.

Utredningen presenterade förra tisdagen delbetänkandet "Översyn av

skatten på dryckesförpackningar". Utredningen konstaterar i sitt delbetänkande att retursystemen för drycker ger mindre avfallsvolymer, mindre nedskräpning, mindre luftföroreningar och kräver mindre energi. Förslaget innebär en kraftigt förhöjd skatt på engångsförpackningar för drycker.

Nu går utredningen vidare till övriga förpackningstyper, och förslag rörande dessa skall redovisas den 1 september nästa år. Utredningen skall lämna förslag till styrmedel för att påverka tillverkning, distribution och användning, inkl. kvittblivning, av förpackningar av olika slag. Beredningen av utredningens förslag inom regeringskansliet och det fortsatta arbetet i förpackningsutredningen följer naturligtvis den inriktning som jag har angett.

Anf. 158 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret på mina två frågor som båda rör förpackningar. I den industrialiserade delen av världen håller vi på att drunkna i vårt eget avfall. Det finns t.o.m. länder som försöker exportera hushållsavfall, exempelvis staten New York. Också när det fanns två Tyskland exporterade Västtyskland sitt avfall till Östtyskland mot hårdvaluta. Nu kan man inte göra så längre. Vi har tack och lov inte den situationen i Sverige, men även hos oss bidrar förpackningarna i hög grad till de ökande avfallsmängderna. Rent viktmässigt är faktiskt 25 % av hushållsavfallet förpackningar. Volymmässigt är det ännu mera, eftersom avfallet ofta är väldigt skrymmande. Upp till hälften av hushållsavfallet kan vara förpackningar. Det förbrukar energi, det påverkar miljön negativt och ibland även arbetsmiljön. Det är kostsamt för livsmedelskonsumenten, både när man skall handla och när man skall bära hem dessa förpackningar och när man sedan skall bli av med dem som sopor.

Jag tycker att det måste till snabbare handling än vad vi hittills har sett i Sverige. Det är gott och väl att tillsätta en utredning, men det kunde också vara bra om man kunde gå från ord till handling. Jag tycker att det är oroande när ett företag vill få en ny förpackning i 60 miljoner exemplar per år ut på marknaden. Då börjar man snegla litet och se hur de gör i andra länder. Förslaget som har lagts fram i Förbundsrepubliken Tyskland om att man skall pantbelägga alla sorters förpackningar är kanske inte det allra bästa förslaget. Förslaget går ut på att kunderna kan ta tillbaka förpackningarna till affären och där få pant för dem. Det har åtminstone haft den fördelen att det har satt en väldig fart på motparten. Industrin har satt fart för att kunna presentera förslag om hur återanvändningen av förpackningar kan ökas och på så sätt minska mängden avfall. Att göra som i Sverige – tillsätta ytterligare en utredning, trots att frågan redan har utretts åtskilliga gånger – känns litet tungt, och det är inte tillräckligt aktivt.

Anf. 159 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Om det enda vi gör är att tillsätta utredningar, är Annika Åhnbergs karakteristik riktig.

Nu har ju riksdagen på regeringens förslag lagt fast riktlinjer som innebär att kommuner och hushåll inom loppet av tre år skall ha klarat ut frågan om källsorteringssystem. Då blir det förbjudet att förbränna eller deponera

osorterat avfall. Som Annika Åhnberg vet kommer engångsplastflaskorna att bli förbjudna den 1 juli nästa år.

Regeringen gav den här utredningen i uppdrag att redovisa hur ett system som direkt straffar ut engångsförpackningar kan se ut. Utredningen har redan redovisat den första delen, och nästa år kommer den andra.

Jag vill nog karakterisera vårt arbete som att vi är i full färd med att genomföra ett system som innebär att vi satsar på återvinning och på att minska mängden avfall, framför allt mängden farligt avfall. Jag är dock fortfarande missnöjd med branschens sätt att svara mot de krav som regering och riksdag ställer. Därför kommer jag för att skynda på utvecklingen att fortsätta de överläggningar och andra förhandlingar med branschen som jag sedan några år har fört.

Anf. 160 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! I fråga om PET-flaskorna hade det varit ännu bättre om man hade förbjudit dem. Vi har redan ett utmärkt retursystem när det gäller dryckesförpackningar.

En anledning till att branschen inte är tillräckligt aktiv är nog just det sätt på vilket riksdagen gått fram och som innebär att man lägger ansvaret enbart på kommunerna. Om man också hade sett till att ett större ansvar åvilade producenterna att redan från början, när en produkt släpps ut på marknaden, göra en produktanalys och tala om hur produkten skall hanteras under hela dess användningscykel och hur den slutligen skall hanteras som avfall, kunde samhället utifrån denna utgångspunkt lägga en kostnad på producenten. Risken är i dag stor för att kostnaden inte hamnar på producenten, och den är särskilt stor när det gäller livsmedel, eftersom man inom livsmedelsbranschen inte sätter priserna efter vad varje produkt kostar att framställa utan mera efter vad som kan vara rimligt att ta ut av konsumenterna. På så sätt kan den skatt som läggs på dryckesförpackningar i slutändan drabba något annat livsmedel.

Anf. 161 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det är inte korrekt att vi inte lägger något ansvar på producenten. Den s.k. substitutionsprincipen har skärpts i lagstiftningen. Producenten åläggs att till kommunerna redovisa materialbalanser och vilket avfall produkten totalt sett ger upphov till. Vi kommer att påföra en beskattning som verkar styrande och som gör det mycket dyrare att använda sig av dels engångsförpackningar, dels sådana förpackningar som inte kan källsorteras i samband med avfallssorteringen. Därför håller ett system på att införas som är sådant att det ställer krav på producenterna. Självfallet är det producenterna som skall bära ansvaret och kostnaderna.

Anf. 162 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Detta låter mycket bra, men jag ifrågsätter om det har fått något genomslag i verkligheten. Hur har det företag som nu tillverkar denna förpackning som består av en kombination av papper, plast och aluminium tillämpat substitutionsprincipen? Vilka krav har samhället ställt på företaget att det skall tillämpa substitutionsprincipen? Såvitt jag kan förstå har substi-

tutionsprincipen inte fungerat i det här fallet. Jag tror att detta tyvärr snarare är regel än undantag.

Anf. 163 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag kan hålla med om att det här är ett exempel på urdåligt beteende som strider mot de riktlinjer som både regering och riksdag har tagit ställning till. Denna fråga är ännu inte avgjord. Om företaget vidhåller sin satsning, kommer produkten att drabbas av skatt, eftersom det är en produkt som inte kan källsorteras och hanteras på ett bra sätt. Rör det sig om en engångsförpackning, blir det också fråga om straffbeskattning.

Om det visar sig att förpackningarna innehåller något ämne som är farligt, blir företaget enligt substitutionsprincipen ersättningsskyldigt.

Anf. 164 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Fru talman! Det gläder mig att miljöministern och jag i det här fallet är överens. Jag ser fram emot att vi med förenade krafter skall kunna komma till rätta med problemen när det gäller förpackningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1990/91:12 om exporten av kvicksilveravfall till Spanien

Anf. 165 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Gudrun Schyman har frågat mig om jag tänker vidta några åtgärder för att se till att svenskt kvicksilveravfall som exporterats till Spanien återförs till Sverige.

I Sverige har vi noggrant reglerat exporten av miljöfarligt avfall.

I förordningen om miljöfarligt avfall föreskrivs att miljöfarligt avfall endast får föras ut ur landet av SAKAB och av den som har särskilt tillstånd av naturvårdsverket. Tillstånd att föra ut avfall som SAKAB har behandlingsmetoder för att slutligen ta hand om får ges endast under en förutsättning. Det måste kunna styrkas att avfallet kommer att tas om hand på ett sätt som åtminstone är likvärdigt med SAKABs från miljö- och hälsosynpunkt. För annat avfall får tillstånd ges endast om det kan styrkas, och om naturvårdsverket godtagit förslaget, att avfallet slutligt kan tas om hand på ett från hälso- och miljösynpunkt godtagbart sätt. Den som har fått ett särskilt tillstånd skall underrätta naturvårdsverket om den mängd avfall som förts ut. Naturvårdsverket i sin tur skall underrätta miljö- och hälsoskyddsnämnden i den berörda kommunen om de beslut som fattats.

Enligt vad jag har inhämtat från statens naturvårdsverk beviljade verket under åren 1984 och 1985 två tillstånd till utförsel av kvicksilverhaltigt slam till det statsägda gruv- och industriföretaget Minas de Almadén i Spanien. Några ytterligare tillstånd har ej beviljats. Som villkor för tillstånden gällde att avfallet skulle upparbetas och återvinnas.

Till de tillståndssökande företagens ansökningar var fogade brev från det ansvariga ministeriet i Spanien, där det intygades att Minas de Almadén

uppfyllde de miljökrav som ställts i Spanien samt att inga övriga hinder förelåg beträffande import av det aktuella avfallet.

Naturvårdsverkets prövning skedde således enligt de principer som allmänt gäller för ärenden av detta slag.

De uppgifter som Gudrun Schyman refererar till är mycket allvarliga. Inom miljö- och utrikesdepartementen pågår arbetet med att undersöka sakförhållandena.

Anf. 166 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag skall be att få tacka miljöministern för svaret. Jag är naturligtvis glad över de avslutande meningarna som visar att vi är överens om att dessa uppgifter är mycket alarmerande.

Jag vet inte hur långt man har kommit inom de olika departementen för att undersöka detta, men jag har i dag haft kontakt med Spanien angående den här frågan. Där är detta en stor skandal. Miljöopinionen är stor, där finns Greenpeace, som jag har fått dessa uppgifter ifrån, och där – liksom här – finns ett vänsterparti som har tagit upp frågan i parlamentet, eftersom det rör sig om ett statligt bolag.

Jag tycker att det är väldigt otillfredsställande att dessa deklarationer om hur det skall gå till när Sverige exporterar miljöfarligt avfall tydligen inte alls fungerar i praktiken, utan det är – precis som Birgitta Dahl säger – fråga om principer. Dessa principer har tillämpats, dvs. man har tittat på papper och brev, men i verkligheten finns det inte någon anläggning.

Jag hörde från Spanien i dag att det var fråga om ett statligt bolag som hade för avsikt att bygga en anläggning för att ta hand om detta avfall. Nu ligger avfallet i tunnor fritt på marken. Det är en skandal och i och med att den har blivit uppdagad har det statliga bolaget lovat att bygga en anläggning, men man har ingen aning om när det kan bli aktuellt.

Jag antar att ni i departementen inte kan komma fram till något annat än vad jag har fått reda på, nämligen att tunnorna ligger där och läcker. Men jag vill ställa frågan: När nu detta blivit uppdagat, vad är man då beredd att göra, Birgitta Dahl, för att se till att tunnorna kommer hem till Sverige igen? De krav som man i Spanien nu ställer är att det miljöfarliga avfallet skall gå tillbaka till de länder och de bolag som har forslat dit tunnorna.

Anf. 167 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag vill spara kommentarerna tills vi har fått tillfälle att verkligen få alla fakta på bordet. Det kan röra sig om komplicerade frågor när det gäller den rent civilrättsliga dispositionsrätten. Jag kan bara försäkra Gudrun Schyman att vi ser med mycket stort allvar på detta och kommer att reda ut förhållandet.

Jag vill sedan vidga diskussionen. Detta är dess värre bara ett av många fall sett ur ett internationellt perspektiv, och det visar att problemet med hanteringen av miljöfarligt avfall långt ifrån är löst. Tyvärr är det mycket få länder som har ratificerat Baselkonventionen, som i och för sig inte är tillräckligt långtgående.

Det var ett gott första steg i arbetet på en bra internationell reglering, men

vi är långt ifrån färdiga med dessa frågor. Det är nödvändigt att vi får en bättre ordning både internationellt och i enskilda länder för att lösa dem.

Låt mig efter denna eländeslitania påminna om att vi trots allt kan se på t.ex. kvicksilverhanteringen som ett övergående problem, eftersom kvicksilver finns med på den lista över farliga ämnen som vi bör sluta att använda. Regeringen har fått denna lista från de ansvariga myndigheterna, och vi bearbetar den nu.

Jag ser framför mig att vi skall avveckla användningen av den typen av farliga ämnen, så att vi slipper att över huvud taget hantera den typen av miljöfarligt avfall. Om låt oss säga 20 år kommer vi att ha betat av skulden på grund av förflutna tiders försummelser och där med vara i en bättre situation.

Anf. 168 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Också jag hoppas verkligen att kvicksilvret skall förbjudas. Vi har motionerat sedan länge om detta, inte minst om att man skall sluta med att använda det till lagningar i tänder. Jag tycker att ambitionerna är bra, men frågan är vad vi i Sverige gör under tiden. Hur ser vår export av miljöfarligt avfall ut i dag? På vilka grunder bedrivs den?

Jag tycker att det bara inte kan gå till så att naturvårdsverket förlitar sig på brev från myndigheter eller bolag. Det visar sig ju kanske i verkligheten att anläggningarna i fråga t.o.m. inte finns, så som nu är fallet i Spanien.

Jag undrar också hur det är med Baselkonventionen. Jag undrar om Sverige verkligen har skrivit under den och om vi arbetar på dess grund. Den har dessutom svagheter, eftersom den inte innehåller några sanktionsmöjligheter. Jag antar att Birgitta Dahl känner till dessa svagheter. Jag menar att den inte räcker.

Frågan är alltså hur den svenska avfallsexporten ser ut fram till dess att vi får ett förbud mot alla de ämnen som vi vill ha bort.

Anf. 169 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Först och främst redovisade jag i mitt svar reglerna för sådan export. Finns det ett åtagande från mottagarlandet, utgår man i den internationella rätten generellt från att det landet fullföljer sitt åtagande. Också Baselkonventionen är uppbyggd på detta sätt.

Jag vill dock säga att jag är bekymrad över situationen och att vi nu går igenom dessa frågor igen. Sverige har undertecknat konventionen, men ännu inte ratificerat den. Vi räknar med att EG under 1991 kommer att underteckna Baselkonventionen. Man kommer då att få ett fungerande regelverk, men jag vill ändå hävda att vi skulle behöva förbättra det. Det hör till de förhandlingar som förs inom OECD och även inom vidare ramar inför 1992 års globala miljökonferens, för att man skall få en bättre internationell reglering av sådana här frågor.

Anf. 170 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Också jag vill minnas att vi inte har ratificerat detta avtal, och jag undrar naturligtvis vad som är anledning till att så inte skett. Väntar vi

på att EG skall göra det, eller vad är det annars som har hindrat Sverige från detta?

En annan fråga är om Birgitta Dahl är beredd att verka för att vi i Sverige inför ett förbud mot att exportera avfall som vi vet att man inte helt kan få bukt med, så som t.ex. kvicksilver, amalgam och PCB. Jag tänker på sådana ämnen som man inte kan bränna upp, som alltid ger restprodukter osv. Det förs diskussioner om huruvida man inte skulle förvara den typen av avfall t.o.m. lika säkert som radioaktivt avfall, för att vara säker på att det inte sipprar ut någonstans. Man skulle kunna tänka sig att vi i Sverige lade band på oss så, att enligt principen att varje land skall ta hand om sitt eget avfall denna typ av avfall över huvud taget inte fick exporteras.

Anf. 171 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag tycker nog att man skall diskutera detta på det sätt som denna utomordentligt svåra och allvarliga fråga förtjänar. Vi behöver internationellt samarbete, men under mycket sträng kontroll. För vissa typer av farligt avfall kan ett enskilt land vara för litet för att ämnena där skall kunna hanteras på ett tillräckligt bra sätt. Vi har numera ett nordiskt program på detta område, i vilket det förutsätts att vi inom Norden skall kunna samarbeta för att gemensamt lösa problem av en mycket speciell typ. Med starka internationella regler kan jag tänka mig den typen av utbyte av tjänster också i ett vidare sammanhang.

Men det som jag tycker är det viktiga är då att helt komma från användningen av de ämnen som orsakar de allra farligaste avfallsproblemen. Det är det som vi inriktar oss på som det viktigaste. Därutöver måste vi städa efter våra synder i det förflutna. Jag tycker inte att man skall utesluta ett samarbete under strikt internationell kontroll.

Anf. 172 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Nej, jag vill inte utesluta något samarbete över huvud taget, men jag tycker att i avvaktan på att vi får regler för internationellt samarbete, vilka ger garantier för att de länder som erbjuder sig att ta hand om farligt avfall faktiskt också iakttar dem, måste vi göra någonting. Sverige har faktiskt en existerande export av miljöfarligt avfall, inte bara till Spanien utan också till en hel del andra länder, utan att man är säker på att det tas om hand ordentligt. Detta är bara ett exempel. Jag menar att man måste reagera.

Det finns en fara i att man skjuter upp allt praktiskt handlande till dess att man har fått internationella överenskommelser. Det är en hållning som regeringen har också i många andra frågor. Jag tycker inte att den är tillfredsställande. Den gör att man efter hand samlar på sig en mängd problem.

Anf. 173 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det är inte korrekt att säga att vi exporterar utan att skaffa oss försäkringar från mottagarlandet. Om det som står i den artikel som Gudrun Schyman åberopar skulle vara sant, har man inte följt de villkor som var förknippade med exporten i just detta aktuella fall. Vi ställer villkor.

Om vi skall klara av att ta hand om allt avfall i Sverige måste vi bygga ut

vår egen kapacitet, och regeringen arbetar, som Gudrun Schyman vet, med uppgiften att öka vår kapacitet att här i Sverige ta hand om avfallet. Det är också nödvändigt. Vi kan inte bara lägga avfallet på hög, utan måste ta hand om det. Förutsättningen för att man över huvud taget tillåter export är att förvaringen kan ske på minst lika bra sätt som i Sverige.

Anf. 174 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jo, jag vet att detta är förutsättningen och den princip som tillämpas, men man kan se att det inte fungerar i praktiken. Exemplet Spanien är inte det enda. Det finns andra. I Svenska Dagbladet pekades häromdagen på ett likadant fall, där lokalbefolkningen är upprörd osv. Jag har tidigare med miljöministern haft uppe frågan om det radioaktiva avfallet, Sellafield och våra olika bedömningar av detta. Det är ett stort problem, som tenderar att öka. Så kommer säkerligen att bli fallet under de närmaste 10–20 åren, innan vi har fått stopp för användningen över huvud taget. Man måste göra något.

Birgitta Dahl säger att man inte har uppfyllt sina åtaganden. Naturvårdsverket, SAKAB och regeringen är väl ändå ytterst ansvariga för att man inte har följt reglerna. Om det är så pass lätt att slinka förbi reglerna, måste man väl ändra dem.

Anf. 175 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag vill säga till Gudrun Schyman att både detta fall och andra gör att vi inom ramen för den kommande miljöpropositionen ytterst noggrant går igenom om vi behöver förbättra reglerna på det här området och i så fall hur det skall ske.

Anf. 176 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag kan bara säga till Birgitta Dahl att jag kommer göra allt för att dra fram ännu fler exempel, i förhoppningen att det då skall gå ännu snabbare att få fram regler som gör att vi inte behöver skylta med denna typ av export internationellt. Det är inte särskilt roligt för Sverige, som ofta utger sig för att vara präktigt inom en mängd områden, att vi får den typ av skandaler som det faktiskt är fråga om i Spanien.

Anf. 177 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag vill faktiskt framhålla att om det bevisas att det missköts, t.ex. i detta fall, är det inte Sverige som har burit sig illa åt.

Anf. 178 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag vet inte vem som har burit sig illa åt. Det är väl ömsesidigt, förmodar jag. Vi kan väl inte bara lägga ansvaret på Spanien i detta fall. Man har därifrån visserligen i brev sagt att man har en anläggning, men det måste väl också finnas ett större ansvar än att bara läsa breven.

Anf. 179 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Avsändarlandets ansvar är att ställa villkor och även att redovisa vilka villkor man har ställt. Mottagarlandets ansvar är att se till att de

villkoren uppfylls. Det är alldeles glasklart både i de enskilda fallen och enligt praxis i internationell rätt. Men det är mycket möjligt att man måste, om det blir många sådana här fall där motttagarlandet inte uppfyller sina förpliktelser, i t.ex. Baselkonventionen och i andra dokument införa någon form av kontrollfunktion.

Anf. 180 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Jag tycker som sagt att det verkar klart att man måste göra det. Jag tycker också att den svenska regeringen har ett ansvar för att det sker och att vi inte låter oss förledas, något som vi tydligen gjort i detta och en del andra fall. Vi får kanske inte vara politiskt så naiva i dessa frågor utan inse att det är fråga om bolag som vill tjäna snabba pengar. Då brukar miljöhänsynen få stå tillbaka. Vi får utgå från att det är så och handla efter det. Jag skulle gärna bidra på mitt sätt genom att ta fram flera sådana här skandalösa förhållanden. Det är tråkigt, men jag hoppas att det har den verkan att dessa frågor får en snabbare lösning.

Överläggningen var härmed avslutad.

37 § Svar på fråga 1990/91:43 om nickelsmältverken på Kolahalvön i Sovjetunionen

Anf. 181 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Bengt Hurtig har frågat industriministern om den svenska regeringen avser att ta några initiativ för att hjälpa till med finansieringen av miljövänlig teknik vid nickelsmältverken på Kolahalvön. Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Miljösituationen på Nordkalotten är katastrofal. Kraftfulla åtgärder måste vidtas mycket snabbt för att förhindra en ännu värre ekologisk katastrof. Från nordisk sida har vi vid ett flertal tillfällen påtalat för Sovjetunionen att det är nödvändigt med omedelbara och kraftfulla miljöinsatser.

Vid ett möte mellan Sveriges, Norges och Finlands stats- och miljöministrar och den sovjetiska delegationen i anslutning till Ronnebykonferensen i början av september diskuterades ett vidgat samarbete med Sovjetunionen på Kolahalvön. Vi förklarade oss på svensk sida beredda att delta i en gemensam arbetsgrupp med uppgift att klarlägga förutsättningarna för nordisk medverkan i ett projekt som syftar till att drastiskt minska utsläppen av svavel från smältverken på Kolahalvön.

Arbetsgruppen har hållit flera sammanträden och framför allt diskuterat tänkbara tekniska lösningar och finansieringslösningar. Diskussionerna har baserats på att Norden kan erbjuda lösningar som skulle kunna rena utsläppen med 95 %.

Gruppen har konstaterat att flera oklarheter i projektet måste undanröjas och att en grundlig teknisk och ekonomisk utvärdering måste föreligga innan berörda organ kan ta ställning till specifika finansieringsbeslut.

Vi avser självklart fortsätta att medverka aktivt i arbetsgruppen i syfte att skapa klarhet om projektets förutsättningar på basis av underlag från de

företag som utses till leverantör. Detta gäller inte minst frågan om omfattningen av svenska företags medverkan.

Det är glädjande att mötet i Ronneby nu har lett fram till konkreta utfästelser från sovjetisk sida.

Anf. 182 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag får tacka miljöministern för svaret.

På grund av de ökade kontakterna mellan Murmanskregionen och den övriga Nordkalotten har den omfattande miljöförstöringen i regionen blivit väl känd, särskilt den miljöförstöring som förorsakas av nickelsmältverken.

I såväl Sverige som Finland och Norge råder stor oro för att luftföroreningarna i Kolaområdet skall medföra skador på mark, vatten och skog även i de nordiska länderna. Också för vår egen skull är det viktigt att nickelproduktionen sker på ett ekologiskt uthålligt sätt och att den natur som skadats får en reell chans att återhämta sig. Alternativet är att denna nickelproduktion måste upphöra.

Det är mycket angeläget att den förnyelse av nickelsmältverken som är på gång genom ett finsk-sovjetiskt samarbete kommer att genomföras och inte stupar på att det inte finns tillräckliga möjligheter att erhålla förmånliga lån.

Därför tycker jag att det vore lämpligt – och det är därför jag har ställt frågan – att Sverige klargör sin vilja att hjälpa till även ekonomiskt. För Norge och Finland har frågetecknen tydligen rätats ut, så att man kunnat deklarera sin vilja att delta även ekonomiskt i projektet.

På min fråga får jag inget direkt svar när det gäller den svenska regeringens vilja att nu deklarera att man är beredd att även ekonomiskt gå in i projektet.

Anf. 183 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag var med på det här mötet i Ronneby. Det avgörande där var att ställa krav på Sovjetunionen att ta hand om sina problem. Jag upplevde att vi där hade en mycket stor framgång. Det var det som ledde till att man nu kom i en beslutsposition, som man tidigare inte befunnit sig i. Det var det gemensamma nordiska uppträdandet som ledde till det.

Hur sedan leverans- och finansieringssituationen skall se ut är en ganska komplicerad fråga, som har att göra med vilka industrier som levererar utrustningen. Jag skulle nog vilja karakterisera det så, att det närmast är en exportfinansieringsinsats som det handlar om. Det är då fråga om olika delar i det här projektet som ännu inte är färdiga.

Anf. 184 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Jag tolkar då svaret så, att Sveriges eventuella beredskap att ställa upp med någon form av ekonomisk medverkan är kopplad till om svenska företag kan få del av de order som det kan bli fråga om.

Anf. 185 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Så enkelt är det inte. Men jag kan säga att beredvilligheten från finsk och norsk sida har haft ett starkt samband med att man där kommit en bit på vägen när det gäller att få kontrakt på leverans av utrustning.

Nu tycker jag att vi skall återvända till det som är det centrala, nämligen att man får till stånd de insatser som kan rädda miljön. Det kommer naturligtvis inte att räcka med nickelsmältverken på Kolahalvön eller i vår närregion. Vi har då det stora arbete som inletts som ett resultat av Ronnebymötet med insatser inte bara på Kolahalvön utan i Östersjöregionen därtill med en medverkan från Världsbanken, Europeiska utvecklingsbanken och Nordiska investeringsbanken. Där bidrar Sverige med betydande belopp.

Anf. 186 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Finansieringen av detta projekt är på intet sätt helt klar. Det ifrågasätts ibland att projektet inte skulle kunna gå att genomföra om man inte kan lösa finansieringen.

Den diskussion som vi förde i vintras om den här miljarden till Östeuropa, som skulle ha en inriktning mot miljöproblemen med öppenhet för alla möjliga lösningar och där på intet sätt Murmanskregionen var undantagen, gav ett intryck av att vi på vår sida var beredda att hjälpa till ekonomiskt med förändringar i miljövänlig riktning i Östeuropa.

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1990/91:46 om Antarktis

Anf. 187 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Gösta Lyngå har frågat mig om den svenska regeringen kommer att stödja ett förslag att utnämna Antarktis till världspark i samband med möte med Antarktisfördragets parter i november i år.

Vid den extra session med Antarktisfördragets parter som kommer att hållas i Santiago, Chile, i november i år kommer miljöskyddsfrågorna att debatteras. Flera förslag till miljöskyddsinstrument föreligger inför mötet.

Den svenska hållningen i miljöfrågan i Antarktis har alltsedan vårt inträde under Antarktisfördraget varit att på effektivaste sätt stärka miljöskyddet i området. Det är i det avseendet viktigt att ett miljöskyddsinstrument får en lämplig anknytning till Antarktisfördraget, som utgör grunden för det fredliga samarbetet inom Antarktisområdet.

I förberedelsearbetet inför mötet i Santiago har flera förslag lagts om att benämna Antarktis ett särskilt naturskyddsområde, världspark eller liknande. Regeringen ser gärna att Antarktis i framtiden ges en särskild benämning som betonar dess unika ställning. Det viktigaste är dock inte själva benämningen utan att Antarktisområdet ges ett starkt och effektivt miljöskydd genom ett legalt bindande instrument som knyts till Antarktisfördraget. Det är i nuvarande läge den linje som enligt regeringens bedömning bäst gagnar målet om ett starkt miljöskydd för Antarktis.

Anf. 188 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Jag får tacka miljöministern för svaret, som ju verkar lovande.

Bakgrunden är det australiska och franska förslaget om att här inrätta ett

naturreservat utan gruvdrift. Nuvarande mineralkonvention, som Sverige har stått bakom, inkluderar faktiskt prospektering. Det är ju ytterst naivt att tro att man lägger ned mycket stora summor – för det kostar att prospektera – utan att, om man hittar en fyndighet, utnyttja den. Man skulle säga att detta är kapitalförstöring.

Därför vill jag nog specificera frågan litet: Finns det risk för att regeringen godtar en överenskommelse som inkluderar mineralprospektering i Antarktis?

Anf. 189 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag skall gärna gå djupare in på den här frågan och samtidigt betona att vi just är i färd med att skicka ut en delegation med uppgift att förhandla fram en överenskommelse om bästa möjliga miljöskydd för Antarktis. Den diskussion vi nyss har haft om Kolahalvön illustrerar ju vad som skulle kunna bli effekterna om vi tillät liknande verksamhet där.

Jag vill först understryka att Sveriges arbete som deltagande i mineralkonventionen tidigare också har varit ett uttryck för vår vilja att aldrig någonsin delta i någon exploatering eller medverka till någon sådan, utan att få till stånd en reglering till skydd för miljön. En sådan skulle lägga fast regler som tidigare inte har funnits för den händelse en exploatering skulle komma till stånd.

Nu är situationen annorlunda av flera olika skäl. Då är det inte lika aktuellt att arbeta med mineralkonventionen för att få till stånd ett skydd för miljön.

Vi avser att i de kommande förhandlingarna diskutera vilket av de förslag som nu har lagts fram – eller vilka i kombination med varandra – som, vilket är viktigt, knutna till Antarktisfördraget ger det bästa möjliga skyddet för miljön i framtiden. Det är ett svårt förhandlingsuppdrag som vi skickar ut våra förhandlare till, men regeringens uppdrag till dem är att medverka till den lösning som ger det bästa skyddet för miljön i Antarktis. Jag tror nog att Gösta Lyngå också är beredd att låta dem – naturligtvis i dialog med regeringen när förhandlingarna pågår – pröva olika lösningar för att få till stånd en sådan överenskommelse.

Anf. 190 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Fru talman! Ja, jag måste ju säga att det låter mycket bra!

Mineralkonventionen är något förlegad. Det är jag glad för att höra, därför att den inkluderade hotfulla element.

Det finns andra hot mot Antarktis. Där pågår överfiskning, och detta är återigen sådant som jag hoppas att regeringen samtidigt i dessa förhandlingar skall försöka göra någonting åt. Jag önskar lycka till med förhandlingarna!

Anf. 191 Miljöminister BIRGITTA DAHL:
Fru talman! Tack så mycket, Gösta Lyngå, vi skall göra vårt bästa!

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1990/91:50 om återvinningen av papper m.m.

Anf. 192 Miljöminister BIRGITTA DAHL:
Fru talman! Lennart Brunander har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att skapa fungerande marknader för återvinningsbara material.

Som tydligt framgår bl.a. av min redovisning av arbetet på avfallsområdet i årets budgetproposition är det ett uttalat mål att avfallsmängderna måste minska och att återanvändning och återvinning av material måste öka. Detta är en hörnsten i regeringens politik på avfallsområdet.

För att en marknad skall uppstå och fungera måste ett stort antal förutsättningar föreligga och många aktörer samverka. De effektivaste styrmedel som statsmakterna förfogar över i en sådan process är normalt de ekonomiska.

Miljöavgiftsutredningen har föreslagit en avgift på osorterat hushålls- och industriavfall. Utredningen föreslår att avgiftsmedlen tillförs en särskild fond. Enligt utredningen är det av största betydelse att marknadsförutsättningarna inom återvinningsbranschen stimuleras, och fonden föreslås användas till att stimulera återvinning och utveckling av källsortering. Dessa förslag bereds för närvarande inom regeringskansliet.

Ibland kan också regeländringar utnyttjas för att skapa förutsättningar för nya initiativ. Genom de förändringar i renhållningslagen som riksdagen godkände i våras har förutsättningar skapats för ökad källsortering, något som i sin tur öppnar möjligheterna för en ökad återvinning. Därmed har en viktig marknadsförutsättning skapats, nämligen ett stabilare utbud av material för vidarebearbetning.

En annan förutsättning för att marknader för återvunna material skall uppstå är att de produkter som tillverkas av det återvunna materialet kan säljas. Det innebär att det krävs en ökad acceptans hos köparna för produkter baserade på återvunnet material. Vi kommer att behöva acceptera ett annat utseende eller formgivande av produkterna.

Konsumenterna har här sin stora och viktiga roll. Vi vet ju alla hur snabbt det gick att få fram icke klorblekta pappersprodukter inom vissa produktområden. Efterfrågan från konsumenterna skapade marknaden och några detaljregleringar behövdes inte.

Vi måste naturligtvis också verka internationellt för ökad återvinning. Såväl i det nordiska samarbetet som inom OECD finns återvinningsfrågorna uttryckligen med på arbetsprogrammet.

Anf. 193 LENNART BRUNANDER (c):
Fru talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det var väl ett ganska oförargligt svar egentligen, och det ger mig inte så förfärligt stora förhopp-

ningar om att regeringen skall göra så mycket för att lösa de problem som för närvarande finns.

Återvinning är en grundsten i regeringens politik. Det måste det naturligtvis vara eftersom vi i våras fattade ett riksdagsbeslut med den utgångspunkten att vi måste källsortera och återanvända mer.

Situationen har blivit den att kommunerna har satt i gång med detta och också lyckats ganska bra. De har fått in betydliga mängder material, inte minst papper, vilket jag har tagit upp i denna fråga.

Man har engagerat människor, och de tycker att det är viktigt att källsortera sopor. Jag tror att de ställer upp på det. Nu har situationen dock blivit besvärlig. I Kommunaktuellt av den 4 oktober står det att kommunerna struntar i att samla in papper. Varför gör de det? Jo, helt enkelt därför att ingen vill köpa det, utan de får lägga det på tippen!

Om man nu kommer i den situationen att marknaden inte fungerar, får det stora negativa konsekvenser för människor som vill engagera sig och samla in. Jag tror att människor vill göra det, för de tycker och förstår att det är viktigt.

Men när människor ser att det som de har lagt ner arbete på hamnar på tippen i alla fall, tror jag att de misströstar. Då får vi svårt att uppfylla dessa mål om att vi skall öka källsorteringen.

Vi har inte på långa vägar nått de mål vi skall nå, att alla sopor skall källsorteras. Om vi skulle göra det skulle ju ännu mer av det som redan är sorterat hamna på tippen, och det vore ju ännu värre. Jag skulle vilja veta vad regeringen kortsiktigt tänker göra för att få i gång marknaden, få den att fungera och se till att papper, glas och sådant som har hamnat på tippen kommer att användas i industrin. Samtidigt som man nu tippar papper på svenska tippar importerar man dessutom papper.

Anf. 194 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Låt mig först bara påminna om att det var på regeringens förslag som riksdagen fattade dessa kloka beslut i våras.

Sedan är det riktigt att det finns en hel del barnsjukdomar nu när vi startar detta viktiga arbete. Jag är lika bekymrad som Lennart Brunander över det. Ändå skulle det vara bra om vi till att börja med vore överens om att vi skall försöka åstadkomma att man i en fri ekonomi och på en fri marknad med ekonomiska styrmedel som stimulans och goda insatser från hushåll klarar det här.

Det har faktiskt gått bättre med insamlingen än vad de svenska återvinningsbruken hade räknat med. Dessa har i dag inte kapacitet för att ta emot allt. Det räknar man med att ha fr.o.m. sommaren 1991 – alltså om ungefär ett år.

Vi har inget importförbud när det gäller returpapper. I andra länder har man sämre kapacitet att ta hand om returpapper än i Sverige. För min del anser jag det självklart att alla länder skall försöka få system för returpappersanvändning väldigt många gånger för att få rätt användning av skogsråvaran. Därför tycker jag t.ex. att det är väldigt bra när SCA har beslutat sig för att investera i ett sådant företag på den europeiska marknaden. Vad svensk industri behöver exportera nu är miljövänlig teknik, inkl. åter-

vinningsteknik för hantering av pappersråvaran. Då slipper vi något som är ett problem i dag – konkurrens i form av dumpning på den svenska marknaden av returpapper från länder som inte har återvinningskapacitet.

Anf. 195 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Det är riktigt, Birgitta Dahl, att vi är överens om att detta är viktigt och att vi skall försöka hjälpas åt att få ett bra resultat.

Det är också riktigt att regeringen hade ett förslag om avfallshantering i budgetpropositionen, men det tog lång tid innan ni fick fram det. Ni segdrog i flera år innan det kom något förslag.

Miljöministern påpekar att man på marknaden är överraskad över att få in så mycket returpapper. Redan 1988 skrev naturvårdsverket i en rapport om marknaden för återvunnet material att det är viktigt att skapa sådana marknader så att det som jag nu har försökt beskriva inte uppstår.

Vi borde alltså inte vara tagna på sängen av detta. När nu regeringen lade fram en sådan här proposition, när regeringen tog så god tid på sig innan den kom fram till ett förslag, borde man också ha skapat förutsättningar för att återvinningen skulle fungera. Utan dessa förutsättningar hjälper ju inte våra målsättningar om ökad återvinning och om att människor skall acceptera förslaget. Då blir det ändå pannkaka av det hela.

Anf. 196 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det är för tidigt att avkunna den domen. Jag kan bara försäkra att vi med förenade krafter kommer att göra vårt yttersta för att nå mycket goda resultat och för att inom en snar framtid ha ett totalt sett mindre berg av avfall, alltså även när det gäller det som skall återvinnas. Detta skall ske genom en mer resurssnål daglig livsföring i våra hem och på våra arbetsplatser.

Anf. 197 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Det sista är egentligen det utan tvivel viktigaste. Centerpartiet har också i flera år ställt krav på att vi skall ha en avfallspolitik eller över huvud taget en politik som gör att vi nyttjar mindre av resurserna. På det sättet minskar också mängden avfall. Det är den smartaste och riktigaste vägen.

Fram till dess måste vi ändå ta hand om och återvinna det avfall som finns. Det skulle vara intressant att få några synpunkter på vad ni kan tänka er att göra för att förbättra situationen. Vi är överens i fråga om problemet och nödvändigheten att göra någonting åt det, men jag har inte fått några förslag eller synpunkter från miljöministern på vad ni tänker göra för att få en förbättring till stånd.

De kommuner som jag har nämnt vill nu anmäla detta till näringsombudsmannen, eftersom de anser att köparna på det här sättet pressar priserna nedåt.

Anf. 198 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Först till det sista. NO har prövat denna fråga 1984 och då kommit fram till att det inte fanns anledning till kritik. Om det blir en ny

prövning litar jag på NOs bedömning, och som Lennart Brunander vet bör jag inte lägga mig i den.

Det är bra att vi har ett sådant institut. Jag har också noterat att denna situation uppstår varje gång det är dags att sluta ett nytt avtal. Så var det även i somras, och det var på det sättet denna diskussion började i år.

I övrigt har vi för det första, genom att lägga fast riktlinjerna och lägga det utvidgade ansvaret på kommunerna och konsumenterna, genomfört mycket viktiga åtgärder. För det andra håller vi nu på att ta fram ekonomiska styrmedel som skall styra utvecklingen på detta område i rätt riktning.

Jag tror inte att Lennart Brunander vill att vi skall börja genomföra den typ av detaljreglering som Östeuropa är på väg bort ifrån. Vi måste i stället försöka hitta system som fungerar i ett fritt samhälle.

Anf. 199 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Nej, miljöministern, vi skall inte ha några östeuropeiska system. Vi skall ha mycket mer fantasi i det vi gör och ta hjälp av människors intresse och engagemang i den här frågan. Detta intresse och detta engagemang finns.

Det är bra att miljöavgifter skall styra så att ännu mer går till sortering. Men då är det ännu viktigare att marknaderna fungerar. Om marknaderna inte fungerar, hjälper inte heller det. Marknaderna behöver fungera för att kunna ta emot avfallet, och det är på det området vi måste lägga ner resurser – på det ena eller andra sättet. Jag skulle vilja ha ett svar från miljöministern på frågan: Vad kan ni tänka er att göra?

Anf. 200 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Efter att riksdagen i våras på regeringens förslag fattade beslut på detta område, anser jag att bollen för närvarande ligger hos industrin, kommunerna och konsumenterna. Det är fallet just därför att detta är ett fritt och demokratiskt samhälle. Nu vill jag att en rad olika metoder prövas runt om i vårt land – inom industrin, inom kommunerna och i de enskilda hemmen. Jag vet också att detta redan förekommer. Jag är faktiskt ganska bestämd på den punkten; alla skall inte springa till morsan och be om hjälp, utan de skall anstränga sig själva.

Anf. 201 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! När det inte fungerar får morsan ändå hjälpa till!

Anf. 202 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Ja, det är sant! Men nu ligger bollen hos de olika aktörerna, som skall se till att det fungerar. Jag riktar också den uppmaningen till dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Svar på fråga 1990/91:61 om PVC-förpackningar

Anf. 203 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Roy Ottosson har frågat mig vad regeringen avser att göra för att substitutionsprincipen i lagen om kemiska produkter skall tillämpas vad gäller bl.a. PVC-förpackningar.

I linje med kravet på industrin att byta ut farliga ämnen mot mindre farliga – det är det som är substitutionsprincipen – tog jag för ett par år sedan initiativ till överläggningar med förpackningstillverkarna om ett stopp för användning av PVC-plast. Resultatet har blivit att en avveckling skall ske fram till halvårsskiftet i år och innebär att de svenska tillverkarna, som svarar för ca 70 % av marknaden, har ställt om sin produktion. Resterande 30 % utgörs huvudsakligen av import. Här krävs internationella lösningar. Som ett första steg i det arbetet har Sverige i det nordiska samarbetet föreslagit att en grupp bildas för att gemensamt driva frågan om avveckling av PVC-förpackningar.

Anf. 204 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag ber att först få tacka för svaret.

Min fråga gällde kanske inte bara förpackningar utan PVC-produkterna över huvud taget. Lagen om kemiska produkter är naturligtvis tillämplig på hela området. Det var enligt min uppfattning en stor miljöpolitisk framgång när detta tidigare i år skrevs in i lagen efter det förslag som miljöpartiet lade fram förra året. Detta förslag gick igenom i riksdagen, och regeringen återkom sedan med ett förslag som i stort sett följde samma linje.

Problemet är att detta inte är verkställt. Lagen gäller, men vi kan i varenda affär se en rad PVC-produkter – inte minst förpackningar – som säljs. Detta skulle egentligen vara olagligt, eftersom det i stort sett i alla fall finns mer miljövänliga förpackningar och produkter. Man måste fråga sig om importerade varor skall undantas från lagstiftningen på detta sätt. Det borde väl ligga på regeringens bord, eftersom det är regeringen som skall verkställa de lagar som vi stiftar här i riksdagen.

Man ställer sig då frågan – och det är också detta som är min utgångspunkt: Vad görs för att verkställa den lag som faktiskt gäller? Det är inte fråga om att förhandla, utan det är fråga om att se till att lagen efterföljs.

Anf. 205 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag skall inte vara kitslig, men jag svarade faktiskt på frågan. Det är riktigt att Roy Ottosson i reciten även talar om andra produkter, och det är riktigt att dessa svarar för en stor del av PVC-användningen. Dock är det så att förpackningarna utgör det största problemet, eftersom de är snabbast i omlopp och snabbast blir ett problem även i avfallshanteringen. Därför var det mycket viktigt att göra en insats på det området.

Det är inte bara på regeringen det ankommer att se till att lagstiftningen

följs. I stor utsträckning handlar det också om myndigheter som bemyndigas att ansvara för tillämpningen av lagen. I det här fallet handlar det framför allt om kemikalieinspektionen och naturvårdsverket.

Vi arbetar nu för att successivt få bort PVC, och vi startade med det område som var mest angeläget och snabbast i omlopp, nämligen svensk produktion och förpackningar. Det är mer komplicerat när det gäller import, och Roy Ottosson vet att vi på det området arbetar för att få till stånd internationella överenskommelser för att klara ut problemen. Inte minst inom OECD bedrivs det på detta område ett mycket intensivt arbete.

När det gäller andra varor som innehåller PVC bedrivs det för närvarande ett arbete både i regeringskansliet och i de ansvariga myndigheterna. Det gäller för övrigt många fler ämnen än PVC.

Anf. 206 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Just det, det gäller många fler ämnen än PVC. Skälet för att åtgärda just PVC är att det händer en del rörande PVC i vår omvärld. Vi har hört signaler om detta från Danmark. Miljöministern i Danmark har under sommaren uttalat att man bör förbjuda PVC-förpackningar, detta är också på gång i Norge, osv.

PVC är en produkt som är anstötlig på flera sätt. Redan vid produktionen finns stora arbetsmiljöproblem. Vi har haft ett antal cancerfall i landet på grund av vinylkloridgasen. Den här produkten är så onödig att man kan tycka att det borde vara ganska enkelt att som typfall göra någonting åt just den.

Jag måste ändå ställa en följdfråga. Ministern sade att kemikalieinspektionen och naturvårdsverket har bemyndigande att göra saker på detta område. Jag måste då fråga: Vad då? Har de bemyndigats att förbjuda sådana här produkter enligt substitutionsprincipen i lagen om kemiska produkter?

Anf. 207 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det är viktigt att ha klart för sig att det inte är sämre om man får till stånd en avveckling utan förbud. Substitutionsprincipen innebär att företaget alltid har skyldighet att göra ett utbyte. Förbud är något man tar till om man inte kan klara av det på annat sätt.

Jag vill exemplifiera detta med den lista över de farligaste ämnena som kemikalieinspektionen och naturvårdsverket har redovisat för regeringen, ämnen vilkas användning enligt deras uppfattning bör avvecklas. Syftet med publiceringen är att företagen redan nu skall sätta i gång med arbetet. Lyckas vi inte få till stånd ett utbyte med frivilliga insatser aktualiseras frågan om förbud. Men det blir då genast mer komplicerat med GATT-förhandlingar och andra förhandlingar som kan försena avvecklingen. Det går snabbare om man får till stånd en frivillig avveckling, som i fallet med PVC. Då behöver man inte hålla på och diskutera frågan i flera år internationellt. Vi har i Sverige varit snabbare och effektivare än man har i våra grannländer.

Anf. 208 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Det är kanske litet grand en tolkningsfråga vad substitutionsprincipen egentligen innebär, dvs. om den innebär ett förbud mot det som är onödigt och miljöfarligt eller inte.

Det är självfallet bra om man kan avveckla utan förbud, och ju snabbare det går desto bättre. Det är vi säkert helt överens om. Vad som upplevs som stötande är att just PVC och en del andra saker är så onödiga och att de ändå har funnits kvar så länge.

Jag fick inte riktigt svar på frågan om huruvida kemikalieinspektionen har bemyndigats att själv fatta beslut om förbud mot enskilda produkter, t.ex. PVC-produkter. Skulle kemikalieinspektionen få ett sådant bemyndigande kan det leda till att vi kan gå fram litet snabbare på det här området, kanske t.o.m. betydligt snabbare. Det skulle vara bra för miljön om inte annat.

Anf. 209 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det finns ett antal exempel på att kemikalieinspektionen har fattat beslut i sådana här fall och andra, t.ex. när företaget inte har lyckats bevisa att en viss produkt är ofarlig.

Anf. 210 ROY OTTOSSON (mp):

Fru talman! Jag är inte säker på att vi kommer så mycket längre här i kväll. Men jag kan ändå konstatera att produktionen av PVC-förpackningar i Sverige tydligen har upphört, om jag har förstått svaret rätt. Det är ju ändå en framgång. Här vill det till att man också vågar gå på sådant som importeras. Det borde inte vara orimligt att ställa samma krav på importen, även om det kanske finns en och annan i utlandet som beklagar sig över detta.

Anf. 211 Miljöminister BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag noterar med glädje att Roy Ottosson har uppmärksammat att produktionen i Sverige har upphört. Regeringen arbetar också med importfrågorna. Det tar litet längre tid. Det var därför en stor framgång att få till stånd en uppgörelse om svensk produktion så att inte arbetet ytterligare försenades.

Överläggningen var härmed avslutad.

41 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition
1990/91:24 till näringsutskottet

Motionerna
1990/91:Sk2 till skatteutskottet
1990/91:A1–A5 till arbetsmarknadsutskottet
1990/91:Ju1–Ju4 till justitieutskottet
1990/91:L1 och L2 till lagutskottet
1990/91:T1 och T2 till trafikutskottet

42 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Propositionerna
1990/91:22 Ändring i konkurslagen m.m.
1990/91:29 Riksgäldskontorets uppgifter inom statsskuldspolitiken och den statliga finansförvaltningen

Skrivelse
1990/91:21 Hemlig teleavlyssning vid förundersökning i brottmål under år 1989

43 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 4 oktober

1990/91:34 av *Lars Tobisson (m)* till statsministern om AP-fonden:

Ett av många problem i Sveriges ekonomi är det låga sparandet, vilket återspeglas i det stora och snabbt växande underskottet i bytesbalansen. Hushållens sparande är sedan åtskilliga år negativt. Moderata samlingspartiet förordar en ekonomisk politik som rent allmänt stärker den enskilda sparviljan och som dessutom med riktade stimulansåtgärder ökar särskilt det långsiktigt bundna sparandet.

Den nedgång i hushållssparandet som skett har inträffat under socialdemokratiska regeringar. Den får ses som ett resultat av en medveten men förklädd socialiseringspolitik. I regeringsdokument kan det talas vagt om det önskvärda i att öka hushållens sparande. Men, sägs det, det går nog inte utan stora stimulanser, som är fördelningspolitiskt problematiska. Slutsatsen blir att det kollektiva sparandet i stället bör växa, vilket i klartext betyder ökad överbeskattning av medborgarna.

Det förord som sålunda ges för kollektiv kapitalbildning har rötter långt tillbaka i tiden. Det går igen i allt som skrivits och sagts om löntagarfonder och tidigare modeller för kollektivt ägande. Efter misslyckandet med Statsföretag och annan offentligstyrd affärsverksamhet har intresset alltmer inriktats på indirekt ägande via olika fonder. Försök att legitimera socialiseringsframstötarna genom att knyta dem till ATP-systemet går alltsedan 1970-talet som en röd tråd genom socialdemokraternas argumentation och strävanden.

För kollektiva löntagarfonder framfördes i debatten en lång rad skiftande motiv. Det framgick emellertid tydligt att det ytterst var makten och ägandet i företagen det handlade om. Till slut gavs även löntagarfonderna en ATP-anknytning. Som en följd av den heta fondstriden har dock såväl den förre som den nuvarande statsministern på olika sätt givit uttryck åt att ytterligare steg i denna riktning inte skulle tas.

Den regeringen närstående fackföreningsrörelsen lanserar emellertid

talet om att dess tillgångar inte skulle användas för att köpa aktier i privata företag.

Från LO-håll framförs det också krav på att fondbildningen i ATP-systemet skall växa kraftigt. Dessutom skall AP-fonden ges frihet att placera kapitalet efter bästa möjliga avkastning – med den enda restriktionen att högst 10 % får placeras utomlands. Det framgår tydligt att denna nyvunna frihet främst är tänkt att användas för att förvärva aktier i svenska företag. Det samlade börsvärdet uppgår för närvarande till ca 750 miljarder kronor. Av detta äger det offentliga redan ca 80 miljarder, varav ca 50 miljarder i löntagarfonder samt fjärde och femte AP-fonden. Även om nyemissioner kan ske under det kommande året och även om AP-fonden kan köpa annat än börsnoterade aktier, ger förslaget utrymme för aktieköp till ett belopp som snarast överstiger det samlade börsvärdet.

Som motiv för att vidga AP-fondens placeringsmöjligheter anges från socialdemokratiskt håll strävan att uppnå en god avkastning på pensionskapitalet. Detta är dock klart vilseledande, eftersom ATP-systemet är ett fördelningssystem, där de pensioner som utbetalas under ett visst år i princip skall bestridas med under samma år inflytande avgifter. AP-fonden är tänkt endast som en buffert i utjämnande syfte.

Det bästa sättet att trygga ATP-pensionen är att föra en ekonomisk politik som ger god tillväxt. Omvärlden är full av aktuella exempel på att socialistiska lösningar tvärtom ger dålig tillväxt.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga statsministern:

Har regeringen några planer på att öppna AP-fonden för aktieköp?

Avser regeringen att öka fondbildningen i ATP-systemet utöver det ursprungliga buffertsyftet, så att en stor del av svenskt näringsliv på denna väg kan överföras i offentlig ägo?

1990/91:35 av *Hans Göran Franck* (s) till justitieministern om brottsförebyggande verksamhet och prioriterad brottsbekämpning:

Att begränsa brottsligheten är en av kriminalpolitikens huvuduppgifter. Den brottsförebyggande verksamheten är därvid av central betydelse. Den behöver förbättras och byggas ut främst genom en förstärkning av brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Prioriteringen av brottsbekämpningen är nödvändig för att beivra den allvarliga brottsligheten. De tre prioriterade områdena är välkända, nämligen ekobrott, våldsbrott och narkotikabrott. Anmärkningsvärt är att rikspolisstyrelsen nyligen utan riksdagsbeslut bestämt sig för fyra prioriterade områden, nämligen ungdomsbrott, narkotikabrott, yrkesbrott och brottsförebyggande verksamhet i allmänhet.

Dess värre har insatserna vid bekämpande av ekobrottsligheten sackat efter. Andelen poliser som är verksamma inom ekorotlarna är bara omkring hälften av vad som förekommer beträffande narkotika resp. våldsbrott. De senare två brottsområdena får en ökande andel polispersonal, medan så inte är fallet för ekobrotten.

Docenten Hans Gunnar Axberger har gjort en undersökning som visar att resultaten av åtgärderna mot ekobrottslighet är mycket begränsade. BRÅ-

utredaren Dan Magnusson säger att de fåtaliga lagändringarna i stort sett har haft mycket liten tillämpning. Han tror dock att genom det ökade intresset inom näringslivet och fackföreningsrörelsen för att bekämpa den ekonomiska brottsligheten kan frågan återigen bli av central betydelse under 90-talet.

Det är nödvändigt att förstärka kampen mot ekobrottsligheten, varav miljöbrotten utgör en viktig del. Ekobrottsligheten leder till en kraftig omfördelning i ekonomin, och den är också av en sådan omfattning ekonomiskt att den får långt större verkningar på samhällsnivån än någon annan typ av kriminalitet. Omfördelnings- och jämlikhetspolitiken sätts ur spel, och de ekonomiska brottslingarna blir ett skattefrälse som kan hålla en helt annan konsumtionsnivå än hederliga skattebetalare.

Då det gäller våldsbrottsligheten behöver den, med främlingsfientlig och rasistisk bakgrund, bli föremål för särskilt intensiv uppmärksamhet och behandling. Över huvud taget är den brottslighet som förekommit under senare tid med invandrarfientlig bakgrund utomordentligt allvarlig.

I anledning av det anförda får jag ställa följande frågor till justitieminister Laila Freivalds:

1. Hur vill regeringen förstärka den brottsförebyggande verksamheten? Står den tidigare prioriteringen av ekobrott, våldsbrott och narkotikabrott i brottsbekämpningen fast?
2. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att intensifiera beivrandet av den ekonomiska brottsligheten, däri inräknat miljöbrotten?
3. På vilket sätt vill regeringen verka för en skärpt bekämpning av brottsligheten med en rasistisk och invandrarfientlig bakgrund?

den 5 oktober

1990/91:36 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om Cambodja:

En snar fredlig politisk lösning av konflikten i Cambodja är nödvändig. Framsteg har uppnåtts i förhandlingarna mellan stormakterna genom att ett avtal dem emellan träffats. Men de röda khmerernas agerande utgör nu det allvarligaste hindret för att uppnå en överenskommelse mellan de cambodjanska parterna. Det finns därför risk för att det nybildade högsta nationella rådet, bestående av parterna i Cambodja, inte kommer att fungera och att därmed de fem stormakternas plan för en fredlig lösning omintetgörs. Detta skulle också leda till att företrädare för högsta nationella rådet inte kan inta Cambodjas plats i FN.

Det demokratiska Kampuchea, där de röda khmererna har en avgörande maktposition, har alltjämt säte i FN. Oavsett utgången av förhandlingar mellan de cambodjanska parterna måste detta förändras. Det är ohållbart att de röda khmererna intar nuvarande position i FN.

Tusentals civila dör eller lemlästas av olika typer av trampminor, som de röda khmererna ständigt placerar ut i olika delar av Cambodja. Syftet med dessa minor är främst att stympa utan att döda. Det är en viktig humanitär uppgift att oskadliggöra dessa minor. Det finns avancerad teknisk utrustning med vars hjälp detta skulle kunna ske. Den finns emellertid inte tillgänglig i

röda khmererna ständigt placerar ut i olika delar av Cambodja. Syftet med dessa minor är främst att stympa utan att döda. Det är en viktig humanitär uppgift att oskadliggöra dessa minor. Det finns avancerad teknisk utrustning med vars hjälp detta skulle kunna ske. Den finns emellertid inte tillgänglig i Cambodja, och det är angeläget att Sverige – eventuellt tillsammans med andra länder – bidrar till att sådan utrustning ställs till förfogande och att utbildningsinsatser görs för att Cambodja självt skall kunna hantera denna utrustning.

De röda khmerernas folkmord efter Indokinakrigets slut sätter alltjämt djupa spår i det camobdjanska samhället, som präglas av stor fattigdom. Internationella samfundet har ett ansvar för att verkningsfullt bistånd lämnas till Cambodja och till folkmordets och krigets offer.

Med hänvisning till det anförda får jag ställa följande frågor till utrikesminister Sten Andersson:

1. På vilket sätt kan Sverige medverka till en fredlig lösning av Cambodjakonflikten?
2. På vilket sätt vill regeringen agera i fråga om Cambodjas representation i FN?
3. På vilket sätt är Sverige berett att för egen del och internationellt verka för att biståndet till Cambodja ökar?
4. Är regeringen beredd att ge Cambodja särskilt stöd för att oskadliggöra minor som utplacerats i olika delar av landet?

1990/91:37 av *Gunnar Björk* (c) till kommunikationsministern om en bro mellan Sundet och Hasselön:

Frågan om en broförbindelse mellan Sundet och Hasselön i Gävle kommun har aktualiserats i riksdagen i ett tiotal år av bl.a. undertecknad.

Mina och andra motioner har årligen avstyrkts av riksdagens trafikutskott med hänvisning till att länsstyrelsen i Gävleborgs län själva har att prioritera sin vägplan.

Trots att länsvägnämnd vid något tillfälle förordat en bro och länsstyrelsen tagit upp frågan om denna broförbindelse på olika sätt och i sina äskanden, har någon bro inte byggts. Lekmännens inflytande mot vägverkets ledning i ett län är ju som bekant ringa.

I samband med 1980/81 års riksmöte väcktes motioner av Ing-Marie Hansson (s), varav en i anslutning till regeringens förslag till besparingar av den allmänna färjetrafiken.

Vid riksdagsbehandlingen biföll kammaren mom. 6 b i reservationen nr 4 som gällde den aktuella broförbindelsen. Reservanterna vann med röstsiffrorna 155–153.

Beslutet blev alltså att bygga en bro över Dalälven.

Vid voteringen om medel till bron, som var sammanslagen med alla aktuella broar, blev beslutet att inte anslå medel till den bro man just beslutat om.

Inför beslutet i riksdagen utlovades det från socialdemokratiskt håll i Gävleborgs län, att om man endast vann med någon röst skulle en bro byggas.

Dagen efter riksdagsbeslutet kunde en nöjd befolkning i Hedesunda på

driftskostnader som samhället haft för färjeförbindelsen är troligen tio gånger större nu än vad bron för 15 år sedan skulle ha kostat.

Någon bro är ännu inte byggd.

Jag vill med anledning av detta ställa följande fråga till kommunikationsminister Georg Andersson:

När avser den socialdemokratiska regeringen att fullfölja det av socialdemokraterna utlovade brobygget vid Sundet–Hasselön i Gävle kommun?

den 8 oktober

1990/91:38 av *Jan Sandberg* (m) till utrikesministern om hjälp till barnen i Rumänien, m.m.:

Den 7 oktober visades ett oerhört chockerande TV-program om de barn i Rumänien som ingen vill ha och som därför i många fall behandlas sämre än djur. Många har bilderna av barnen i burar eller barnen i dödens väntrum i källaren på en av dessa institutioner på näthinnan.

Enligt reportaget finns det uppemot 40 000 barn i samma fruktansvärda situation, barn som plågas och dör av sjukdomar och svält – i Europa 1990.

Detaljer är överflödiga. Det som redovisades var vämjeligt nog, och ord kan inte på något sätt beskriva de fullkomligt vidriga förhållanden dessa oskyldiga barn tvingas att leva i.

Den läkare som följde med TV-teamet från det ena dödslägret till det andra hävdade gång på gång att dessa barn genom, i många fall, mycket enkla medicinska behandlingar skulle kunna klara sig och fungera som helt normala barn. Hon hävdade också att vad dessa läger behöver är medicinska resurser i form av läkare, sjuksköterskor, läkemedel, barnpsykologer och terapeuter. Men även dietister och tandläkare är nödvändiga.

Rumänien är i dag i många stycken ett u-land, det är uppenbart inom många områden. Samtidigt vet vi att många av dem som fanns runt Ceaucescu fortfarande har makt och inflytande i Bukarest. Detta får dock inte hindra Sverige att på alla sätt försöka hjälpa dessa barn och detta så fort det över huvud taget är möjligt.

En snabb svensk biståndsinsats är definitivt påkallad i en situation som denna. De frivilliga organisationerna som Röda korset och Rädda barnen måste också erhålla stöd för att kunna fortsätta det arbete de redan inlett.

1. Är regeringen beredd att göra en svensk insats för att hjälpa och rädda de oskyldiga rumänska barnen?
2. Avser regeringen att kontakta de rumänska myndigheterna och protestera mot de i interpellationen påtalade förhållandena?

44 § Kammaren åtskildes kl. 19.53.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 9 oktober

1 § Meddelande om val till Nordiska rådet 1
2 § Utökning av antalet suppleanter i jordbruksutskottet 1
3 § Justering av protokoll 1
4 § Anmälan om frågor
1990/91:51 av Hans Göran Franck (s) om ungdomar och fängelsestraff 1
1990/91:52 av Birthe Sörestedt (s) om den rättspsykiatriska kliniken i Lund 2
1990/91:53 av Birthe Sörestedt (s) om förbud mot halmbränning 2
1990/91:54 av Carl Frick (mp) om matbristen i Litauen 2
1990/91:55 av Eva Zetterberg (v) om det svenska köttöverskottet 3
1990/91:56 av Göran Magnusson (s) om Södertäljebron 3
1990/91:57 av Roy Ottosson (mp) om biltullar 3
1990/91:58 av Roy Ottosson (mp) om resultatkravet på SJ ... 3
1990/91:59 av Karin Israelsson (c) om den svenska alkoholpolitiken och EG 4
1990/91:60 av Ingbritt Irhammar (c) om polisens trafikövervakning 4
1990/91:61 av Roy Ottosson (mp) om PVC-förpackningar ... 5
1990/91:62 av Ingvar Eriksson (m) om export av socker 5
1990/91:63 av Ann-Cathrine Haglund (m) om ett nytt betygssystem 5
1990/91:64 av Per Stenmarck (m) om Öresundsbron 6
1990/91:65 av Per Stenmarck (m) om Sturups flygplats 6
1990/91:66 av Elver Jonsson (fp) om promilleregler vid framförande av båt 6
1990/91:67 av Birger Hagård (m) om universitets- och högskoleämbetet 7
1990/91:68 av Lars-Ove Hagberg (v) om svensk tunnplåtstillverkning 7
5 § Svar på frågorna 1990/91:40 och 56 om Södertäljebron 7
Kommunikationsminister Georg Andersson
Hugo Bergdahl (fp)
Göran Magnusson (s)
6 § Svar på fråga 1990/91:41 om SJs Notviksverkstad 11
Kommunikationsminister Georg Andersson
Sten-Ove Sundström (s)
7 § Svar på fråga 1990/91:49 om skyltfonden 12
Kommunikationsminister Georg Andersson
Margareta Gard (m)

8 § Svar på fråga 1990/91:57 om biltullar 13
Kommunikationsminister Georg Andersson
Roy Ottosson (mp)
9 § Svar på fråga 1990/91:58 om resultatkravet på SJ 15
Kommunikationsminister Georg Andersson
Roy Ottosson (mp)
10 § Svar på fråga 1990/91:64 om Öresundsbron 17
Kommunikationsminister Georg Andersson
Per Stenmarck (m)
11 § Svar på fråga 1990/91:65 om Sturups flygplats 18
Kommunikationsminister Georg Andersson
Per Stenmarck (m)
12 § Svar på fråga 1990/91:33 om de statliga företagen 20
Industriminister Rune Molin
Anne Wibble (fp)
13 § Svar på fråga 1990/91:34 om Saabs industrilokalisering till Karlskrona 23
Industriminister Rune Molin
Sven-Olof Petersson (c)
14 § Svar på fråga 1990/91:36 om arbetsmarknaden i Östersundsområdet 24
Industriminister Rune Molin
Viola Claesson (v)
15 § Svar på fråga 1990/91:39 om den nya länsstyrelseinstruktionen . 26
Civilminister Bengt K Å Johansson
Sigge Godin (fp)
16 § Svar på fråga 1990/91:60 om polisens trafikövervakning 28
Civilminister Bengt K Å Johansson
Ingbritt Irhammar (c)
17 § Svar på fråga 1990/91:5 om den treåriga försöksutbildningen vid vårdgymnasium 31
Utbildningsminister Bengt Göransson
Gullan Lindblad (m)
18 § Svar på fråga 1990/91:21 om närradion 33
Utbildningsminister Bengt Göransson
Jan-Erik Wikström (fp)
19 § Svar på fråga 1990/91:63 om ett nytt betygssystem 35
Statsrådet Göran Persson
Ann-Cathrine Haglund (m)
20 § Svar på fråga 1990/91:6 om statsbidrag till kyrkans barnomsorg 37
Statsrådet Bengt Lindqvist
Gullan Lindblad (m)
21 § Svar på fråga 1990/91:15 om socialtjänsten och vården av kriminella ungdomar m.m. 38
Statsrådet Bengt Lindqvist
Gudrun Schyman (v)
22 § Svar på fråga 1990/91:16 om förmedlingen av jourfosterhem ... 41
Statsrådet Bengt Lindqvist

Gudrun Schyman (v)
23 § Svar på fråga 1990/91:18 om utbyggnaden av barnomsorgen ... 42
Statsrådet Bengt Lindqvist
Berith Eriksson (v)
24 § Svar på fråga 1990/91:29 om en mer aktiv alkoholpolitik 44
Statsrådet Bengt Lindqvist
Daniel Tarschys (fp)
25 § Ajournering 45
26 § Återupptagna förhandlingar 45
27 § Svar på fråga 1990/91:1 om Världsbankens miljökonsekvensbeskrivningar 45
Finansminister Allan Larsson
Åsa Domeij (mp)
28 § Svar på fråga 1990/91:10 om återöppnande av BB i Oskarshamn 48
Socialminister Ingela Thalén
Birger Rosqvist (s)
29 § Svar på fråga 1990/91:23 om rätten till pensionstillskott 50
Socialminister Ingela Thalén
Barbro Sandberg (fp)
30 § Svar på frågorna 1990/91:26 och 28 om tidpunkten för en tobakspolitisk proposition 51
Socialminister Ingela Thalén
Barbro Westerholm (fp)
31 § Svar på fråga 1990/91:52 om den rättspsykiatriska kliniken i Lund 52
Socialminister Ingela Thalén
Birthe Sörestedt (s)
32 § Svar på fråga 1990/91:53 om förbud mot halmbränning 55
Socialminister Ingela Thalén
Birthe Sörestedt (s)
33 § Svar på fråga 1990/91:24 om den svenska flyktingpolitiken 56
Statsrådet Maj-Lis Lööw
Bengt Westerberg (fp)
34 § Svar på fråga 1990/91:27 om kontaktförmedlingen av utländska kvinnor 59
Statsrådet Maj-Lis Lööw
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)
35 § Svar på frågorna 1990/91:7 och 17 om olämpliga förpackningar 62
Miljöminister Birgitta Dahl
Annika Åhnberg (v)
36 § Svar på fråga 1990/91:12 om exporten av kvicksilveravfall till Spanien 65
Miljöminister Birgitta Dahl
Gudrun Schyman (v)
37 § Svar på fråga 1990/91:43 om nickelsmältverken på Kolahalvön i Sovjetunionen 70
Miljöminister Birgitta Dahl
Bengt Hurtig (v)

38 § Svar på fråga 1990/91:46 om Antarktis 72
Miljöminister Birgitta Dahl
Gösta Lyngå (mp)
39 § Svar på fråga 1990/91:50 om återvinningen av papper m.m. ... 74
Miljöminister Birgitta Dahl
Lennart Brunander (c)
40 § Svar på fråga 1990/91:61 om PVC-förpackningar..... 78
Miljöminister Birgitta Dahl
Roy Ottosson (mp)
41 § Hänvisning av ärenden till utskott..... 80
42 § Bordläggning 81
43 § Anmälan om interpellationer
1990/91:34 av Lars Tobisson (m) om AP-fonden..... 81
1990/91:35 av Hans Göran Franck (s) om brottsförebyggande verksamhet och prioriterad brottsbekämpning..... 82
1990/91:36 av Hans Göran Franck (s) om Cambodja 83
1990/91:37 av Gunnar Björk (c) om en bro mellan Sundet och Hasselön 84
1990/91:38 av Jan Sandberg (m) om hjälp till barnen i Rumänien, m.m..... 85

gotab 97041, Stockholm 1990